

ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี  
และการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง  
ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย



นายมีสิทธิ์ แม่ดี

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบัญชี ภาควิชาการบัญชี


คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ISBN 974-14-2704-2

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE RELATIONSHIP AMONG AUDITOR TENURE, AUDIT FIRM SIZE,  
AUDITOR CHANGE AND GOING CONCERN AUDIT REPORTS  
ON LISTED COMPANIES IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND



Mr. Meesit Maedee

สภามหาวิทยาลัย  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements  
for the Degree of Master of Accountancy Program in Accounting  
Department of Accountancy

Faculty of Commerce and Accountancy

Chulalongkorn University

Academic Year 2006

ISBN 974-14-2704-2

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์                      ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ  
ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี และการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี  
กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง  
ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย


โดย                                              นายมีสิทธิ์ แมตต์

สาขาวิชา                                      การบัญชี

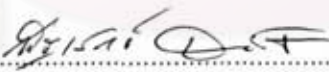
อาจารย์ที่ปรึกษา                            ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วชิระ บุญยเนตร

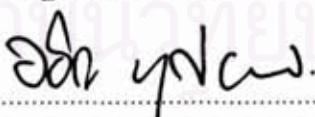
---

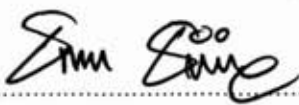
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์  
ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....  ..... คณบดีคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี  
(รองศาสตราจารย์ ดร. ตนุชา คุณพนิชกิจ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....  ..... ประธานกรรมการ  
(อาจารย์ ณัฐเสกข์ จิมจ่อม)

.....  ..... อาจารย์ที่ปรึกษา  
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วชิระ บุญยเนตร)

.....  ..... กรรมการ  
(นายชวลา เทียนประเสริฐกิจ)

มีสิทธิ์ แมตี : ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี และการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (THE RELATIONSHIP AMONG AUDITOR TENURE, AUDIT FIRM SIZE, AUDITOR CHANGE AND GOING CONCERN AUDIT REPORTS ON LISTED COMPANIES IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND) อ.ที่ปรึกษา: ผศ.ดร.วชิระ บุญเนตร, 109 หน้า. ISBN 974-14-2704-2

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี และการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง กลุ่มตัวอย่าง คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี 2544 - 2548 การศึกษาครั้งนี้ใช้เทคนิคการจับคู่ (a pair-matched sample) ของตัวแปรตามระหว่างบริษัทจดทะเบียนที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องและรายงานประเภทอื่น ตัวแปรที่สนใจศึกษาประกอบด้วย (1) ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ (2) ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี และ (3) การเปลี่ยนผู้สอบบัญชี การศึกษาครั้งนี้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (ความถี่และร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่ามัธยฐาน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และสถิติเชิงอนุมาน (การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก) ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้พบว่า ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 95 % สำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดใหญ่มีแนวโน้มที่จะแสดงความเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่ารายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องยังมีความสัมพันธ์กับ (1) รายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อน (2) การผัดนัดชำระหนี้ (3) อัตราส่วนของกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิ และ (4) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม อย่างไรก็ตาม ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ และการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีไม่มีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

ภาควิชา.....การบัญชี.....ลายมือชื่อนิสิต.....มีสิทธิ์ แมตี.....  
 สาขาวิชา.....การบัญชี.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....อ.วชิระ บุญเนตร.....  
 ปีการศึกษา.....2549.....



## 4782330326: MAJOR ACCOUNTING

KEY WORD: AUDITOR'S OPINION/ AUDITOR TENURE/ AUDIT FIRM SIZE

AUDITOR CHANGE/ GOING CONCERN OPINION

MEESIT MAEDEE: THE RELATIONSHIP AMONG AUDITOR TENURE, AUDIT FIRM SIZE, AUDITOR CHANGE AND GOING CONCERN AUDIT REPORTS ON LISTED COMPANIES IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND.

THESIS ADVISOR: ASST.PROF. WACHIRA BOONYANET, Ph. D., 109 pp.

ISBN 974-14-2704-2

The main objective of this thesis was to investigate the relationship among auditor tenure, audit firm size, auditor change and going concern audit reports. The sample was listed companies in the Stock Exchange of Thailand for the periods of 2001 - 2005. The study adopted a pair-matched sample technique using total assets and industry sector as criteria to match between going concern opinions and other types of audit reports. Interesting variables included auditor tenure, audit firm size and auditor change. Not only descriptive statistics (frequency, percentage, maximum, minimum, mean and standard deviation) but also inferential statistics (logistic regression) were employed to analyze the data.

As expected, at 95 % confidence interval, it was found that big firms were likely to issue going concern audit reports. In addition, (1) prior auditor's opinion (2) default (3) earnings before interest and tax to net sales and (4) total liabilities to total assets were statistically significant to predict going concern audit reports. However, the study did not find the relationship of auditor tenure, auditor change and going concern audit reports.

Department.....Accountancy.....Student's signature.....*Meesit Maedee*  
 Field of study.....Accounting.....Advisor's signature.....*Wachira Boonyant*  
 Academic year.....2006.....

## กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาครั้งนี้สำเร็จไปได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วชิระ บุญเนตร ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งท่านได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และเสนอความคิดเห็นที่มีคุณค่าต่อการศึกษา ตลอดจนการช่วยเหลือในสิ่งต่าง ๆ อย่างดียิ่ง ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ และขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ณัฐเสกข์ ฉิมโฉมที่ท่านได้กรุณาเป็นประธานสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนคำแนะนำที่มีต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้ รวมถึงกราบขอบพระคุณ คุณชวาลา เทียนประเสริฐสุกิจ ที่ท่านได้กรุณามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนคำแนะนำเพิ่มเติมที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมถึงคณาจารย์ในภาควิชาการบัญชีทุกท่านที่ได้เสริมสร้างความรู้และทักษะของการศึกษาในหลักสูตรปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต ตลอดจนครู อาจารย์ทุกท่านสำหรับการประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้

ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อและคุณแม่ รวมทั้งญาติๆ ของข้าพเจ้า สำหรับการให้ความดูแลทั้งด้านร่างกายและจิตใจตลอดช่วงของการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เพื่อน ๆ ทุกคนที่ได้สละเวลาอันมีค่ามาให้การสนับสนุนและช่วยเหลือเป็นกำลังใจให้ข้าพเจ้าด้วยดีตลอดมา

ประการสุดท้าย ข้าพเจ้าต้องขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสำหรับการช่วยเหลือในด้านข้อมูลและติดต่อประสานงานเป็นอย่างดี

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญภาพ.....	ฐ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.3 สมมติฐานการวิจัย.....	2
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	4
1.5 กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	5
1.6 ข้อจำกัดของการวิจัย.....	6
1.7 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	6
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
1.9 ระเบียบวิธีวิจัย.....	7
1.10 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย.....	8
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
2.1 รายงานของผู้สอบบัญชี.....	9
2.1.1 รายงานของผู้สอบบัญชีอย่างไม่มีเงื่อนไข.....	9
2.1.2 รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไป.....	10

2.2	การดำเนินงานต่อเนื่อง.....	13
2.2.1	ข้อพิจารณาในการวางแผน.....	13
2.2.2	การประเมินผลการประเมินของผู้บริหาร.....	13
2.2.3	ช่วงระยะเวลาหลังการประเมินของผู้บริหาร.....	13
2.2.4	การตรวจสอบเพิ่มเติมเมื่อพบเหตุการณ์หรือสถานการณ์.....	14
2.2.5	การสรุปผลการตรวจสอบและการรายงาน.....	14
2.2.6	ตัวอย่างของเหตุการณ์หรือสถานการณ์.....	15
2.3	แนวคิดและทฤษฎี.....	19
2.3.1	แนวคิดเกี่ยวกับระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการและ การหมุนเวียนผู้สอบบัญชีที่มีผลต่อรายงานของผู้สอบบัญชี.....	19
2.3.2	แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี.....	23
2.4	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา.....	24
2.4.1	ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ (Auditor Tenure).....	24
2.4.2	ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (Audit Firm Size).....	27
2.4.3	การเปลี่ยนผู้สอบบัญชี (Auditor Change).....	28
2.4.4	ข้อมูลทางการเงิน (Financial Information).....	29
2.4.5	รายงานของผู้สอบบัญชี (Audit Report).....	31
3	ระเบียบวิธีวิจัย.....	37
3.1	รูปแบบการวิจัย.....	37
3.2	คำอธิบายเกี่ยวกับตัวแปร.....	38
3.2.1	ตัวแปรอิสระ : ตัวแปรที่สนใจศึกษา.....	38
3.2.2	ตัวแปรอิสระ : ตัวแปรควบคุม.....	40
3.2.3	ตัวแปรตาม.....	43
3.3	การพัฒนาสมมติฐานการวิจัยและตัวแบบ.....	46
3.3.1	สมมติฐานและตัวแบบเกี่ยวกับระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของ กิจการ.....	46
3.3.2	สมมติฐานและตัวแบบเกี่ยวกับขนาดของสำนักงานสอบบัญชี.....	47
3.3.3	สมมติฐานและตัวแบบเกี่ยวกับการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี.....	48



3.4	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	50
3.4.1	ประชากร.....	50
3.4.2	กลุ่มตัวอย่าง.....	50
3.4.3	วิธีการเลือกตัวอย่าง.....	50
3.5	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	51
3.6	แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
3.6.1	สถิติเชิงพรรณนา.....	51
3.6.2	สถิติเชิงอนุมาน.....	52
4	ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา.....	56
4.1	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรที่ศึกษาในภาพรวม.....	58
4.1.1	ตัวแปรที่สนใจศึกษา.....	58
4.1.2	ตัวแปรควบคุม.....	61
4.1.3	ตัวแปรตาม.....	65
5	ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมาน.....	67
5.1	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของ กิจการกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง.....	70
5.2	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของสำนักงานสอบบัญชีกับ รายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง.....	72
5.3	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับ รายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง.....	75
5.4	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของ กิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับ รายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง.....	77
6	บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	81
6.1	บทสรุปและอภิปรายผลการวิจัย.....	82
6.1.1	ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน.....	83

6.1.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชี ของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง.....	87
6.2 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	90
6.3 ข้อเสนอแนะของการศึกษาต่อในอนาคต.....	90
รายการอ้างอิง.....	92
ภาคผนวก.....	92
ภาคผนวก ก การตรวจสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก.....	96
ภาคผนวก ข ประกาศ ก.บช. ฉบับที่ 41 (พ.ศ. 2541).....	100
ภาคผนวก ค ผลการทดสอบเพิ่มเติม.....	105
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	109

## สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า	
2.1	สรุปแหล่งที่มาของตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย.....	34
2.2	สรุปวรรณกรรมเกี่ยวกับปัจจัยที่สนใจศึกษา.....	35
3.1	ตัวแปรที่สนใจศึกษาในแต่ละตัวแบบ.....	39
3.2	สรุปรายละเอียดของตัวแปรแต่ละชนิด.....	44
4.1	สรุปสัญลักษณ์และความหมายตัวแปร.....	57
4.2	ค่าสถิติพื้นฐานของระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ.....	58
4.3	ค่าสถิติพื้นฐานของขนาดของสำนักงานสอบบัญชี.....	59
4.4	ค่าสถิติพื้นฐานของการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี.....	60
4.5	ค่าสถิติพื้นฐานของรายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อน.....	61
4.6	ค่าสถิติพื้นฐานของการผิดนัดชำระหนี้.....	62
4.7	ค่าสถิติพื้นฐานของอัตราส่วนของการกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิ.....	62
4.8	ค่าสถิติพื้นฐานของอัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน.....	63
4.9	ค่าสถิติพื้นฐานของอัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม.....	64
4.10	ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรตาม (รายงานของผู้สอบบัญชี).....	66
5.1	สรุปสัญลักษณ์และความหมายตัวแปร (เพิ่มเติม).....	69
5.2	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง.....	70
5.3	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของสำนักงานสอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง.....	73
5.4	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง.....	75
5.5	ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง.....	78

## สารบัญตาราง

ตาราง

หน้า

5.6	สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย.....	80
-----	-------------------------------------	----



สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## สารบัญภาพ

ภาพประกอบ		หน้า
1.1	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	5
2.1	รูปแบบรายงานการสอบบัญชี.....	12
2.2	ขั้นตอนการพิจารณาเสนอรายงานของผู้สอบบัญชีกรณีมีความไม่แน่นอน เกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่อง.....	18



สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



# บทที่ 1

## บทนำ

### 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

งบการเงินได้ถูกจัดให้มีการตรวจสอบเนื่องจากผู้ใช้งบการเงินต้องการความเชื่อถือได้ของงบการเงินและผู้ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบงบการเงิน คือ ผู้สอบบัญชี ผลงานของผู้สอบบัญชี คือ รายงานของผู้สอบบัญชีที่มีการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีต่องบการเงิน จากนั้นผู้ใช้งบการเงินจึงนำรายงานของผู้สอบบัญชีไปใช้ประกอบการตัดสินใจต่างๆ แต่ในปัจจุบันพบว่ามีปัจจัยที่อาจทำให้ผู้สอบบัญชีลดความเข้มงวดในการปฏิบัติตามมาตรฐานการสอบบัญชี ซึ่งทำให้ ผู้สอบบัญชีไม่สามารถตรวจพบข้อผิดพลาดของกิจการหรือไม่รายงานข้อผิดพลาดที่ได้ตรวจพบ ส่งผลให้ รายงานของผู้สอบบัญชีไม่ส่งสัญญาณเตือนเกี่ยวกับปัญหาของกิจการแก่ผู้ใช้งบการเงิน ทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ที่น่ารายงานของผู้สอบบัญชีไปใช้ในการตัดสินใจ

จากการทบทวนวรรณกรรมพบ 3 ปัจจัยที่ได้รับความสนใจและน่าจะมีผลต่อรายงานของผู้สอบบัญชีภายใต้สภาพแวดล้อมในประเทศไทยแต่ยังไม่มีการศึกษามาก่อนสำหรับกรณีในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปัจจัยแรก คือ ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ซึ่งระยะเวลาที่ยาวนานจะทำให้เกิดความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างผู้สอบบัญชีและกิจการส่งผลต่อการตัดสินใจแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชี ปัจจัยต่อมา คือ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี ซึ่งมักถูกมองว่ามีความแตกต่างกันในการตัดสินใจแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีระหว่างสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 อันดับแรก (Big 4) กับสำนักงานสอบบัญชีอื่นๆ (Non Big 4) และปัจจัยสุดท้าย คือ การเปลี่ยนผู้สอบบัญชี มีงานวิจัยในประเทศไทยศึกษาพบว่าผู้บริหารของกิจการมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนและแต่งตั้งผู้สอบบัญชี ซึ่งผู้บริหารอาจใช้อิทธิพลนี้จัดให้มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีเพื่อจะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข แต่ยังไม่มีการศึกษาว่าเมื่อเปลี่ยนผู้สอบบัญชีแล้วรายงานของผู้สอบบัญชีจะเปลี่ยนไปหรือไม่ ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงนำมาเป็นปัจจัยที่สนใจศึกษา จะเห็นได้ว่าปัจจัยทั้ง 3 มีความเป็นไปได้ที่จะส่งผลต่อรายงานของผู้สอบบัญชีและก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้ใช้งบการเงินของผู้สอบบัญชี หากมีการนำรายงานของผู้สอบบัญชีไปใช้ในการตัดสินใจ

งานวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่จะกระทบต่อรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่อง ปัจจัยที่สนใจศึกษามีดังนี้ 1) ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ 2) ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี 3) การเปลี่ยนผู้สอบบัญชี ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยคาดหวังไว้ว่าเมื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง อันเป็นสาเหตุดังกล่าวแล้ว ผลลัพธ์ที่ได้จากงานวิจัยจะเอื้อต่อการสร้างแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาได้ต่อไป

## 1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี และการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง โดยสิ่งที่น่าสนใจศึกษา คือ ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีที่อาจมีความสัมพันธ์กับการรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ซึ่งงานวิจัยในอดีตของต่างประเทศได้วิจัยเชิงประจักษ์ไว้

## 1.3 สมมติฐานการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่ามีปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ซึ่งอาจทำให้ผู้ใช้รายงานของผู้สอบบัญชีตัดสินใจผิดพลาดและส่งผลเสียหาย จึงควรให้ความสำคัญกับปัจจัยเหล่านี้ว่าจะมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องในกรณีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหรือไม่ จึงเป็นที่มาของสมมติฐานของการวิจัยของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จากเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นที่มาของสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

**H1 : ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี และการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง**

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรตามและตัวแปรอิสระของสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

- ตัวแปรตาม คือ รายงานของผู้สอบบัญชี แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้
  1. รายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ซึ่งครอบคลุมกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้
    - 1.1 รายงานการสอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข แต่เปลี่ยนแปลง/ตัดแปลง ด้วยการเพิ่มวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ที่ไม่มีผลกระทบต่อความเห็น ในเรื่องการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการ
    - 1.2 รายงานการสอบบัญชีที่ไม่แสดงความเห็น เนื่องจากการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการ
  2. รายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข ซึ่งความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข หมายถึง รายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค โดยไม่มีการตัดแปลง ซึ่งประกอบด้วย วรรคนำ วรรคขอบเขต และวรรคความเห็น
- ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย 2 ประเภท ดังนี้
  1. ตัวแปรอธิบาย/ตัวแปรที่สนใจศึกษา ได้แก่
    - 1.1) ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ
    - 1.2) ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี
    - 1.3) การเปลี่ยนผู้สอบบัญชี
  2. ตัวแปรควบคุม ได้แก่
    - 2.1) รายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อน
    - 2.2) การผิดนัดชำระหนี้
    - 2.3) อัตราส่วนกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ / ยอดขายสุทธิ
    - 2.4) อัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียน / หนี้สินหมุนเวียน
    - 2.5) อัตราส่วนหนี้สินรวม / สินทรัพย์รวม

#### 1.4 ขอบเขตของการวิจัย

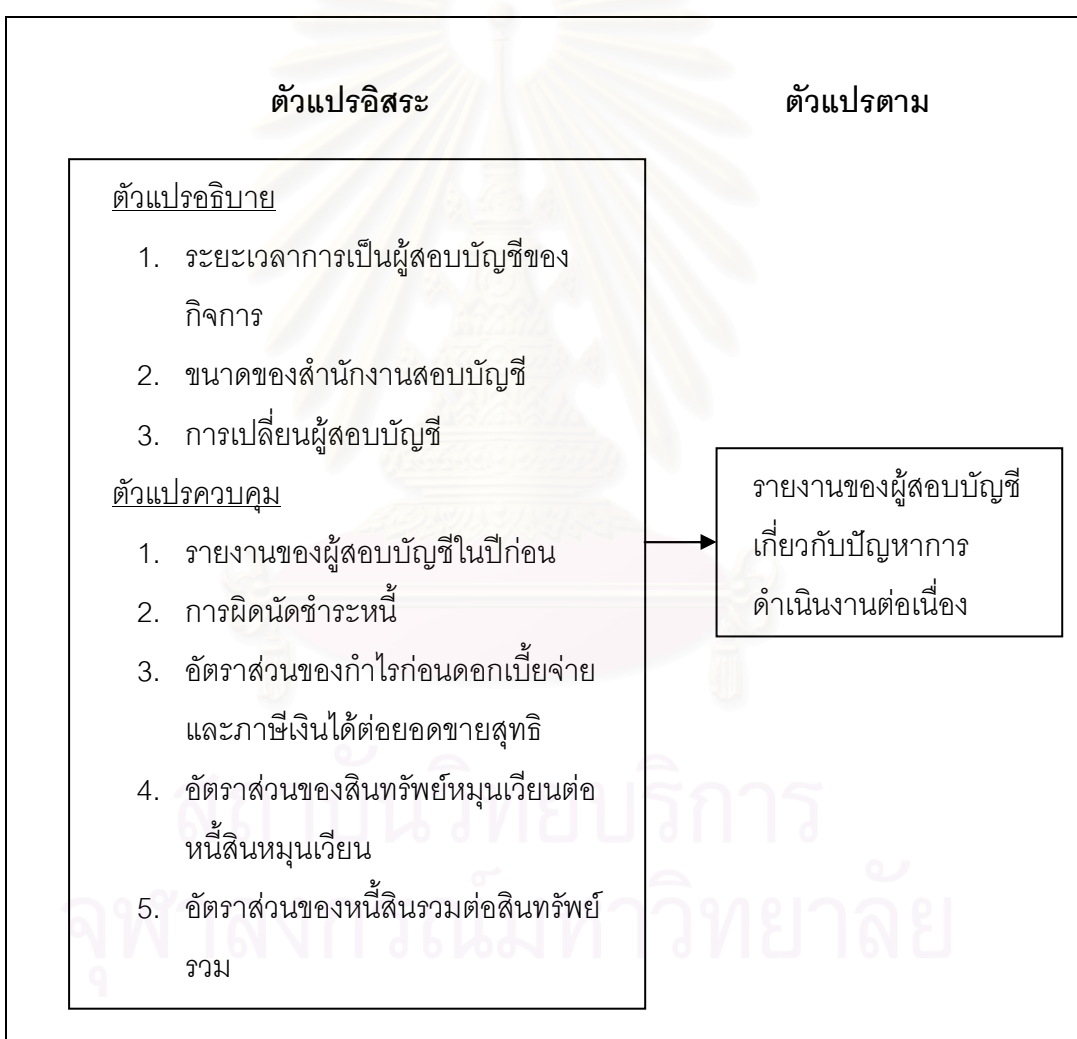
การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research) กรณีศึกษาของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตัวแปรที่สนใจศึกษา คือ (1) ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ (2) ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (3) การเปลี่ยนผู้สอบบัญชี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในช่วงระยะเวลา 5 ปี คือ ระหว่างปี 2544 – 2548 โดยศึกษาทุกกลุ่มอุตสาหกรรม ยกเว้น กลุ่มธนาคาร กลุ่มเงินทุนหลักทรัพย์ กลุ่มประกันชีวิตและประกันภัย เนื่องจากการจัดประเภทข้อมูลในงบการเงินของกลุ่มอุตสาหกรรมดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากอุตสาหกรรมอื่นๆ ทำให้อัตราส่วนทางการเงินมีลักษณะเฉพาะและไม่สามารถเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่นได้



สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## 1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยสามารถจำแนกตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม สำหรับตัวแปรอิสระจะประกอบด้วย ตัวแปรอธิบายหรือตัวแปรที่สนใจศึกษา และตัวแปรควบคุม รายละเอียดของตัวแปรแต่ละชนิดแสดงไว้ในส่วนของระเบียบวิธีวิจัย (บทที่ 3) ในส่วนนี้จะเน้นเพียงกรอบแนวคิดการวิจัยตามที่ได้นำเสนอไว้ในแผนภาพ 1.1



แผนภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย



## 1.6 ข้อจำกัดของการวิจัย

1. การศึกษาคำนี้คำนึงถึงเฉพาะข้อมูลเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว ไม่ได้คำนึงถึงข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบการศึกษา
2. ข้อจำกัดในการตีความผลการวิจัย กล่าวคือ การศึกษาคำนี้เป็นการศึกษาในเชิงความสัมพันธ์ (Association) ไม่ใช่ศึกษาในเชิงของเหตุและผล (Causation) ดังนั้นการตีความผลการวิจัยจึงพิจารณาในเชิงของความสัมพันธ์มากกว่าเชิงของเหตุและผล

## 1.7 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ผู้สอบบัญชี หมายถึง ผู้ตรวจสอบงานทางการบัญชี ซึ่งจัดทำโดยบุคคลอื่น
2. รายงานของผู้สอบบัญชี หมายถึง รายงานที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตเสนอต่อผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือคณะกรรมการบริษัท เพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงินที่ได้ตรวจสอบและเป็นรายงานที่ออกตามรูปแบบที่กำหนดโดยสภาวิชาชีพบัญชี (เดิมเป็นสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย) การวิจัยครั้งนี้สนใจศึกษารายงานของผู้สอบบัญชี ดังนี้
  - 1 = รายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการ โดยครอบคลุมกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้
    - รายงานการสอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข แต่เปลี่ยนแปลง/ดัดแปลง ด้วยการเพิ่มวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ที่ไม่มีผลกระทบต่อ การแสดงความเห็น ในเรื่องการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการ
    - รายงานการสอบบัญชีที่ไม่แสดงความเห็น เนื่องจากการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการ
  - 0 = รายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข ซึ่งความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข หมายถึง รายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค โดยไม่มีการดัดแปลง ซึ่งประกอบด้วย วรรคนำ วรรคขอบเขต และวรรคความเห็น
3. ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ หมายถึง ระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีได้รับการแต่งตั้งจากกิจการให้ทำการตรวจสอบบัญชี

4. สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 อันดับแรก หมายถึง สำนักงานสอบบัญชี ดังต่อไปนี้
- (1) บริษัท ไฟร์ชวอเตอร์เฮาส์คูเปอร์ส เอบีเอส จำกัด
  - (2) บริษัท ดีลอยท์ ทูช โทมัส สุโขทัย สอบบัญชี จำกัด
  - (3) บริษัท เคพีเอ็มจี ภูมิไชย สอบบัญชี จำกัด
  - (4) บริษัท สำนักงาน เอ็นส์ท แอนด์ ยัง จำกัด

### 1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สภาวิชาชีพและสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยสามารถนำผลจากการวิจัยไปใช้ในการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนากฎเกณฑ์เพื่อให้สำนักงานสอบบัญชีอื่นๆ รักษาคุณภาพของงานสอบบัญชี
2. เพื่อให้สำนักงานสอบบัญชีอื่น ๆ มีความตื่นตัวในการพัฒนาสำนักงานให้มีการรักษาคุณภาพของงานสอบบัญชี

### 1.9 ระเบียบวิธีวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยโดยละเอียดจะกล่าวไว้ในบทที่ 3 ในส่วนนี้จะกล่าวถึงโดยสังเขปเท่านั้น รูปแบบการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี และการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research) กลุ่มตัวอย่าง คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ.2544 – พ.ศ. 2548 ในส่วนของทฤษฎีการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ๆ ดังนี้

**ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)**

**ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics)**

ทั้งนี้เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงใช้สถิติที่สำคัญคือ การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) สำหรับตัวแบบที่ใช้ในการทดสอบประกอบด้วย 4 ตัวแบบ 3 ตัวแบบแรกจำแนกตามตัวแปรที่สนใจศึกษา ส่วนตัวแบบสุดท้ายเป็นการรวมทุกตัว

แปรไว้ด้วยกัน สถิติดังกล่าวทำให้ได้รับคำตอบเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง อีกทั้งยังเป็นการตอบวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัยได้อย่างครบถ้วน ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย 2 กลุ่มคือ

- (1) ตัวแปรที่สนใจศึกษาหรือตัวแปรอธิบาย (Explanatory Variables) และ
- (2) ตัวแปรควบคุม (Control Variables)

ส่วนตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ รายงานของผู้สอบบัญชี (Auditor's Report)

สำหรับรายละเอียดตัวแปรแต่ละชนิดจะกล่าวไว้ในส่วนของระเบียบวิธีวิจัย (บทที่ 3)

#### 1.10 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย

**บทที่ 1** กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานการวิจัย ขอบเขตการวิจัย กรอบแนวคิดของการวิจัย ข้อจำกัดของการวิจัย คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ระเบียบวิธีวิจัย และลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิจัย

**บทที่ 2** กล่าวถึง แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

**บทที่ 3** กล่าวถึง ระเบียบวิธีวิจัย อันประกอบด้วย รูปแบบการวิจัย การพัฒนาสมมติฐาน ตัวแบบและคำอธิบายเกี่ยวกับตัวแปร ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูล และแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล

**บทที่ 4** กล่าวถึง การนำเสนอผลการวิจัยเบื้องต้นด้วยสถิติเชิงพรรณนา

**บทที่ 5** กล่าวถึง การนำเสนอผลการวิจัยด้วยสถิติเชิงอนุมาน ทั้งนี้เพื่อวิเคราะห์ ในแต่ละส่วนจะประกอบไปด้วย การทดสอบความเหมาะสมของตัวแบบ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย และผลการทดสอบตัวแปรควบคุม

**บทที่ 6** กล่าวถึง บทสรุปและอภิปรายผลการวิจัย รวมทั้งข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

## บทที่ 2

### แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการศึกษา “ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี และการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย” ทำให้สามารถจำแนกและประมวลความรู้ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมออกเป็น 4 ส่วนหลัก ๆ ดังนี้

- 2.1 รายงานของผู้สอบบัญชี
- 2.2 การดำเนินงานต่อเนื่อง
- 2.3 แนวคิดและทฤษฎี
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

#### 2.1 รายงานของผู้สอบบัญชี

มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 700 เรื่อง รายงานของผู้สอบบัญชีต้องบการเงิน ได้กล่าวถึงรายงานของผู้สอบบัญชีไว้ว่าผู้สอบบัญชีควรสอบทานและประเมินข้อสรุปจากหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้มาเพื่อเป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นต่องบการเงินซึ่งการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีควรเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจนต่องบการเงินโดยรวม ความเห็นดังกล่าวสามารถแสดงไว้ในรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะจัดประเภทรายงานของผู้สอบบัญชีออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. รายงานของผู้สอบบัญชีอย่างไม่มีเงื่อนไข
2. รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

##### 2.1.1 รายงานของผู้สอบบัญชีอย่างไม่มีเงื่อนไข

ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็น “อย่างไม่มีเงื่อนไข” เมื่อผู้สอบบัญชีสรุปว่างบการเงินถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป และตามแม่บทการบัญชีในการ

รายงานทางการเงิน (สภาวิชาชีพบัญชี (เดิม คือ สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย), มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 700, ย่อหน้าที่ 27)

## 2.1.2 รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

รายงานของผู้สอบบัญชีจะต้องเปลี่ยนแปลงไปในสถานการณ์ดังต่อไปนี้ (สภาวิชาชีพบัญชี (เดิม คือ สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย), มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 700, ย่อหน้าที่ 29 - 39)

### 2.1.2.1 ข้อมูลและเหตุการณ์ซึ่งไม่กระทบต่อความเห็นของผู้สอบบัญชี

ในบางกรณีผู้สอบบัญชีอาจเปลี่ยนแปลงรายงานของผู้สอบบัญชี โดยเพิ่มวรรคอธิบายเพื่อเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ใด ๆ วรรคที่เพิ่มขึ้นนี้ ควรอ้างถึงหมายเหตุประกอบงบการเงิน ซึ่งขยายความข้อมูลและเหตุการณ์อย่างละเอียด การเพิ่มวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ดังกล่าว ไม่กระทบความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขของผู้สอบบัญชี วรรคดังกล่าวควรแสดงต่อท้ายวรรคความเห็นและควรเน้นว่าความเห็นของผู้สอบบัญชียังเป็นความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข นอกจากนี้ ผู้สอบบัญชีควรเปลี่ยนแปลงรายงานของผู้สอบบัญชีโดยเพิ่มวรรคอธิบาย เพื่อเน้นถึงข้อมูลและเหตุการณ์ที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับปัญหาต่อการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องของกิจการ หรือควรพิจารณาเปลี่ยนแปลงรายงานของผู้สอบบัญชีโดยเพิ่มวรรคอธิบายหากมีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญซึ่งนอกเหนือจากปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการ ผลของความไม่แน่นอนดังกล่าวขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ในอนาคตซึ่งอาจกระทบต่องบการเงิน

### 2.1.2.2 ข้อมูลและเหตุการณ์ซึ่งกระทบต่อความเห็นของผู้สอบบัญชี

บางกรณีผู้สอบบัญชีอาจต้องแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข หรือไม่แสดงความเห็น หรือการแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ รวมถึงความมีสาระสำคัญของรายการที่เกิดขึ้นดังนี้

#### 2.1.2.2.1 การแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข ควรใช้เมื่อผู้สอบบัญชี

สรุปว่าไม่สามารถแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขได้ แต่ผลกระทบของความขัดแย้งกับผู้บริหาร หรือการถูกจำกัดขอบเขตแต่ไม่ถึงกับมีสาระสำคัญจนถึงกับต้องแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่



ถูกต้องหรือไม่แสดงความเห็น การแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไขควรใช้ข้อความ “ยกเว้น” สำหรับผลกระทบของเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องมีเงื่อนไข

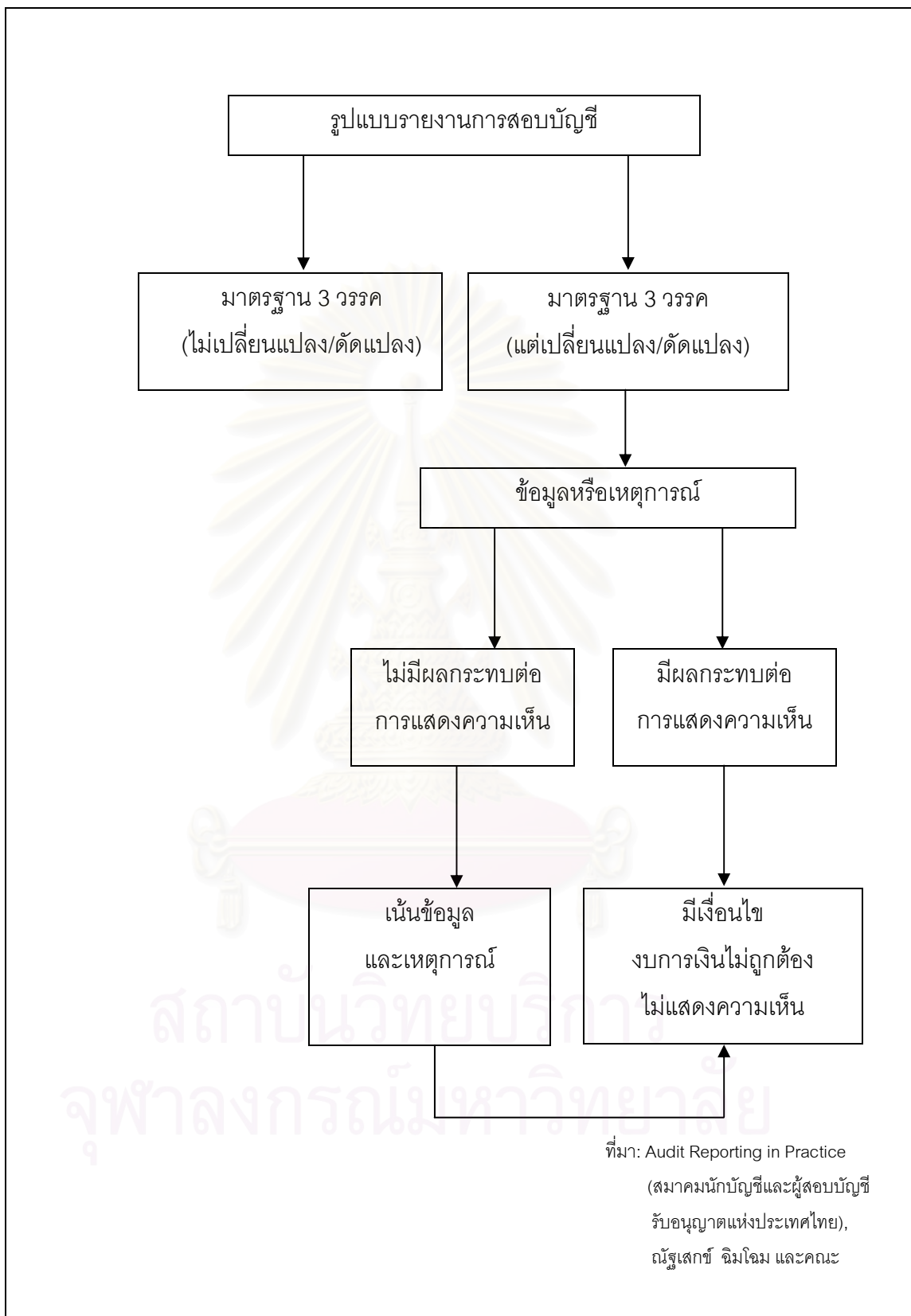
**2.1.2.2.2 การไม่แสดงความเห็น** ควรใช้เมื่อผลกระทบที่เป็นไปได้ของการถูกจำกัดขอบเขตมีสาระสำคัญมากจนถึงขั้นผู้สอบบัญชีไม่สามารถหาหลักฐานที่เหมาะสมอย่างเพียงพอได้ และมีผลให้ผู้สอบบัญชีไม่สามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินได้

**2.1.2.2.3 การแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง** ควรใช้เมื่อผลกระทบของความขัดแย้งกับผู้บริหารมีสาระสำคัญต่องบการเงินมากจนถึงขั้นที่ผู้สอบบัญชีสรุปว่าการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไขไม่เพียงพอต่อการเปิดเผยข้อผิดพลาดหรือความไม่สมบูรณ์ของงบการเงินนั้น

นอกจากนี้เพื่อให้การแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้ปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน และเป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชี จึงมีการออกประกาศ ก.บ.ช. ฉบับที่ 41 เรื่องการลงลายมือชื่อรับรองการสอบบัญชีโดยการแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ได้แสดงไว้ในภาคผนวก ข

กล่าวโดยสรุป หลังจากผู้สอบบัญชีได้ตรวจสอบและเก็บรวบรวมหลักฐานที่เพียงพอต่อการแสดงความเห็นแล้ว ผู้สอบบัญชีจะประเมินข้อสรุปจากหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้มาเพื่อใช้ตัดสินใจในการแสดงความเห็นต่องบการเงินผู้สอบบัญชี เมื่อพิจารณาโครงสร้างแล้วจะพบว่ารูปแบบของรายงานที่ผู้สอบบัญชีสามารถแสดงความเห็นได้มี 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข และความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งสามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังแผนภาพที่ 2.1

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



แผนภาพที่ 2.1 รูปแบบรายงานการสอบบัญชี

## 2.2 การดำเนินงานต่อเนื่อง

มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 570 เรื่อง การดำเนินงานต่อเนื่อง ได้กล่าวถึง การดำเนินงานต่อเนื่องไว้ว่าในการวางแผนและการปฏิบัติตามวิธีการตรวจสอบ ตลอดจนการประเมินผลการตรวจสอบ ผู้สอบบัญชีควรพิจารณาความเหมาะสมของการใช้ข้อสมมติเรื่อง การดำเนินงานต่อเนื่องซึ่งผู้บริหารใช้ในการจัดทำงบการเงิน

### 2.2.1 ข้อพิจารณาในการวางแผน

ในการวางแผนการตรวจสอบ ผู้สอบบัญชีควรพิจารณาว่ามีเหตุการณ์หรือสถานการณ์ใดที่อาจเป็นเหตุให้เกิดข้อสงสัยอย่างมากเกี่ยวกับความสามารถในการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการหรือไม่และผู้สอบบัญชีควรรหาหลักฐานเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่อาจเป็นเหตุให้เกิดข้อสงสัยอย่างมากเกี่ยวกับความสามารถในการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการตลอดระยะเวลาที่ตรวจสอบหากพบว่ามีเหตุการณ์หรือสถานการณ์ดังกล่าว ผู้สอบบัญชีควรพิจารณาว่า เหตุการณ์หรือสถานการณ์นั้นมีผลกระทบต่อการประเมินองค์ประกอบของความเสี่ยงในการสอบบัญชีหรือไม่

### 2.2.2 การประเมินผลการประเมินของผู้บริหาร

ผู้สอบบัญชีควรประเมินผลการประเมินของผู้บริหารในเรื่องความสามารถของกิจการในการดำเนินงานต่อเนื่อง โดยควรพิจารณาในช่วงระยะเวลาเดียวกับที่ผู้บริหารใช้ในการประเมินตามที่กำหนดโดยมาตรฐานการบัญชี เรื่อง “การนำเสนองบการเงิน” กล่าวคือ ผู้บริหารควรประเมินความสามารถในการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการในระยะเวลาอย่างน้อยหนึ่งปีนับจากวันที่ในงบดุล

### 2.2.3 ช่วงระยะเวลาหลังการประเมินของผู้บริหาร

ผู้สอบบัญชีควรสอบถามผู้บริหารในเรื่องที่ผู้บริหารทราบเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์หลังจากช่วงระยะเวลาของการประเมินโดยผู้บริหาร ซึ่งอาจเป็นเหตุให้เกิดข้อสงสัยอย่างมากเกี่ยวกับความสามารถในการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการ

## 2.2.4 การตรวจสอบเพิ่มเติมเมื่อพบเหตุการณ์หรือสถานการณ์

เมื่อพบเหตุการณ์หรือสถานการณ์ซึ่งอาจเป็นเหตุให้เกิดข้อสงสัยอย่างมากเกี่ยวกับความสามารถในการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการผู้สอบบัญชีควร

1. สอบทานแผนงานในอนาคตของผู้บริหารที่กำหนดขึ้นจากการประเมินการดำเนินงานต่อเนื่อง
2. รวบรวมหลักฐานการสอบบัญชีที่เพียงพอและเหมาะสม เพื่อยืนยันหรือขจัดข้อสงสัยว่ามีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญหรือไม่โดยใช้วิธีการตรวจสอบที่จำเป็น รวมถึงพิจารณาผลกระทบของแผนงานของผู้บริหารหรือปัจจัยอื่นที่ช่วยบรรเทาเหตุการณ์หรือสถานการณ์ดังกล่าวได้
3. ขอสื่อรับรองจากผู้บริหารเกี่ยวกับแผนงานในอนาคต

## 2.2.5 การสรุปผลการตรวจสอบและการรายงาน

ผู้สอบบัญชีควรใช้ดุลพินิจในการประเมินหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้มาเพื่อให้ได้ข้อสรุปว่ามีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญหรือไม่จากเหตุการณ์หรือสถานการณ์ (กรณีใดกรณีหนึ่งหรือหลายกรณีรวมกัน) ที่อาจเป็นเหตุให้เกิดข้อสงสัยอย่างมากเกี่ยวกับความสามารถในการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการ

### 2.2.5.1 ข้อสมมติเรื่องการดำเนินงานต่อเนื่องมีความเหมาะสม แต่มีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญ

หากมีการเปิดเผยข้อมูลในงบการเงินอย่างเพียงพอ ผู้สอบบัญชีควรแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข แต่ควรเปลี่ยนแปลงรายงานของผู้สอบบัญชี โดยเพิ่มวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ เพื่อนำเรื่องความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้เกิดข้อสงสัยอย่างมากเกี่ยวกับความสามารถในการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการ และให้สังเกตหมายเหตุประกอบงบการเงินที่เปิดเผยเรื่องดังกล่าวถึง

หากการเปิดเผยข้อมูลในงบการเงินไม่เพียงพอ ผู้สอบบัญชีควรแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไขหรือแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง รายงานของผู้สอบบัญชีควรอ้างถึง

ข้อเท็จจริงว่ามีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้เกิดข้อสงสัยอย่างมากเกี่ยวกับความสามารถในการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการ

### 2.2.5.2 ข้อสมมติฐานเรื่องการดำเนินงานต่อเนื่องไม่เหมาะสม

หากผู้สอบบัญชีพิจารณาว่ากิจการไม่สามารถดำเนินงานต่อเนื่องได้ ผู้สอบบัญชีควรแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง เนื่องจากงบการเงินจัดทำขึ้นตามข้อสมมติที่ว่ากิจการจะดำเนินงานต่อเนื่อง

### 2.2.5.3 ผู้บริหารไม่ทำการประเมินหรือขยายการประเมินเพิ่มเติมเกี่ยวกับความสามารถในการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการ

หากผู้บริหารไม่ทำการประเมินหรือขยายการประเมินเพิ่มเติมเกี่ยวกับความสามารถในการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการตามที่ผู้สอบบัญชีร้องขอ ผู้สอบบัญชีควรพิจารณาความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงรายงานของผู้สอบบัญชี เนื่องจากผลของการถูกจำกัดขอบเขตการตรวจสอบ

## 2.2.6 ตัวอย่างของเหตุการณ์หรือสถานการณ์

ตัวอย่างต่อไปนี้แสดงถึงเหตุการณ์หรือสถานการณ์ซึ่งโดยลำพังหรือรวมกัน เป็นเหตุให้เกิดข้อสงสัยอย่างมากในข้อสมมติเรื่องการดำเนินงานต่อเนื่อง ตัวอย่างที่แสดงไว้ไม่ใช่เหตุการณ์หรือสถานการณ์ทั้งหมดที่อาจเกิดขึ้น และการที่มีเหตุการณ์หรือสถานการณ์ใดดังตัวอย่างที่แสดงไว้มิได้แปลว่ามีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญเกิดขึ้นเสมอไป

### 2.2.6.1 ข้อมูลทางการเงิน

- หนี้สินสูงกว่าสินทรัพย์ หรือมีหนี้สินหมุนเวียนสูงกว่าสินทรัพย์หมุนเวียน
- เงินกู้ยืมที่มีเงื่อนไขการชำระหนี้คืนที่แน่นอน แต่ไม่มีสิ่งที่จะชี้ให้เห็นว่ากิจการจะชำระหนี้หรือขอขยายเวลาชำระหนี้ได้ หรือการใช้เงินกู้ยืมระยะสั้นจำนวนมากเพื่อไปลงทุนในสินทรัพย์ที่ให้ผลตอบแทนระยะยาว

- ข้อบ่งชี้ที่แสดงถึงการยกเลิกความช่วยเหลือทางการเงินของผู้ให้กู้และเจ้าหนี้รายอื่นๆ
- กระแสเงินสดจากการดำเนินงานติดลบ ซึ่งเห็นได้จากงบการเงินในอดีต หรือประมาณการงบการเงิน
- อัตราส่วนทางการเงินที่สำคัญซึ่งแสดงถึงปัญหาทางการเงินที่รุนแรง
- ผลขาดทุนจากการดำเนินงานเป็นจำนวนมาก หรือการลดลงอย่างสำคัญของมูลค่าสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดเงินสด
- กิจการไม่สามารถจ่ายเงินปันผลได้ตามกำหนดที่ประกาศไว้หรือหยุดจ่ายเงินปันผลที่เคยทำเป็นปกติ
- กิจการไม่สามารถชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ได้ตามกำหนด
- กิจการไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขในสัญญาเงินกู้
- กิจการต้องซื้อสินค้าโดยชำระเงินสดทันทีที่ได้รับสินค้าเนื่องจากผู้ขายหยุดให้สินเชื่อ
- กิจการไม่สามารถหาแหล่งเงินทุนมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ที่สำคัญหรือเพื่อการลงทุนอื่นที่จำเป็น

#### 2.2.6.2 ข้อมูลด้านการดำเนินงาน

- การสูญเสียผู้บริหารที่สำคัญโดยไม่มีผู้อื่นมาแทน
- การสูญเสียด้านการตลาดที่สำคัญ สัมปทาน ใบอนุญาต หรือแหล่งวัตถุดิบหรือแหล่งสินค้ารายใหญ่
- ปัญหาด้านแรงงานหรือการขาดแคลนแหล่งวัตถุดิบที่สำคัญ

#### 2.2.6.3 ข้อมูลอื่น

- ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดเกี่ยวกับทุนหรือข้อกำหนดอื่นทางกฎหมาย
- กิจการอยู่ในระหว่างถูกฟ้องร้องคดี ซึ่งถ้าหากแพ้คดีกิจการจะไม่สามารถปฏิบัติตามข้อเรียกร้องได้
- การเปลี่ยนแปลงกฎหมายหรือนโยบายของรัฐบาลที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อกิจการอย่างรุนแรง

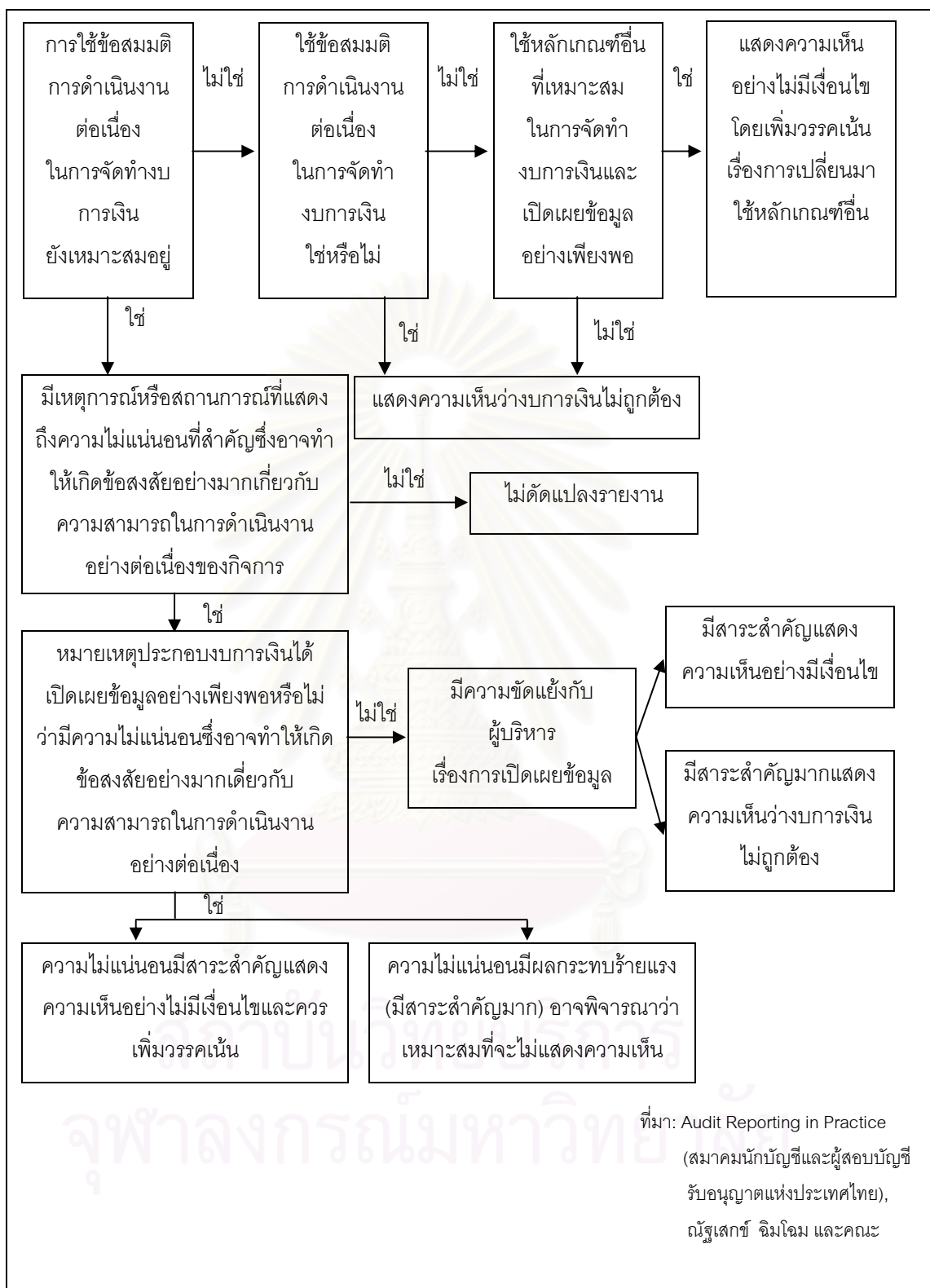


ผู้สอบบัญชีควรพิจารณาถึงความมีสาระสำคัญของข้อมูลดังกล่าว เพราะเหตุการณ์หรือสถานการณ์ดังกล่าวสามารถบรรเทาลงได้เนื่องจากปัจจัยอื่น ตัวอย่างเช่น ข้อมูลที่ชี้ให้เห็นว่ากิจการไม่สามารถชำระหนี้สินได้ตามกำหนดอาจบรรเทาลงได้หากผู้บริหารมีแผนที่จะดำรงสภาพคล่องไว้โดยใช้วิธีอื่น ซึ่งได้แก่การขายสินทรัพย์การเปลี่ยนแปลงกำหนดเวลาชำระหนี้หรือการเพิ่มทุน เป็นต้น ในทำนองเดียวกันการสูญเสียแหล่งวัตถุดิบหรือผู้ขายสินค้ารายใหญ่อาจทดแทนได้ด้วยการหาแหล่งวัตถุดิบใหม่หรือผู้ขายสินค้ารายใหม่ที่เหมาะสม

การพิจารณาการเสนอรายงานของผู้สอบบัญชีกรณีที่มีความไม่แน่นอนเกี่ยวกับความสามารถในการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังแผนภาพที่ 2.2



สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ที่มา: Audit Reporting in Practice  
(สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชี  
รับอนุญาตแห่งประเทศไทย),  
ณัฐเสกข์ จิมโอม และคณะ

แผนภาพที่ 2.2 ขั้นตอนการพิจารณาเสนอรายงานของผู้สอบบัญชีกรณีมีความไม่แน่นอน  
เกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่อง

## 2.3 แนวคิดและทฤษฎี

### 2.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการและการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีที่มีผลต่อรายงานของผู้สอบบัญชี

Shockley (1981) มีความคิดว่าระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการหากนานเกินไปจะทำให้งานคุณภาพของสอบบัญชีลดลง เนื่องจากระยะเวลาที่ยาวนานนั้นมีโอกาสทำให้ผู้สอบบัญชีพอใจในความสัมพันธ์กับลูกค้า ความเข้มงวดในกระบวนการตรวจสอบและความเป็นอิสระจะลดลง ความคุ้นเคยและความไว้วางใจในบริษัทลูกค้าทำให้ผู้สอบบัญชีไม่มีการปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความเสี่ยงทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป วิจารณ์ญาณในการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพและความขยันในการรวบรวมหลักฐานการสอบบัญชีจะลดลงด้วย

George (2004) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี โดยมีความคิดว่าระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการที่ยาวนานเพิ่มความเสี่ยงของความล้มเหลวในการตรวจสอบ เนื่องจากผู้สอบบัญชีที่มีความใกล้ชิดกับลูกค้ามากเกินไปทำให้สูญเสียความเป็นอิสระความเป็นกลางและวิจารณ์ญาณในการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ ในทางกลับกันการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีจะเพิ่มความเสี่ยงของจำนวนความล้มเหลวในการตรวจสอบมากกว่าที่จะช่วยลดความเสี่ยงเนื่องจากการรับลูกค้าใหม่ของผู้สอบบัญชีทำให้ผู้สอบบัญชีขาดความรู้เกี่ยวกับตัวลูกค้าและสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของลูกค้า ซึ่งความรู้เกี่ยวกับตัวลูกค้าและสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของลูกค้านี้จะเพิ่มขึ้นตามระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีทำการตรวจสอบ

Wooten (2003) ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการมีผลกระทบต่อความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีและทีมงานตรวจสอบบัญชีที่ทำงานร่วมกับผู้สอบบัญชี ซึ่งความล้มเหลวของการสอบบัญชีพบได้มากกับระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการที่สั้นเกินไปและระยะเวลาความสัมพันธ์ที่ยาวนานเกินไป เนื่องจากหลังจากที่ผู้สอบบัญชีรับลูกค้าใหม่ การทำความเข้าใจในธุรกิจและความเสี่ยงของลูกค้าเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างมากในการตรวจสอบและผู้สอบบัญชีต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจ จึงทำให้ในปีแรกๆของการตรวจสอบของผู้สอบบัญชีมีโอกาสที่จะเกิดความผิดพลาดได้ง่าย และในระยะเวลาการตรวจสอบระหว่างผู้สอบบัญชีกับลูกค้าที่ยาวนานมากขึ้นจะทำให้ผู้สอบบัญชีมีความเข้าใจในธุรกิจ ความเสี่ยงและระบบการทำงานของลูกค้ามาก

ขึ้น ทำให้ผู้สอบบัญชีสามารถปรับปรุง เปลี่ยนแปลงกระบวนการตรวจสอบและวิธีการตรวจสอบ ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น แต่ในทางกลับกันระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการที่ยาวนานเกินไปก็จะทำให้ประสิทธิภาพของการตรวจสอบลดลงได้ เนื่องจากความสัมพันธ์ที่ยาวนานนั้นมีโอกาสที่ผู้สอบบัญชีจะพอใจในลูกค้ำ ทำให้ลดความเข้มงวดในกระบวนการตรวจสอบและกลายเป็นคนที่ยายที่จะเจรจาต่อรองซึ่งผู้สอบบัญชีอาจไม่รู้ตัว และความพอใจในลูกค้ำยังทำให้ไม่มีการปรับปรุงกระบวนการและวิธีการตรวจสอบให้สะท้อนความเสี่ยงของลูกค้ำที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ความสัมพันธ์ที่ยาวนานยังทำให้วิจารณ์ญาณในการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพและความขยันในการหาและรวบรวมหลักฐานของผู้สอบบัญชีลดลง

Arel, Brody และ Pany (2005) ได้เสนอความเห็นเกี่ยวกับการหมุนเวียนสำนักงานสอบบัญชีและความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี ว่ามี 3 ภาวะที่จะทำให้ความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีลดลง 1) ความใกล้ชิดกับลูกค้ำ 2) การขาดความเอาใจใส่ในความเหมาะสมของข้อมูลเก่า 3) ความพอใจในลูกค้ำ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

#### 1. ความใกล้ชิดกับลูกค้ำ

ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการที่ยาวนานอาจจะก่อให้เกิดความใกล้ชิดกันระหว่างผู้สอบบัญชีและผู้บริหารและความสัมพันธ์นี้จะสร้างความขัดแย้งของผลประโยชน์ให้ผู้สอบบัญชี ซึ่งกระทบต่อกระบวนการตรวจสอบและไม่สามารถที่จะใช้วิจารณ์ญาณการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพได้อย่างเต็มที่ ผู้บริหารอาจใช้ประโยชน์ตรงจุดนี้ได้ นอกจากนี้ความใกล้ชิดระหว่างผู้สอบบัญชีและลูกค้ำอาจเป็นผลให้บริษัทลูกค้ำจ้างผู้สอบบัญชีไปเป็นพนักงานของบริษัทตนเอง ดังเช่นกรณีของเอนรอน ซึ่งมีการตรวจพบในภายหลังจากการล้มเหลวของเอนรอน ว่าพนักงานของเอนรอนจำนวนมากเคยทำงานกับสำนักงานสอบบัญชีอาเธอร์ แอนเดอเซ็น ซึ่งหากบริษัทมีการหมุนเวียนสำนักงานสอบบัญชีอาจจะยับยั้งปัญหาความสัมพันธ์อันใกล้ชิดนี้ได้และปัญหาต่างๆก็จะไม่เกิดขึ้น

แต่ก็ยังมีเหตุผลที่ไม่เชื่อว่าการหมุนเวียนสำนักงานสอบบัญชีแล้วจะทำให้ปัญหาความใกล้ชิดนี้หมดไปเพราะถึงแม้ว่าการที่ผู้สอบบัญชีทำงานกับลูกค้ำเป็นระยะเวลายาวนานจะสร้างความใกล้ชิดระหว่างผู้สอบบัญชีและผู้บริหารซึ่งอาจจะเป็นปัญหาต่อการตัดสินใจของผู้สอบบัญชี แต่การเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชีก็ไม่ใช่วิธีที่จะแก้ปัญหานี้ได้เพราะถึงอย่างไรผู้สอบบัญชีกับผู้บริหารต้องมีการติดต่อกันอยู่เป็นประจำในระหว่างการตรวจสอบเรื่องระยะเวลาจึงไม่ใช่ประเด็นสำคัญที่จะตัดความใกล้ชิดนี้ได้ จริงๆแล้วในระหว่างการทำงานตรวจสอบผู้สอบบัญชีจะต้องทำ

ความใกล้ชิดกับลูกค้าและทำให้ลูกค้าไม่มีความรู้สึกอึดอัด จึงจะทำให้ลูกค้ามีความรู้สึกอยากร่วมมือกับผู้สอบบัญชีในการทำงานและก็จะทำให้ผู้สอบบัญชีได้ข้อมูลและรับรู้ปัญหาที่มีอยู่ในบริษัทได้ขณะเดียวกันผู้สอบบัญชีก็ต้องรักษาความเป็นกลางและการใช้วิจารณญาณไว้ด้วย และสิ่งหนึ่งที่น่าจะแก้ปัญหาคือความใกล้ชิดได้ดีกว่าการหมุนเวียนสำนักงานสอบบัญชีก็คือการรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจสอบในการแต่งตั้ง ค่าตอบแทน และความผิดพลาดของสำนักงานสอบบัญชี

## 2. การขาดความเอาใจใส่ในความเหมาะสมของข้อมูลเก่า

ในการตรวจสอบผู้สอบบัญชีจะต้องทำการวางแผนการตรวจสอบก่อนการตรวจสอบซึ่งหากสำนักงานสอบบัญชีไม่ได้ทำการตรวจสอบบริษัทเป็นปีแรกสำนักงานสอบบัญชีก็จะมีกระดาษทำการของปีก่อนที่ได้เคยทำการตรวจสอบมาแล้วในปีปัจจุบันผู้สอบบัญชีก็จะทำการปรับปรุงพัฒนาแผนและวิธีการตรวจสอบจากกระดาษทำการของปีก่อนสำหรับการตรวจสอบในปีปัจจุบันเพื่อให้แผนและวิธีการตรวจสอบเหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ปัญหาเกิดขึ้นเมื่อปีปัจจุบันผู้สอบบัญชีดูกระดาษทำการของปีก่อนซึ่งจัดทำด้วยตัวเขาเอง มันเหมือนเป็นการสอบทานงานของตนเอง ซึ่งอาจทำให้เขาไม่พบปัญหาที่เกิดขึ้น และผู้สอบบัญชีก็จะใช้กระบวนการตรวจสอบเดิมๆโดยไม่มีการพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับปัญหาที่จะเกิดขึ้น ดังนั้นหากมีการเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชีก็จะมีแผนและวิธีการตรวจสอบ ซึ่งเป็นการจัดทำจากการประเมินข้อมูลในปัจจุบัน จึงอาจทำให้การตรวจสอบมีความเหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมในปัจจุบันมากขึ้น

แต่ก็ยังมีเหตุผลที่เป็นประโยชน์ของการใช้ข้อมูลเก่ามาทำการปรับปรุง พัฒนาแผนและวิธีการตรวจสอบของผู้สอบบัญชี การที่สำนักงานสอบบัญชีมีการใช้ข้อมูลเก่าในการพิจารณาการตรวจสอบด้วยอาจเป็นข้อดีเนื่องจากการที่ผู้สอบบัญชีจะทำความเข้าใจในธุรกิจของลูกค้านั้นต้องใช้เวลา ซึ่งหากมีการหมุนเวียนสำนักงานสอบบัญชีอาจทำให้ความรู้ความเข้าใจในธุรกิจของลูกค้าขาดหายไป และสำนักงานสอบบัญชีที่เข้ามาตรวจสอบใหม่ก็ต้องเริ่มทำความเข้าใจกับธุรกิจของลูกค้าใหม่ซึ่งมันยากที่ผู้สอบบัญชีจะทำความเข้าใจให้ถ่องแท้เกี่ยวกับบริษัทลูกค้าในระยะเวลานั้นสั้นได้ ดังนั้นการขาดข้อมูลเก่าของลูกค้าที่จะต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจหากมีการหมุนเวียนสำนักงานสอบบัญชีจึงอาจนำไปสู่ความล้มเหลวในการตรวจสอบได้



### 3. ความพอใจในลูกค้า

ในความสัมพันธ์ที่ยาวนานค่าสอบบัญชีอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นผลให้สำนักงานสอบบัญชีพอใจเกี่ยวกับบริษัทลูกค้าโดยที่สำนักงานสอบบัญชีไม่มีการโต้แย้งในปัญหาที่เกิดขึ้นกับบริษัทลูกค้าเพราะกลัวว่าจะสูญเสียลูกค้าไป ดังนั้นเพื่อที่จะรักษาลูกค้าเอาไว้ผู้สอบบัญชีจึงเห็นด้วยกับลูกค้าในปัญหาที่เกิดขึ้น การหมุนเวียนสำนักงานสอบบัญชีอาจแก้ปัญหานี้ได้ เนื่องจากหากตัดความสัมพันธ์ที่ยาวนานนี้ผู้สอบบัญชีก็ไม่ต้องเผชิญกับความขัดแย้งของผลประโยชน์และทำให้ผู้สอบบัญชีมีความเป็นอิสระ ซึ่งงานวิจัยในอดีตแสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่ผู้สอบบัญชีมีการเจรจาต่อรองกับลูกค้า จึงเกิดคำถามว่าผู้สอบบัญชีจะยังคงรักษาความเป็นอิสระของตนเองได้หรือไม่เมื่อกำลังจะเสียลูกค้าซึ่งเป็นรายได้ให้กับสำนักงานสอบมาเป็นเวลายาวนาน หากผู้สอบบัญชีไม่ได้อยู่ภายใต้กฎการหมุนเวียนสำนักงานสอบบัญชี เมื่อสำนักงานสอบบัญชีกำลังจะสูญเสียลูกค้าไปผู้สอบบัญชีก็อาจจะมีการเจรจากับลูกค้าเพื่อรักษาลูกค้าไว้ แต่หากผู้สอบบัญชีอยู่ภายใต้กฎการหมุนเวียนสำนักงานสอบบัญชีผู้สอบบัญชีก็ไม่ต้องกังวลเรื่องการที่จะสูญเสียลูกค้าเนื่องจากมีระยะเวลาที่กำหนดไว้แล้ว จึงทำให้ผู้สอบบัญชีทำงานได้อย่างเป็นอิสระอย่างแท้จริง

แต่ก็ยังมีเหตุผลที่สนับสนุนว่า หากมีกฎการหมุนเวียนสำนักงานสอบบัญชีซึ่งกำหนดระยะเวลาในการตรวจสอบของสำนักงานสอบบัญชีแล้ว ในที่สุดท้ายของการตรวจสอบสำนักงานสอบบัญชีอาจไม่มีแรงจูงใจที่จะทำการตรวจสอบให้เต็มความสามารถทำให้เพิ่มความเสี่ยงในการตรวจสอบและการหมุนเวียนสำนักงานสอบบัญชีในการหาสำนักงานสอบบัญชีใหม่นั้นอาจนำไปสู่การเลือกสำนักงานสอบบัญชีที่มีความเห็นตรงกับบริษัทตนเองเพื่อจ้างสำนักงานสอบนั้น (Opinion Shopping)

กล่าวโดยสรุป แนวคิดเกี่ยวกับระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่มีความเห็นคล้ายกัน คือ หากระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการมีระยะเวลาที่ยาวนานจะส่งผลกระทบต่อความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีทำให้รายงานของผู้สอบบัญชีไม่ได้ส่งสัญญาณเตือนเกี่ยวกับปัญหาของกิจการ เนื่องจาก ระยะเวลาที่ยาวนานจะสร้างความใกล้ชิดระหว่างผู้สอบบัญชีและลูกค้าทำให้ความเข้มงวดในกระบวนการตรวจสอบลดลงความคุ้นเคยก่อให้เกิดความไว้วางใจในบริษัทลูกค้าทำให้ผู้สอบบัญชีไม่มีการปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป



### 2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี

Lennox (1998) มีการโต้เถียงกันถึงบริษัทที่ใช้การเปลี่ยนผู้สอบบัญชีเพื่อหลีกเลี่ยงการได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเป็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการกล่าวถึงเรื่องนี้จะต้องอยู่บนสมมติฐานสองข้อที่ว่า ผู้บริหารไม่ต้องการที่จะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเป็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปและผู้บริหารมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจแต่งตั้งผู้สอบบัญชี สมมติฐานแรก ผู้บริหารไม่ต้องการที่จะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเป็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจาก รายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นสัญญาณต่อนักลงทุนว่าบริษัทมีปัญหบางอย่างที่ผู้บริหารพยายามที่จะปกปิดไว้ให้ดูเหมือนว่าการดำเนินงานของบริษัทยังดีอยู่ และรายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปยังอาจเป็นสาเหตุให้ราคาหุ้นของบริษัทตกได้ ซึ่งทำให้ผลประโยชน์ของผู้บริหารลดลงหากผู้บริหารถือหุ้นอยู่ด้วย และยังบ่งบอกถึงความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหาร ซึ่งผู้ถือหุ้นอาจไม่พอใจ ดังนั้น จึงเชื่อได้ว่าผู้บริหารไม่ต้องการที่จะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเป็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป สมมติฐานที่สอง แม้ว่าผู้สอบบัญชีจะถูกแต่งตั้งโดยผู้ถือหุ้น แต่ผู้บริหารก็พยายามที่จะใช้อำนาจหน้าที่ในการที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจแต่งตั้งผู้สอบบัญชี เช่น การที่ผู้บริหารให้ผู้สอบบัญชีคนปัจจุบันออกจากหน้าที่โดยไม่มีการปรึกษาผู้ถือหุ้น และผู้ถือหุ้นเป็นเพียงผู้ที่มีสิทธิในการลงคะแนนเสียงเพื่อยอมรับการแต่งตั้งผู้สอบบัญชีคนใหม่ ดังนั้น การที่จะให้ผู้สอบบัญชีออกก็ยังคงขึ้นอยู่กับผู้บริหาร อีกทั้ง ผู้บริหารมีอิทธิพลต่อการแต่งตั้งผู้สอบบัญชีคนใหม่แทนผู้สอบบัญชีคนเก่า โดยผู้บริหารเป็นผู้กำหนดระเบียบวาระการประชุมเพื่อเสนอชื่อผู้สอบบัญชีให้ผู้ถือหุ้นลงคะแนนเสียง ดังนั้นจึงเชื่อได้ว่าผู้บริหารมีอิทธิพลต่อการพิจารณาการจ้างและการให้ออกจากหน้าที่ของผู้สอบบัญชี จากสมมติฐานทั้งสองข้อ คือ ผู้สอบบัญชีไม่ต้องการที่จะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเป็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปและผู้บริหารมีอิทธิพลต่อการแต่งตั้งผู้สอบบัญชี ผู้บริหารอาจพยายามที่จะใช้การเปลี่ยนผู้สอบบัญชีเพื่อหลีกเลี่ยงการได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเป็นแบบที่เปลี่ยนแปลง หากพิจารณาแล้วผู้สอบบัญชีคนใหม่มีโอกาสไม่สูงที่จะให้รายงานเป็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อเทียบกับผู้สอบบัญชีคนปัจจุบัน การกระทำเช่นนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นการเลือกความเห็นที่ตรงกับความต้องการของตนเอง (Opinion shopping) นอกจากนั้น ผู้บริหารอาจใช้การเปลี่ยนผู้สอบบัญชีเป็นเครื่องมือในการข่มขู่ผู้สอบบัญชี และหากผู้สอบบัญชีเกรงว่าจะสูญเสียลูกค้าทำให้มีโอกาสสูงที่จะออกรายงานเป็นแบบที่ผู้บริหารต้องการ

## 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

### 2.4.1 ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ (Auditor Tenure)

Choi และ Doogar (2005) ได้ศึกษาระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการและคุณภาพของงานสอบบัญชี โดยใช้แนวโน้มที่ผู้สอบบัญชีจะออกรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องเป็นตัวแทนของคุณภาพของงานสอบบัญชี ซึ่งการใช้รายงานของผู้สอบบัญชีที่ส่งสัญญาณเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องเป็นตัวแทนของคุณภาพของงานสอบบัญชีมีแรงจูงใจมาจากงานของ DeFond et al. (2002) ซึ่งกล่าวไว้ว่า “ความล้มเหลวของการตรวจสอบมีสาเหตุมาจากผู้สอบบัญชีไม่ส่งสัญญาณเตือนเกี่ยวกับปัญหาเรื่องการดำเนินงานต่อเนื่องสำหรับกิจการที่ล้มละลาย” กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยกิจการจำนวน 30,344 กิจการ จากฐานข้อมูลบน COMPUSTAT ระหว่างปี 1996 – 2001 โดย ปี 1996 มีจำนวน 5,140 กิจการ ปี 1997 มีจำนวน 5,516 กิจการ ปี 1998 มีจำนวน 5,207 กิจการ ปี 1999 มีจำนวน 5,152 กิจการ ปี 2000 มีจำนวน 4,921 กิจการ และปี 2001 มีจำนวน 4,408 กิจการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก (Logistic regression) ผลจากการศึกษาพบว่า ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับแนวโน้มที่ผู้สอบบัญชีจะออกรายงานเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง โดยเฉพาะในสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ 5 อันดับแรก (Non - Big 5) กล่าวคือ หากระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการยังมีระยะเวลายาวนานสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ 5 อันดับแรก มีแนวโน้มต่ำที่ผู้สอบบัญชีจะออกรายงานเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง แสดงให้เห็นว่าระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ หากยังมีระยะเวลายาวนานจะมีผลทำให้คุณภาพของงานสอบบัญชีต่ำลง

Johnson, Khurana และ Reynolds (2002) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการและคุณภาพของการรายงานทางการเงิน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ตัววัดสำหรับคุณภาพของการรายงานทางการเงิน 2 ตัว ดังนี้ 1) ค่าสัมบูรณ์ของมูลค่ารายการคงค้างที่ไม่ได้คาดหวัง 2) รายการคงค้างของกิจการ สำหรับในส่วนของระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 3 ช่วง หนึ่ง คือ ช่วงระยะเวลาด้าน ( 2-3 ปี) สอง คือ ช่วงระยะเวลาปานกลาง (4-8 ปี) และสาม คือ ช่วงระยะเวลายาว (ตั้งแต่ 9 ปีขึ้นไป) กลุ่มตัวอย่างของการศึกษานี้ คือ กิจการในประเทศสหรัฐอเมริกาที่เป็นลูกค้าของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่หกอันดับแรก

(Big Six) ที่มีข้อมูลอยู่บน COMPUSTAT ระหว่างปี 1986 – 1995 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ คือ การวิเคราะห์สมการถดถอย (Regression) จากการศึกษาพบว่าระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการในช่วงระยะเวลา 2-3 ปี มีความสัมพันธ์กับค่าสัมบูรณ์ของมูลค่ารายการคงค้างที่ไม่ได้คาดหวังและรายการคงค้างที่สูง แต่ไม่พบว่าระยะเวลาตั้งแต่ 9 ปีขึ้นไปจะมีความสัมพันธ์กับกับค่าสัมบูรณ์ของมูลค่ารายการคงค้างที่ไม่ได้คาดหวังและรายการคงค้างที่สูง แสดงให้เห็นว่าระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการในช่วงระยะเวลาดังนั้นจะทำให้คุณภาพการรายงานทางการเงินลดลง เพราะยิ่งระยะเวลาความสัมพันธ์สั้นกิจการก็ยังมีแนวโน้มที่จะมีรายการคงค้างมากขึ้น

**อมลยา โกไศยกานนท์ (2547)** ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพของงานสอบบัญชี ซึ่งการศึกษานี้ได้ใช้รายงานของผู้สอบบัญชีเป็นตัววัดคุณภาพของงานสอบบัญชี โดยศึกษากรณีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งตัวแปรที่สนใจศึกษามี 4 ตัวแปร ดังนี้

1. ระยะเวลาของสำนักงานสอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้า
2. ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี
3. ความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษของสำนักงานสอบบัญชีในอุตสาหกรรมของบริษัทลูกค้า
4. ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

โดยมีตัวแปรควบคุม คือ กระแสเงินสดจากกิจกรรมการดำเนินงานของกิจการลูกค้า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ กิจการที่ถูกเพิกถอนหลักทรัพย์จดทะเบียนจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 - พ.ศ. 2545 จำนวน 61 กิจการ ผลการศึกษาแต่ละปัจจัยสรุปได้ดังนี้

1. ระยะเวลาของสำนักงานสอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้ามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับคุณภาพของงานสอบบัญชี
2. ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับคุณภาพของงานสอบบัญชี
3. ความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษของสำนักงานสอบบัญชีในอุตสาหกรรมของบริษัทลูกค้ามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับคุณภาพของงานสอบบัญชี
4. ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับคุณภาพของงานสอบบัญชี

Geiger และ Raghunandan (2002) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการและความล้มเหลวของการรายงานการตรวจสอบ การศึกษานี้มีแรงจูงใจมาจากผู้วิจัยมีความสนใจในกฎการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีที่ในหลายประเทศได้นำมาใช้และความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี ซึ่งความล้มเหลวของการรายงานการตรวจสอบดูได้จากกิจการที่ล้มละลายแต่ไม่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องในปีก่อนการล้มละลาย กลุ่มตัวอย่างของการศึกษา คือ กิจการในประเทศสหรัฐอเมริกาที่เข้าสู่ภาวะล้มละลายระหว่างปี 1996-1998 จำนวน 117 กิจการ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในการศึกษานี้ใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression) ผลจากการศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการและโอกาสที่กิจการล้มละลาย จะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องในปีก่อนล้มละลาย แสดงให้เห็นว่าความล้มเหลวของการรายงานการตรวจสอบจะมีมากในปีแรกๆของการตรวจสอบและจะลดลงเมื่อผู้สอบบัญชีได้ทำงานกับลูกค้าเป็นระยะเวลาที่ยาวนานขึ้น สาเหตุที่อธิบายผลจากการศึกษานี้อาจมาจาก ในปีแรกๆของการตรวจสอบผู้สอบบัญชียังไม่มีความรู้ความเข้าใจในธุรกิจและการดำเนินงานของลูกค้า แต่เมื่อระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีทำงานกับลูกค้ามากขึ้นก็จะยิ่งเพิ่มความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทางธุรกิจและระบบการทำงานของลูกค้า ดังนั้น จึงทำให้ความล้มเหลวของการตรวจสอบเกิดขึ้นมากในปีแรกๆของการตรวจสอบและจะลดลงเมื่อระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีทำงานกับลูกค้ายาวนานขึ้น สุดท้าย ผลของงานวิจัยนี้ไม่ได้สนับสนุนว่าการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีจะมีความสำคัญที่จะทำให้คุณภาพของงานสอบบัญชีมีการพัฒนาขึ้น

จากงานวิจัยในอดีตจะเห็นได้ว่าระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการมีความสัมพันธ์กับการรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าในผลของงานวิจัยจะมีความแตกต่างกันในทิศทางของความสัมพันธ์ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่างของแต่ละประเทศที่ผู้วิจัยได้ศึกษามีความแตกต่างกัน ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้จึงสนใจที่จะทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการและรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง เนื่องจากหลักฐานดังกล่าวยังไม่เป็นที่ประจักษ์ต่อกรณีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

## 2.4.2 ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (Audit Firm Size)

DeAngelo (1981) ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพของงานสอบบัญชีและขนาดของสำนักงานสอบบัญชี และได้ให้แนวคิดที่ว่าสำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดใหญ่จะมีคุณภาพของงานสอบบัญชีมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดเล็ก เนื่องจาก สำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดใหญ่ต้องการปกป้องตนเองจากการฟ้องร้องและต้องการรักษาชื่อเสียงของตนเองไว้ ดังนั้นสำนักงานจึงต้องพยายามตรวจให้พบข้อผิดพลาดและรายงานให้ผู้ใช้งบการเงินได้รับรู้ เพราะถ้าไม่สามารถตรวจพบและรายงานข้อผิดพลาดให้ผู้ใช้งบการเงินได้รับรู้ได้ หากมีการพบข้อผิดพลาดในภายหลังสำนักงานอาจถูกฟ้องร้อง จนสำนักงานเสื่อมเสียชื่อเสียงและส่งผลให้สำนักงานเสียลูกค้า

Krishnan และ Schauer (2000) ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและคุณภาพของงานสอบบัญชี การศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งขนาดของสำนักงานสอบบัญชีเป็น 3 ขนาด คือ ขนาดแรกเป็นสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่หกอันดับแรก (Big 6) ขนาดที่สองเป็นสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่หกอันดับแรกแต่เป็นขนาดใหญ่โดยวัดจากมีผู้สอบบัญชีมากกว่า 10 คน และขนาดสุดท้ายเป็นสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่หกอันดับแรกและเป็นขนาดเล็กวัดจากมีผู้สอบบัญชี 10 คนหรือน้อยกว่า และคุณภาพของงานสอบบัญชีถูกวัดโดยใช้การปฏิบัติตามความต้องการ 8 ข้อของหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไปเป็นตัววัด ซึ่งหากบริษัทมีการปฏิบัติตามในแต่ละข้อจะได้ข้อละ 1 คะแนน กลุ่มตัวอย่างของการศึกษา คือ องค์กรที่ไม่แสวงหากำไรจำนวน 164 องค์กร ในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งครอบคลุมช่วงเวลาระหว่าง มิถุนายน 1994 ถึง มิถุนายน 1995 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของงานวิจัยนี้ คือ การวิเคราะห์สมการถดถอย (Regression) จากผลการศึกษาพบว่าคุณภาพของงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับขนาดของสำนักงานสอบบัญชี กล่าวคือ จากตัววัดคุณภาพของงานสอบบัญชีและขนาดของสำนักงานสอบบัญชีที่ถูกกำหนดแสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติตามความต้องการของหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไปเพิ่มขึ้นตามขนาดของสำนักงานสอบบัญชี จึงสรุปงานวิจัยนี้ได้ว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกันกับคุณภาพของงานสอบบัญชี

จากงานวิจัยในอดีตจะเห็นได้ว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีผลต่อคุณภาพของงานสอบบัญชี ซึ่งส่งผลต่อรายงานของผู้สอบบัญชี กล่าวคือ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มีโอกาสตรวจพบข้อผิดพลาดของกิจการลูกค้าได้มากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก



เนื่องจากมีการปฏิบัติตามแผนงานอย่างรัดกุมและต้องการป้องกันตนเองจากการฟ้องร้องจึงต้องพยายามตรวจให้พบข้อผิดพลาดที่มีอยู่ ซึ่งทำให้มีโอกาสสูงกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็กที่จะออกรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้จึงนำมาเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยที่สนใจจะทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง เนื่องจากหลักฐานดังกล่าวยังไม่เป็นที่ประจักษ์ต่อกรณีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

### 2.4.3 การเปลี่ยนผู้สอบบัญชี (Auditor Change)

Krishnan และ Stephens (1995) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายงานของผู้สอบบัญชีและการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี การศึกษาครั้งนี้มีแรงจูงใจมาจากความกังวลเกี่ยวกับปัญหาการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีว่าผู้สอบบัญชีที่มารับช่วงต่อจากผู้สอบบัญชีคนก่อนจะมาจากการเลือกผู้สอบบัญชีที่มีความเห็นตรงกับกิจการลูกค้า (Opinion shopping) ในการศึกษาของ Krishnan และ Stephens ทำการศึกษากิจการที่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีและกิจการที่ไม่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี โดยทำการเปรียบเทียบรายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อนที่จะมีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีและปีหลังจากที่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี โดยการศึกษาครั้งนี้มีการควบคุมสภาพแวดล้อมทางการเงินของกิจการ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือ กิจการที่ไม่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีและกิจการที่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีรวมจำนวน 2,104 กิจการ กิจการที่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีเป็นกิจการที่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีในระหว่างปี 1986 – 1987 และระหว่างปี 1987 – 1988 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ การวิเคราะห์โพรบิต (Probit analysis) ผลจากการศึกษาพบว่ารายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี โดยความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ หากรายงานของผู้สอบบัญชีเป็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ก็มีโอกาสสูงที่กิจการจะเปลี่ยนผู้สอบบัญชี แต่ไม่พบว่ามีความแตกต่างกันระหว่างรายงานของผู้สอบบัญชีก่อนมีการเปลี่ยนและหลังมีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี

กชกร (2547) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชี การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงประจักษ์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มตัวอย่าง คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในระหว่างปี 2544 – 2546 จำนวน 319 บริษัท สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ การวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติก (Logistic regression) ผลการศึกษาพบว่า



เพียงปัจจัยเดียวที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี คือ การเปลี่ยนคณะกรรมการบริษัท ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในกระบวนการคัดเลือกผู้สอบบัญชีของบริษัท คณะกรรมการบริษัทมีอำนาจในการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชี

จากงานวิจัยในอดีตทั้งของ Krishnan และ Stephens (1995) และ กชกร (2547) แสดงให้เห็นว่ารายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่องและคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี หากรายงานของผู้สอบบัญชีไม่เป็นไปตามความต้องการของคณะกรรมการบริษัท ซึ่งอาจมาจากรายงานของผู้สอบบัญชีนั่นทำให้ผู้บริหารเสียผลประโยชน์ก็มีแนวโน้มที่ผู้บริหารจะใช้สิทธิพลที่มีอยู่เปลี่ยนผู้สอบบัญชี เพื่อให้กิจการได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเป็นไปตามความต้องการนั่นคือรายงานที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข ดังนั้น หากกิจการมีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีก็น่าจะมีโอกาสต่ำที่จะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง การศึกษาครั้งนี้จึงนำมาเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยที่สนใจจะทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีและรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง เนื่องจากหลักฐานดังกล่าวยังไม่เป็นที่ประจักษ์ต่อกรณีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

#### 2.4.4 ข้อมูลทางการเงิน (Financial Information)

Zmijewski (1984) ใช้อัตราส่วนทางการเงินวัดการปฏิบัติงาน สภาพคล่องและความสามารถในการชำระหนี้ จากงานวิจัยในอดีตแสดงให้เห็นว่าผู้สอบบัญชีมีโอกาสสูงในการออกรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง เมื่อความน่าจะเป็นที่คำนวณโดยตัวแบบของ Zmijewski (1984) เกิน 28 เปอร์เซนต์ อัตราส่วนทางการเงินที่ใช้มีดังนี้

- 1) อัตราส่วนของกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวม
- 2) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม
- 3) อัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน

Mutchler (1985) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องและอัตราส่วนทางการเงินโดยอัตราส่วนทางการเงินที่สนใจศึกษามี 6 อัตราส่วน ดังนี้

- 1) อัตราส่วนของกระแสเงินสดจากการดำเนินงานต่อหนี้สินรวม
- 2) อัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน
- 3) อัตราส่วนของสินทรัพย์สุทธิต่อหนี้สินรวม
- 4) อัตราส่วนของหนี้สินระยะยาวต่อสินทรัพย์รวม
- 5) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม
- 6) กำไรสุทธิ

ก่อนภาษีต่อยอดขายสุทธิ การศึกษานี้กลุ่มตัวอย่าง คือ กิจการในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีสภาพปัญหาคล้ายคลึงกัน แบ่งเป็นกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจำนวน 119 กิจการ และกิจการที่ไม่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจำนวน 119 กิจการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ การวิเคราะห์จำแนก (Discriminant Analysis) ผลจากการศึกษาพบว่าอัตราส่วนทางการเงินทั้ง 6 อัตราส่วน มีความถูกต้องในระดับสูงสำหรับการทำนายรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง นอกจากการศึกษ้อัตราส่วนทางการเงินแล้ว Mutchler ยังได้สัมภาษณ์ผู้สอบบัญชีเพิ่มเติมและได้พบว่ารายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อนมีผลต่อการตัดสินใจแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีในปีต่อมา ดังนั้น จึงได้เพิ่มรายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อนเข้าไปในการวิเคราะห์ ผลพบว่าอัตราส่วนทางการเงินและรายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อนมีความถูกต้องในการทำนายรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องสูงถึง 89.9 เปอร์เซนต์

Chen และ Church (1992) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการผัดผันชำระหนี้กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง เนื่องจากผู้วิจัยต้องการพิสูจน์ประโยชน์ของสถานภาพการผัดผันชำระหนี้ของกิจการต่อการออกรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง กลุ่มตัวอย่างของการศึกษา คือ กิจการในประเทศสหรัฐอเมริกาบนฐานข้อมูลของ National Automated Accounting Research System (NAARS) ระหว่างปี 1983 – 1986 ที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องและควบคุมด้วยตัวอย่างที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในการศึกษานี้ใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression) ผลจากการศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์ในระดับสูงระหว่างการผัดผันชำระหนี้กับรายงานของผู้สอบบัญชีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่อง

จากงานวิจัยในอดีตจะเห็นได้ว่ารายงานของผู้สอบบัญชีปีก่อนและข้อมูลทางการเงินมีความถูกต้องในระดับสูงสำหรับการทำนายรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องแสดงให้เห็นว่ารายงานของผู้สอบบัญชีปีก่อนและข้อมูลทางการเงินมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง เนื่องจากรายงานของผู้สอบบัญชีปีก่อนจะเป็นข้อมูลของผู้สอบบัญชีปีต่อมาและข้อมูลทางการเงินสะท้อนถึงฐานะการเงิน ผลการดำเนินงานของกิจการ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะบ่งบอกถึงสามารถในการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการ ดังนั้น ในการศึกษานี้จึงนำรายงานของผู้สอบบัญชีปีก่อนและข้อมูลทางการเงินมา

เป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยควบคุม และเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในประเทศไทยและเป็นมาตรฐานเดียวกันสำหรับการตัดสินใจของผู้สอบบัญชี การศึกษาครั้งนี้จึงใช้ข้อมูลทางการเงินซึ่งเป็นตัวอย่างในมาตรฐานการสอบบัญชีเรื่องการดำเนินงานต่อเนื่อง ประกอบด้วย 1) การผิฉัดชำระหนี้ 2) อัตราส่วนของกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิ 3) อัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน 4) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม

#### 2.4.5 รายงานของผู้สอบบัญชี (Audit Report)

Behn, Kaplan และ Krumwiede (2001) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจออกรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องและแผนงานของผู้บริหารซึ่งการศึกษานี้ได้แบ่งแผนงานของผู้บริหารออกเป็น 3 แบบ ดังนี้ 1) แผนการออกทุน 2) แผนการกู้ยืม 3) แผนการลดค่าใช้จ่ายและต้นทุนของสินทรัพย์ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นกิจการในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีปัญหาทางการเงิน 296 กิจการ ระหว่างปี 1992 ถึง 1995 โดยใช้บรรทัดฐานของ McKeown, Mutchler และ Hopwood (1991) เป็นตัววัดกิจการที่มีปัญหาทางการเงิน ซึ่งกิจการที่เข้าเงื่อนไขอย่างน้อยหนึ่งในสี่อย่าง ดังต่อไปนี้ ถือเป็นกิจการที่มีปัญหาทางการเงิน 1) กำไรสะสมติดลบ 2) กำไรจากการดำเนินงานติดลบ 3) กำไรสุทธิติดลบ 4) เงินทุนหมุนเวียนติดลบ และจากตัวอย่างข้างต้นทั้งหมด 296 กิจการ ได้แบ่งเป็น 148 กิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง และ 148 กิจการที่ไม่ได้รับรายงานของผู้สอบเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง สถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก (Logistic regression) ผลการศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามระหว่างแผนการออกทุนและแผนการกู้ยืมของผู้บริหารกับการตัดสินใจออกรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง แต่ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างแผนการลดค่าใช้จ่ายและต้นทุนของสินทรัพย์และการตัดสินใจออกรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ผลของความสัมพัธ์สามารถอธิบายได้ว่าหากกิจการมีแผนในการออกทุนหรือแผนการกู้ยืมแสดงให้เห็นว่ากิจการยังมีเงินทุนจากผู้ที่จะลงทุนและความเชื่อมั่นของสถาบันการเงินที่ให้กู้ยืมว่ากิจการสามารถดำเนินงานต่อไปได้ ดังนั้น ความความสัมพันธ์ระหว่างแผนการออกทุนและแผนการกู้ยืมของผู้บริหารกับการตัดสินใจออกรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจึงเป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม

Carcello และ Neal (2000) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบและความน่าจะเป็นที่จะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ใช้กิจการในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีปัญหาทางการเงินในระหว่างปี 1994 จำนวน 223 กิจการ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์นี้ใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติก (Logistic regression) การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงการขาดความเป็นอิสระของคณะกรรมการตรวจสอบว่ามีผลต่อรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องหรือไม่ ซึ่งการขาดความเป็นอิสระวัดจากเปอร์เซ็นต์ของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีความสัมพันธ์กับกิจการคือเป็นพนักงานของกิจการหรือเคยเป็นพนักงานของกิจการ ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกันระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบและความน่าจะเป็นที่จะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง กล่าวคือ หากมีสัดส่วนของคณะกรรมการที่ขาดความเป็นอิสระในคณะกรรมการตรวจสอบสูงขึ้น ความน่าจะเป็นที่จะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจะลดลง สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากคณะกรรมการเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะมีการเสนอการเจรจาต่อรองเกี่ยวกับการแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีเพื่อไม่ให้ผู้สอบบัญชีออกรายงานเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

Francis และ Krishnan (1999) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายการคงค้างที่ต้องใช้ดุลพินิจของผู้บริหารและรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ซึ่งคำถามของงานวิจัย คือ กิจการที่มีรายการคงค้างที่ต้องใช้ดุลพินิจของผู้บริหารมาก กิจการมีโอกาสูงที่จะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องหรือไม่ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษานี้ คือ กิจการที่จดทะเบียนในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง จำนวน 2,989 กิจการ ระหว่างปี 1986 – 1987 สถิติที่ใช้วิเคราะห์คือ โพรบิต (Probit) ผลของการศึกษาแสดงให้เห็นว่ากิจการที่มีรายการคงค้างที่ต้องใช้ดุลพินิจของผู้บริหารมากกิจการมีโอกาสูงที่ผู้สอบบัญชีจะออกรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง เนื่องจากกำไรของกิจการเกิดจากสองส่วน คือ รายการคงค้างและเงินสดจากการดำเนินงาน ในส่วนของรายการคงค้างที่เกิดจากการประมาณการของผู้บริหารจะมีความไม่แน่นอนในการที่จะเกิดขึ้นสูง ดังนั้นหากรายการที่ประมาณไว้ไม่เกิดขึ้นก็อาจทำให้กิจการมีปัญหาในการดำเนินงานได้ จึงทำให้ผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มสูงที่จะออกรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง สำหรับกิจการที่มีรายการคงค้างที่ต้องใช้ดุลพินิจของผู้บริหารสูง

จากงานวิจัยในอดีตจะเห็นได้ว่าผู้วิจัยในหลายประเทศให้ความสำคัญกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องเป็นอย่างมาก เนื่องจากหากรายงานของผู้สอบบัญชีไม่ได้ส่งสัญญาณเตือนถึงปัญหาที่กิจการมีอยู่ ผลเสียหายจะตกแก่ผู้ใช้รายงานของผู้สอบบัญชีและความเสียหายนี้อาจขยายไปในวงกว้าง นอกจากนั้น ในงานวิจัยต่างๆพบว่ามีปัจจัยที่อาจมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้รายงานของผู้สอบบัญชีไม่สะท้อนปัญหาของกิจการ ดังนั้น การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงสนใจศึกษารายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องและปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่องในกรณีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นสามารถสรุปแหล่งที่มาของตัวแปรได้ในตารางที่ 2.1 และด้านความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องได้ในตารางที่ 2.2

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



### ตาราง 2.1 สรุปแหล่งที่มาของตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย

ตัวแปรที่ใช้	ผู้วิจัย
ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ (TENURE)	Choi และ Doogar (2005) Geiger และ Raghunandan (2002) Johnson, Khurana และ Reynolds (2002)
ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (AUDSIZE)	Geiger และ Rama (2003) Behn, Kaplan และ Krumwiede (2001) Krishnan และ Schauer (2000) Becker, Defond, Jiambalvo และ Subramanyam (1998)
การเปลี่ยนผู้สอบบัญชี (AUDCH)	Krishnan และ Stephens (1995)
รายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อน (PRIOP)	Reynolds และ Francis (2001) Carcello และ Neal (2000) Mutchler (1985) สมบุญรณ์ (2547)
การผิดนัดชำระหนี้ (DEFAULT)	Chen และ Church (1992)
กำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ / ยอดขายสุทธิ	Behn, Kaplan และ Krumwiede (2001) Lennox (2005), Mutchler (1985) สมบุญรณ์ (2547)
สินทรัพย์หมุนเวียน / หนี้สินหมุนเวียน	Behn, Kaplan และ Krumwiede (2001) Lennox (2005), Mutchler (1985) Zmijewski (1984)
หนี้สินรวม / สินทรัพย์รวม	Behn, Kaplan และ Krumwiede (2001) Lennox (2005), Mutchler (1985) Zmijewski (1984) สมบุญรณ์ (2547)



## ตารางที่ 2.2 สรุปวรรณกรรมเกี่ยวกับปัจจัยที่สนใจศึกษา

ผู้วิจัย (ประเด็นที่ศึกษา)	ผลการวิจัย
Geiger and Raghunandan (2002) (ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการและความล้มเหลวของการรายงานการตรวจสอบ)	ใช้สมการถดถอยโลจิสติก (Logistic regression model) ในการทดสอบ ผลจากการศึกษาพบว่าระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงาน ต่อเนื่องในปีก่อนที่กิจการล้มละลายแสดงให้เห็นว่าความล้มเหลวของการรายงานการตรวจสอบจะเกิดขึ้นมากในปีแรกๆของการตรวจสอบและลดลงเมื่อระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการยาวนานขึ้น
Choi และ Doogar (2005) (ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการและคุณภาพของงานสอบบัญชี)	ใช้สมการถดถอยโลจิสติก (Logistic regression model) ในการทดสอบ จากการศึกษาพบว่าระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับแนวโน้มที่ผู้สอบบัญชีจะออกรายงานเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง กล่าวคือ หากระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการยังมีระยะเวลายาวนาน ยิ่งมีแนวโน้มต่ำที่ผู้สอบบัญชีจะออกรายงานเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง
Krishnan และ Schauer (2000) (ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพของงานสอบบัญชีและขนาดของสำนักงานสอบบัญชี)	ใช้สมการถดถอยเชิงพหุ (Regression model) ในการทดสอบ จากผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติตามความต้องการของหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป 8 ข้อ เพิ่มขึ้นตามขนาดของสำนักงานสอบบัญชีแสดงให้เห็นว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกันกับคุณภาพของงานสอบบัญชี

## ตารางที่ 2.2 สรุปวรรณกรรมเกี่ยวกับปัจจัยที่สนใจศึกษา (ต่อ)

ผู้วิจัย (ประเด็นที่ศึกษา)	ผลการวิจัย
Krishnan และ Stephens (1995) (ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายงาน ของผู้สอบบัญชีและการเปลี่ยน ผู้สอบบัญชี)	ใช้การวิเคราะห์โพรบิต (Probit analysis) ในการทดสอบ ผลจากการศึกษาพบว่ารายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่ เปลี่ยนแปลงไปมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี โดยความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกล่าวคือ หาก รายงานของผู้สอบบัญชีเป็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ก็มี โอกาสสูงที่บริษัทจะเปลี่ยนผู้สอบบัญชี แต่ไม่พบว่ามี ความแตกต่างกันระหว่างรายงานของผู้สอบบัญชีก่อนมี การเปลี่ยนและหลังมีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี

**กล่าวโดยสรุป** จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้า พบว่า ระยะเวลา  
การเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีมี  
ความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ  
สภาพแวดล้อมของแต่ละประเทศด้วย กล่าวคือ ถึงแม้ว่าผลของการวิจัยจะแสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่  
กล่าวมา มีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง แต่ใน  
ด้านทิศทางของความสัมพันธ์ก็ต้องขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตาม  
การทดสอบว่าตัวแปรเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหา  
การดำเนินงานต่อเนื่องหรือไม่ ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นหลักที่ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะค้นหาคำตอบ  
เนื่องจากหลักฐานดังกล่าวยังไม่เป็นที่ประจักษ์ต่อกรณีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์  
แห่งประเทศไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## บทที่ 3

### ระเบียบวิธีวิจัย

#### 3.1 รูปแบบการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research) ซึ่งเป็นรูปแบบของการวิจัยที่อ้างอิงกับหลักเหตุผล (Reasoning-based) เพื่อทดสอบบริบทของทฤษฎีจากข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ ทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม ส่วนมากนิยมใช้เทคนิคทางสถิติในการทดสอบและวิเคราะห์ข้อมูล รูปแบบของการวิจัยเชิงประจักษ์มีอยู่ 2 รูปแบบด้วยกันคือ (1) เหตุผลเชิงอุปนัย (Inductive reasoning) และ (2) เหตุผลเชิงนิรนัย (Deductive reasoning) งานวิจัยนี้เป็นการทดสอบเหตุผลในเชิงนิรนัย เนื่องจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่ออธิบายเหตุผล มิได้เป็นการสร้างทฤษฎีขึ้นมาใหม่ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ งบการเงิน รายงานของผู้สอบบัญชี แบบ 56-1 ซึ่งถูกรวบรวมไว้ในฐานข้อมูลของคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ

1. ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วยสถิติเชิงพรรณนา
2. ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน

มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

**ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)** ทั้งนี้เพื่อนำเสนอผลการวิจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรที่เก็บรวบรวมได้ นำเสนอผลในมุมมองต่าง ๆ อันจะทำให้เกิดความเข้าใจภาพรวมของข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ความถี่และร้อยละ (Frequency and Proportion) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum)

**ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics)** ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) เนื่องจากตัวแปรตามเป็นตัวแปรตามเชิงกลุ่ม (Dichotomous Dependent Variable) สำหรับการศึกษาในตัวแปรตามคือ รายงานของผู้สอบบัญชี ส่วนตัวแปรอิสระประกอบด้วย (1) ตัวแปรที่สนใจศึกษาหรือตัวแปรอธิบาย (Explanatory Variables) และ (2) ตัวแปรควบคุม (Control Variables) ในส่วนของการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกจะใช้ตัวแบบในการทดสอบความสัมพันธ์ทั้งหมด 4 ตัวแบบ ในตัวแบบจะประกอบด้วยตัวแปรที่สนใจศึกษาและตัวแปรควบคุม ตัวแปรเหล่านี้ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมตามที่ได้สรุปไว้ในบทที่ 2 ตาราง 2.2 สำหรับรายละเอียดของตัวแปรแต่ละชนิดจะกล่าวไว้ในส่วนของตัวแบบและคำอธิบายเกี่ยวกับตัวแปรหัวข้อ 3.2

### 3.2 คำอธิบายเกี่ยวกับตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษามี 2 ประเภท คือ

(1) ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ ตัวแปรที่สนใจศึกษาหรือตัวแปรอธิบาย (Explanatory Variables) เป็นตัวแปรที่มีผลกระทบต่อตัวแปรตาม และตัวแปรควบคุม (Control Variables) เป็นตัวแปรที่มีผลกระทบต่อตัวแปรตาม นอกเหนือจากตัวแปรที่สนใจศึกษา

(2) ตัวแปรตาม (Dependent Variables) เป็นตัวแปรที่ได้รับผลกระทบจากตัวแปรอิสระ

#### 3.2.1 ตัวแปรอิสระ : ตัวแปรที่สนใจศึกษา

ในส่วนของตัวแปรที่สนใจศึกษาในแต่ละตัวแบบจะมีความแตกต่างกันออกไป กล่าวคือ ตัวแบบที่ 1 ถึงตัวแบบที่ 3 เป็นตัวแบบที่แยกตัวแปรที่สนใจศึกษาออกมาเป็นแต่ละตัวแบบ ส่วนตัวแบบที่ 4 เป็นตัวแบบที่รวมตัวแปรที่สนใจศึกษาทั้ง 3 ตัวเข้าไว้ด้วยกัน แหล่งที่มาของตัวแปรได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมตามที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 สำหรับรายละเอียดของตัวแปรที่สนใจศึกษาในแต่ละตัวแบบสามารถอธิบายได้ดัง ตาราง 3.1

ตาราง 3.1 ตัวแปรที่สนใจศึกษาในแต่ละตัวแบบ

ตัวแบบที่	ตัวแปรที่สนใจศึกษา
1	ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ (TENURE)
2	ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (AUDSIZE)
3	การเปลี่ยนผู้สอบบัญชี (AUDCH)
4	ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ (TENURE)
	ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (AUDSIZE)
	การเปลี่ยนผู้สอบบัญชี (AUDCH)

#### ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ (AUDITOR TENURE)

จากการทบทวนวรรณกรรมในอดีต พบว่าระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง กล่าวคือ ยิ่งระยะเวลายาวนานผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มต่ำที่จะออกรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง เพราะความใกล้ชิดระหว่างผู้สอบบัญชีและลูกค้า ดังเช่นงานวิจัยของ Choi และ Doogar (2005) ดังนั้น ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการจึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา เนื่องจากอาจมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง การวิจัยครั้งนี้วัดค่าระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการเป็นจำนวนปี

#### ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (AUDIT FIRM SIZE)

จากการทบทวนวรรณกรรมในอดีตพบว่าสำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดเล็กมีโอกาสที่จะถูกกดดันจากกิจการลูกค้าได้ง่ายกว่าสำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดใหญ่ทำให้ไม่กล้าที่จะแสดงความเห็นตามที่ได้ตรวจพบ กล่าวคือ หากกิจการถูกตรวจโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็กย่อมมีโอกาสต่ำที่จะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ดังเช่นงานวิจัยของ Behn, Kaplan และ Krumwiede (2001) ดังนั้น ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีจึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา การวิจัยครั้งนี้ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีเป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม วัดค่าโดยกำหนดดังนี้

1 = สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 อันดับแรก

0 = สำนักงานสอบบัญชีอื่น

### การเปลี่ยนผู้สอบบัญชี (AUDITOR CHANGE)

จากการทบทวนวรรณกรรมในอดีตพบว่าการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีจะมีมากในกิจการที่มีปัญหาและกิจการที่มีอำนาจการต่อรองกับผู้สอบบัญชีต่ำ ดังนั้น กิจการเหล่านี้จึงต้องการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีเพื่อให้กิจการของตนเองได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเป็นไปตามที่กิจการต้องการ นั่นคือรายงานของผู้สอบบัญชีอย่างไม่มีเงื่อนไข กล่าวคือ หากกิจการมีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีก็มีโอกาสต่ำที่จะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ดังนั้น การเปลี่ยนผู้สอบบัญชีจึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา เนื่องจากอาจมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง การวิจัยครั้งนี้การเปลี่ยนผู้สอบบัญชีเป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม วัดค่าโดยกำหนดดังนี้

1 = ถ้าบริษัทไม่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีจากปีก่อน

0 = ถ้าบริษัทมีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีจากปีก่อน

#### 3.2.2 ตัวแปรอิสระ : ตัวแปรควบคุม

เพื่อควบคุมผลกระทบจากปัจจัยอื่นที่อาจมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องนอกเหนือจากตัวแปรที่สนใจศึกษา และให้สามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรอื่นๆ ดังนั้น จึงต้องมีการควบคุมตัวแปรที่อาจมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง สำหรับตัวแปรที่ใช้ในการควบคุมผลการศึกษาค้างนี้ในแต่ละตัวแบบจะใช้ตัวแปรควบคุมชุดเดียวกัน จะต่างกันเฉพาะในส่วนของตัวแปรที่สนใจศึกษา ดังนั้น ในส่วนของตัวแปรควบคุมจึงไม่ได้แยกตัวแบบในการอธิบายรายละเอียดของตัวแปรควบคุมอธิบายดังนี้

#### รายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อน (PRIOR OPINION)

จากงานวิจัยของ Mutchler (1985) ซึ่งได้ทำการสัมภาษณ์ผู้สอบบัญชี แสดงให้เห็นว่ารายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อนมีผลกระทบต่อการออกรายงานของผู้สอบบัญชีในปีถัดมา การวิจัยครั้งนี้รายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อนเป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม วัดค่าโดยกำหนด ดังนี้



1 = รายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อนเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ซึ่งครอบคลุมกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

- รายงานการสอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข แต่เปลี่ยนแปลง/ดัดแปลง ด้วยการเพิ่มวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ที่ไม่มีผลกระทบต่อความเห็นในเรื่องการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการ
- รายงานการสอบบัญชีที่ไม่แสดงความเห็น เนื่องจากการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการ

0 = รายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อนที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข ซึ่งความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข หมายถึง รายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค โดยไม่มีการดัดแปลง ซึ่งประกอบด้วย วรรคนำ วรรคขอบเขต และวรรคความเห็น

#### การผัดบังชำระหนี้ (DEFAULT)

จากงานวิจัยของ Chen และ Church (1992) แสดงให้เห็นว่าผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มสูงที่จะออกรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องสำหรับกิจการที่มีการผัดบังชำระหนี้ เนื่องจากกรณีที่กิจการไม่สามารถปฏิบัติตามข้อตกลงของการกู้ยืมได้ เช่น การไม่ได้ชำระเงินต้น หรือ การละเมิดข้อตกลง หรือการที่กิจการมีการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่ากิจการประสบปัญหาทางการเงิน การวิจัยครั้งนี้การผัดบังชำระหนี้เป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม วัดค่าโดยกำหนด ดังนี้

1 = กิจการผัดบังชำระหนี้ (การผัดบังชำระหนี้ครอบคลุมถึงการไม่ได้ชำระเงินต้น ดอกเบี้ย หรืออยู่ในระหว่างการปรับปรุงโครงสร้างหนี้)

0 = กรณีอื่นๆ

**อัตราส่วนของกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิ (PROFITABILITY RATIO: EARNINGS BEFORE INTEREST AND TAX TO SALES RATIO)**

อัตราส่วนของกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการทำกำไรของกิจการ ซึ่งหากอัตราส่วนนี้อยู่ในระดับสูงก็แสดงถึงสภาพทาง

การเงินของบริษัทว่าบริษัทมีความสามารถที่จะดำเนินงานต่อไปได้ ดังนั้น โอกาสที่บริษัทจะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องก็จะต่ำ ทั้งนี้ วัดค่าโดย

อัตราส่วนของกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิ

$$= \frac{\text{กำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้}}{\text{ขายสุทธิ}}$$

**อัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน (LIQUIDITY RATIO: CURRENT ASSETS TO CURRENT LIABILITIES RATIO)**

อัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน แสดงให้เห็นสภาพคล่องของบริษัท ซึ่งหากอัตราส่วนนี้อยู่ในระดับสูงก็แสดงถึงสภาพคล่องที่ดีของบริษัท ดังนั้น โอกาสที่บริษัทจะประสบปัญหาทางการเงินก็อยู่ในระดับต่ำจึงมีโอกาสต่ำที่บริษัทจะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ทั้งนี้ วัดค่าโดย

อัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน

$$= \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

**อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (FINANCIAL LEVERAGE: TOTAL LIABILITIES TO TOTAL ASSETS RATIO)**

อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมแสดงถึงความสามารถในการชำระหนี้ของกิจการ โดยหากบริษัทมีสินทรัพย์เพียงพอสำหรับการชำระหนี้แล้วบริษัทก็จะมีโอกาสต่ำที่จะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ทั้งนี้ วัดค่าโดย

อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม

$$= \frac{\text{หนี้สินรวม}}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

### 3.2.3 ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

ตามที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้แล้วว่า ตัวแปรอิสระ (ตัวแปรที่สนใจศึกษาและตัวแปรควบคุม) อาจมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง โดยประเภทรายงานของผู้สอบบัญชีที่สนใจ คือ รายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการและรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข เนื่องจากรายงานของผู้สอบบัญชีที่สนใจศึกษาผู้วิจัยกำหนดให้เป็นตัวแปรตามเชิงกลุ่มที่วัดได้ 2 ค่า เรียกว่าตัวแปรทวิ (Binary หรือ Dichotomous Variables) ซึ่งมีค่าเป็น 1 และ 0 สำหรับการวัดค่ากำหนด ดังนี้

1 = รายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ซึ่งครอบคลุมกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

- รายงานการสอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข แต่เปลี่ยนแปลง/ดัดแปลง ด้วยการเพิ่มวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ที่ไม่มีผลกระทบต่อการแสดงความเห็น ในเรื่องการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการ
- รายงานการสอบบัญชีที่ไม่แสดงความเห็น เนื่องจากการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการ

0 = รายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข ซึ่งความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข หมายถึง รายงานแบบมาตรฐาน 3 วรรค โดยไม่มีการดัดแปลง ซึ่งประกอบด้วย วรรคนำ วรรคขอบเขต และวรรคความเห็น

ตารางที่ 3.2 สรุปรายละเอียดของตัวแปรแต่ละชนิด

บทบาทของตัวแปร	ตัวย่อ	คำจำกัดความ	ประเภทตัวแปร	สัญลักษณ์ที่คาดหวัง
ตัวแปรตาม	OPINION	รายงานของผู้สอบบัญชี OPINION = 1 ถ้ารายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง OPINION = 0 ถ้ารายงานของผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข	(0,1)	n/a
<b>ตัวแปรที่สนใจศึกษา</b>				
ตัวแปรอิสระ	TENURE	ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ	Continuous	-
ตัวแปรอิสระ	AUDSIZE	ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี AUDSIZE = 1 ถ้าเป็นสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 อันดับแรก AUDSIZE = 0 ถ้าเป็นสำนักงานสอบบัญชีอื่น	(0,1)	n/a
ตัวแปรอิสระ	AUDCH	การเปลี่ยนผู้สอบบัญชี AUDCH = 1 ถ้ากิจการไม่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี AUDCH = 0 ถ้ากิจการมีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี	(0,1)	n/a

ตารางที่ 3.2 สรุปรายละเอียดของตัวแปรแต่ละชนิด (ต่อ)

บทบาทของตัวแปร	ตัวย่อ	คำจำกัดความ	ประเภทตัวแปร	สัญลักษณ์ที่คาดหวัง
<b>ตัวแปรควบคุม</b>				
ตัวแปรอิสระ	PRIOP	รายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อน PRIOP = 1 ถ้ารายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อนเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง PRIOP = 0 ถ้ารายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อนแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข	(0,1)	n/a
ตัวแปรอิสระ	DEFAULT	DEFAULT = 1 ถ้ากิจการผิดนัดชำระหนี้ DEFAULT = 0 กรณีอื่นๆ	(0,1)	n/a
ตัวแปรอิสระ	P	กำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ ต่อยอดขายสุทธิ	Continuous	-
ตัวแปรอิสระ	LIQ	สินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สิน หมุนเวียน	Continuous	-
ตัวแปรอิสระ	LEV	หนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม	Continuous	+

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

### 3.3 การพัฒนาสมมติฐานการวิจัยและตัวแบบ

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยจึงมีการพัฒนาสมมติฐานและตัวแบบในการวิจัยเพื่อเป็นการหาคำตอบของปัญหาที่ว่า ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี และการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องหรือไม่ ในกระบวนการค้นหาคำตอบที่ต้องการจากปัญหาดังกล่าว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาสมมติฐานและใช้ตัวแบบ (Models) การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ผู้วิจัยได้พัฒนาสมมติฐานไว้ 3 สมมติฐานและตัวแบบในการวิจัยไว้ 4 แบบ โดยจำแนกตามตัวแปรที่สนใจศึกษา แต่ละตัวแบบจะประกอบด้วย (1) ตัวแปรที่สนใจศึกษา และ (2) ตัวแปรควบคุม ในตัวแบบที่ 1 ถึงตัวแบบที่ 3 เป็นตัวแบบที่แยกตัวแปรที่สนใจศึกษาออกจากกัน และตัวแบบที่ 4 จะรวมตัวแปรที่สนใจศึกษาไว้ด้วยกัน เพื่อยืนยันว่าผลการวิจัยที่ได้จากตัวแบบที่แยกตัวแปรออกจากกันให้ผลไม่แตกต่างกันกับตัวแบบที่รวมตัวแปรไว้ด้วยกัน ลักษณะของสมมติฐานและตัวแบบในการวิจัยสามารถนำเสนอได้ดังนี้

#### 3.3.1 สมมติฐานและตัวแบบเกี่ยวกับระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ

ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ หากยังมีเวลายาวนานผู้สอบบัญชีมีโอกาสสูงที่จะออกรายงานของผู้สอบบัญชีอย่างไม่มีเงื่อนไข เนื่องจากระยะเวลาที่ยาวนานนั้นมีโอกาสทำให้ความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีลดลง ผู้สอบบัญชีพอใจในความสัมพันธ์กับลูกค้า ทำให้ความเข้มงวดในกระบวนการตรวจสอบลดลงและทำให้ผู้สอบบัญชีไม่มีการปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความเสี่ยงทางธุรกิจที่เปลี่ยนไปจนทำให้ผู้สอบบัญชีไม่สามารถตรวจพบข้อผิดพลาดที่มีอยู่ได้และความสัมพันธ์อันยาวนานอาจก่อให้เกิดข้อตกลงต่างๆระหว่างผู้สอบบัญชีและลูกค้าทำให้กระทบต่อการตัดสินใจในการแสดงความคิดเห็นของผู้สอบบัญชี ดังเช่นงานวิจัยของ Choi และ Doogar (2005) ที่พบว่ามีความสัมพันธ์ไปในทิศทางตรงกันข้ามระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการและรายงานของผู้สอบเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคาดว่าระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการจะมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องในกรณีของบริษัท



จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง จึงตั้งสมมติฐานการวิจัยที่ 1 ดังนี้

**H1 : ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง**

ตัวแบบในการทดสอบเป็น ดังนี้

$$\text{Prob (Mo)} = 1 / 1 + e^{-z}$$

$$\text{โดยที่ } z = \beta_0 + \beta_1 \text{ TENURE} + \beta_2 \text{ PRIOP} + \beta_3 \text{ DEFAULT} + \beta_4 \text{ P} + \beta_5 \text{ LIQ} \\ + \beta_6 \text{ LEV} + \varepsilon$$

### 3.3.2 สมมติฐานและตัวแบบเกี่ยวกับขนาดของสำนักงานสอบบัญชี

การตัดสินใจในการออกรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีจะมีผลต่อการตัดสินใจ โดยสำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดเล็กมีโอกาสที่จะออกรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นเป็นอย่างไรไม่มีเงื่อนไขสูง จากงานวิจัยในอดีตพบว่าสำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดเล็กมีโอกาสที่จะถูกกดดันจากลูกค้าได้ง่ายกว่าสำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดใหญ่ทำให้ไม่สามารถที่จะตรวจพบและรายงานข้อผิดพลาดของบริษัทได้ ดังเช่น งานวิจัยของ Shockley (1981) พบว่าผลกระทบของการสูญเสียลูกค้าในสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็กจะมีมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดใหญ่ นอกจากนั้นงานวิจัยของ นลินรัตน์ (2547) พบว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็กมักมีพฤติกรรมการเพิ่มขนาดของระดับความผิดพลาดที่ยอมรับได้เพื่อให้รายงานนั้นผ่านตามเกณฑ์ที่ได้ตั้งไว้ มีการละเว้นวิธีการตรวจสอบตามแผนการสอบบัญชีบางรายการและยอมรับคำตอบของลูกค้าที่มีเหตุผลไม่น่าเชื่อถือหรือไม่สมเหตุสมผลต่อคำถามของผู้สอบบัญชี จึงน่าเชื่อได้ว่าหากกิจการถูกตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็กย่อมมีโอกาสต่ำที่ผู้สอบบัญชีจะออกรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงาน

ต่อเนื่อง และจากงานวิจัยของ Behn, Kaplan และ Krumwiede (2001) ได้แสดงให้เห็นว่ารายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องมีความสัมพันธ์กับขนาดของสำนักงานสอบบัญชี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคาดว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชีจะมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง กรณีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของสำนักงานสอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง จึงตั้งสมมติฐานการวิจัยที่ 2 ดังนี้

**H2 : ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง**

ตัวแบบในการทดสอบเป็น ดังนี้

$$\text{Prob (Mo)} = 1 / 1 + e^{-z}$$

$$\text{โดยที่ } z = \beta_0 + \beta_1 \text{ AUDSIZE} + \beta_2 \text{ PRIOP} + \beta_3 \text{ DEFAULT} + \beta_4 \text{ P} + \beta_5 \text{ LIQ} \\ + \beta_6 \text{ LEV} + \epsilon$$

### 3.3.3 สมมติฐานและตัวแบบเกี่ยวกับการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี

จากงานวิจัยในอดีตพบว่า การเปลี่ยนผู้สอบบัญชีจะมีมากในกิจการที่มีปัญหาและกิจการที่มีอำนาจการต่อรองกับผู้สอบบัญชีต่ำ ดังนั้น กิจการเหล่านี้จึงต้องการที่จะเปลี่ยนผู้สอบบัญชีเพื่อปกปิดปัญหาและเพื่อหาผู้สอบบัญชีที่ตนเองสามารถมีอิทธิพลหรืออำนาจในการต่อรองกับผู้สอบบัญชีได้ เพื่อให้กิจการได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นเป็นไปอย่างที่กิจการต้องการ นั่นก็คือ รายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข จากงานของ Lennox (1998) ได้ให้แนวคิดไว้ว่าหลังจากการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี รายงานของผู้สอบบัญชีมีโอกาสสูงที่จะเป็นอย่างไรไม่มีเงื่อนไข เนื่องจากสมมติฐาน 2 ข้อ ข้อแรก คือ ผู้บริหารไม่ต้องการที่จะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเป็นแบบอื่นนอกจากอย่างไรไม่มีเงื่อนไข ข้อสอง คือ ผู้บริหารมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเปลี่ยนผู้สอบบัญชี ข้อสมมติฐานแรก คือ ผู้บริหารไม่ต้องการที่จะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชี

เป็นแบบอื่นนอกจากอย่างไม่มีเงื่อนไข เพราะถ้ารายงานที่ได้รับเป็นแบบอื่นนอกจากอย่างไม่มีเงื่อนไขมันเป็นสัญญาณต่อนักลงทุนและเจ้าหนี้ว่ากิจการกำลังมีปัญหบางอย่างและยังส่งผลต่อราคาหุ้นของกิจการ ซึ่งผู้ถือหุ้นอาจไม่พอใจในผลการบริหารงานของผู้บริหารและยิ่งหากผู้บริหารเป็นผู้ถือหุ้นในกิจการด้วยยิ่งมีความน่าเชื่อถือได้ว่าผู้บริหารต้องการรักษาความมั่งคั่งของตนเองโดยไม่ยอมให้ราคาหุ้นตกได้ สมมติฐานข้อที่ 2 คือ ผู้บริหารมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเปลี่ยนผู้สอบบัญชีจากการศึกษาของ กชกร (2547) พบว่าการเปลี่ยนผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กิจการมีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเปลี่ยนผู้สอบบัญชี ดังนั้นผู้บริหารมีโอกาสที่จะใช้การเปลี่ยนผู้สอบบัญชีเพื่อให้ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเป็นอย่างไรไม่มีเงื่อนไขทำให้มีโอกาสต่ำที่กิจการจะได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องหากกิจการมีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี ผู้วิจัยจึงคาดว่า การเปลี่ยนผู้สอบบัญชีจะมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง และเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง จึงตั้งสมมติฐานการวิจัยที่ 3 ดังนี้

H3 : การเปลี่ยนผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

ตัวแบบในการทดสอบเป็น ดังนี้

$$\text{Prob (Mo)} = 1 / 1 + e^{-z}$$

$$\text{โดยที่ } z = \beta_0 + \beta_1 \text{ AUDCH} + \beta_2 \text{ PRIOP} + \beta_3 \text{ DEFAULT} + \beta_4 \text{ P} + \beta_5 \text{ LIQ} \\ + \beta_6 \text{ LEV} + \varepsilon$$

และตัวแบบที่ 4 จะรวมตัวแปรที่สนใจศึกษาทั้ง 3 ตัวแปรไว้ด้วยกัน เพื่อยืนยันว่าผลการวิจัยที่ได้รับจากตัวแบบที่แยกตัวแปรออกจากกันให้ผลไม่แตกต่างกันกับตัวแบบที่รวมตัวแปรไว้ด้วยกัน

ตัวแบบในการทดสอบเป็น ดังนี้

$$\text{Prob (Mo)} = 1 / 1 + e^{-z}$$

$$\text{โดยที่ } z = \beta_0 + \beta_1 \text{ TENURE} + \beta_2 \text{ AUDSIZE} + \beta_3 \text{ AUDCH} + \beta_4 \text{ PRIOP} \\ + \beta_5 \text{ DEFAULT} + \beta_6 \text{ P} + \beta_7 \text{ LIQ} + \beta_8 \text{ LEV} + \epsilon$$

### 3.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.4.1 ประชากร คือ บริษัทที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในระหว่างปี พ.ศ. 2544 - พ.ศ. 2548

3.4.2 กลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่องจับคู่กับบริษัทที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข ในระหว่างปี พ.ศ. 2544 – พ.ศ. 2548 ยกเว้น กลุ่มธนาคาร กลุ่มเงินทุนหลักทรัพย์ กลุ่มประกันชีวิตและประกันภัย เนื่องจากข้อมูลในงบการเงินของกลุ่มอุตสาหกรรมดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากอุตสาหกรรมอื่นๆ กลุ่มตัวอย่างจะต้องเป็นบริษัทที่มีข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครบถ้วน และเพื่อให้การประมวลผลมีความถูกต้องตามหลักการทางสถิติจึงทำการตัดค่าที่ผิดปกติออกจากการทดสอบทำให้จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลคงเหลือจำนวน 216 ตัวอย่าง

3.4.3 วิธีการเลือกตัวอย่าง วิธีการเลือกตัวอย่างสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ร่วมกับวิธีจับคู่ (Matched-Pair Design) ของกิจการที่มีลักษณะคล้ายกัน โดยเลือกกิจการที่มีสินทรัพย์รวมใกล้เคียงกัน อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมเดียวกัน และกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขเป็นกิจการที่มีปัญหาทางการเงิน โดยกำหนดให้เป็นกิจการที่มีปัญหาทางการเงิน หากเข้าเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้ (1) เงินทุนหมุนเวียนติดลบ (สินทรัพย์หมุนเวียนหักหนี้สินหมุนเวียน) (2) กำไรสะสมติดลบ (3) ผลการดำเนินงานขาดทุนติดต่อกัน 2 ปี เนื่องจากงานวิจัยนี้

เลือกศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างบริษัทที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเท่านั้น  
 ประการสำคัญคือหลักเกณฑ์ในการพิจารณากลุ่มตัวอย่างก็เพื่อใช้ในการศึกษาและตอบ  
 วัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยเฉพาะ

### 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ข้อมูลดังกล่าวได้มาจากฐานข้อมูลของ  
 คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและฐานข้อมูลของ  
 ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หรือ Setsmart : SET Market Analysis and Reporting Tool  
 ซึ่งข้อมูลที่สำคัญต้องใช้ในการศึกษาประกอบด้วย ข้อมูลในงบการเงิน รายงานของผู้สอบบัญชี  
 รายงานการประชุมผู้ถือหุ้นสามัญประจำปี

### 3.6 แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล

การทำวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ  
 ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับ  
 ปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง วิธีทางสถิติที่เลือกใช้สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ สถิติ  
 เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) ในส่วนของการ  
 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาจะเป็นการสรุปข้อมูลต่าง ๆ ออกมาในรูปของการบรรยาย โดยการ  
 นำเสนอข้อมูลในงานวิจัยนี้จะสื่อออกมาในรูปของตาราง ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมานนั้นจะ  
 เป็นการเลือกใช้วิธีการทางสถิติจากลักษณะของข้อมูลที่เก็บได้จากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้โปรแกรม  
 สำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistic Package for Social Sciences หรือ SPSS)  
 ช่วยในการวิเคราะห์ ซึ่งการประมวลผลข้อมูลจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

#### 3.6.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

วิเคราะห์ข้อมูลออกมาในรูปของค่าสถิติพื้นฐาน เพื่อเสนอข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับตัวแปรที่  
 เก็บรวบรวมได้ โดยเสนอตามมุมมองต่าง ๆ รวมทั้งเพื่อเป็นการพรรณนาถึงลักษณะของรายงาน  
 แต่ละประเภทของกิจการ สถิติเชิงพรรณนาที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูลในการศึกษานี้ประกอบด้วย

- (1) ความถี่และร้อยละ (Frequency and Proportion)
- (2) ค่าต่ำสุด (Minimum : Min)
- (3) ค่าสูงสุด (Maximum : Max)
- (4) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean)
- (5) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

### 3.6.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics)

#### 3.6.2.1 การตรวจสอบเงื่อนไขในการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ตัวแปรตามเป็นตัวแปรเชิงกลุ่ม คือ รายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการกำหนดให้เป็น 1 และรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข กำหนดให้เป็น 0 จึงต้องใช้การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกนั้นตัวแปรอิสระอาจเป็นข้อมูลชนิด Dichotomous (มีได้ 2 ค่า) หรือเป็นสเกลอันตรภาค (Interval Scale) และสเกลอัตราส่วน (Ratio Scale) ก็ได้ ซึ่งมีเงื่อนไข ดังนี้

1. ค่าคาดหวังของค่าคลาดเคลื่อน = 0 (เงื่อนไขข้อนี้เป็นจริงเสมอ)
2. การตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงอัตตะ (ค่าคลาดเคลื่อนต้องเป็นอิสระกัน)
3. ตัวแปรอิสระทุกตัวต้องเป็นอิสระกันหรือไม่เกิดปัญหา Multicollinearity

**ข้อ 1 ค่าคาดหวังของค่าคลาดเคลื่อน = 0 หรือ  $E(e) = 0$**

**ข้อ 2 การตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงอัตตะ (Autocorrelation of Serialcorrelation)**

ค่าคลาดเคลื่อนต้องเป็นอิสระกัน หรือ  $e_t$  และ  $e_j$  เป็นอิสระกัน สำหรับการตรวจสอบว่าค่าความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระกันหรือไม่มีความสัมพันธ์กัน โดยปกติข้อมูลที่เก็บตามช่วงเวลาจะมีโอกาสเกิดปัญหานี้มากกว่าข้อมูลตัดขวาง (Cross-Sectional) การศึกษานี้เป็นการเก็บข้อมูลรายบริษัทหรือเป็นข้อมูลตัดขวาง โอกาสของการเกิดปัญหานี้จึงมีน้อย อย่างไรก็ตามเพื่อให้ผลการทดสอบความสัมพันธ์มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น จึงทดสอบความคลาดเคลื่อน โดยพิจารณาจากค่าสถิติของ Durbin-Watson และมีสมมติฐานในการทดสอบดังนี้



$H_0$  : ค่าความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กัน

$H_1$  : ค่าความคลาดเคลื่อนไม่มีความสัมพันธ์กัน

### ข้อ 3 ตัวแปรอิสระทุกตัวต้องเป็นอิสระกันหรือไม่เกิดปัญหา Multicollinearity

เนื่องจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับ ปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องเป็นการวิเคราะห์หลายตัวแปร (Multivariate Analysis) ซึ่งใช้ เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยแบบโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) ผู้วิจัยจึงได้ทำการ วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) เพื่อตรวจสอบตัวแปรอิสระทุกตัวที่นำมาศึกษาว่ามีความสัมพันธ์กันสูงหรือไม่ เพื่อป้องกันการเกิด ปัญหา Multicollinearity

เทคนิคที่จะใช้ทดสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกของตัวแปรแต่ละ ชนิดพิจารณาจากค่า p-value เทียบกับระดับนัยสำคัญที่กำหนด คือ 0.05

**ผลการทดสอบเงื่อนไข ข้อ 1 ข้อ 2 และ ข้อ 3 แสดงไว้อย่างละเอียดในภาคผนวก ก**

3.6.2.2 การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก มีดังต่อไปนี้

- (1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่มีต่อโอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ (ตัวแปรตาม) พร้อมทั้งศึกษาระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระแต่ละตัว
- (2) เพื่อพยากรณ์โอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ที่สนใจ จากสมการที่เหมาะสม โดยการเลือกตัวแปรอิสระที่เหมาะสมเพื่อให้เปอร์เซ็นต์ของความถูกต้องในการพยากรณ์มีค่าสูงสุด

ผู้วิจัยมุ่งที่จะตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับ ปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยใช้ ตัวแบบการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (เป็นการวิเคราะห์ความถดถอยที่มีได้อยู่ในรูปเชิงเส้น

จะใช้การประมาณโอกาสที่เหตุการณ์จะเกิดขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ เพื่อนำสมการถดถอยที่ได้ไปประมาณหรือพยากรณ์ค่าตัวแปรตาม เมื่อทราบค่าตัวแปรอิสระ โดยที่ตัวแปรตามจะเป็นตัวแปรตามเชิงกลุ่ม ส่วนตัวแปรอิสระสามารถเป็นได้ทั้งตัวแปรเชิงปริมาณและตัวแปรเชิงกลุ่ม) เนื่องจากตัวแปรตามมีลักษณะเป็นตัวแปรตามเชิงกลุ่ม (Dichotomous Dependent Variable) ไม่ได้มีการแจกแจงแบบปกติ ทำให้ตัวแปรตาม (y) มีค่าได้ 2 ค่า ซึ่งในกรณีนี้คือ (1) รายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องและ (2) รายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข ดังนั้นจึงใช้ตัวแปรเทียมในการวัดค่า (Dummy variables) คือ 0 กับ 1 ดังนั้นตัวแปรตามจึงมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1

ตามที่ได้กล่าวไว้ในเบื้องต้นแล้วว่าการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกเป็นเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยที่นิยมสำหรับตัวแบบที่มีตัวแปรตามเป็นตัวแปรตามเชิงกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อคำนวณหาความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์ใด เหตุการณ์หนึ่ง ซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ก็คือรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการ และใช้วิธีความควรจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood Procedures) ในการประมาณค่าพารามิเตอร์ของตัวแบบ

สำหรับการศึกษานี้จะนำเทคนิคนี้มาใช้เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม หรือเพื่อตรวจสอบว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กับโอกาส (ความน่าจะเป็น) ที่รายงานของผู้สอบบัญชีจะเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการหรือไม่ ทั้งนี้พิจารณาจากทิศทางสัญลักษณ์ของค่าสหสัมพันธ์ที่ได้จากการทดสอบ (อาจเป็นบวกหรือลบ) สำหรับตัวแปรอิสระที่ไม่ใช่เชิงกลุ่ม จะเห็นว่าเทคนิคดังกล่าวสามารถตอบวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัยนี้ได้อย่างครบถ้วน สำหรับผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาจะนำเสนอไว้ในบทที่ 4 และ บทที่ 5 เป็นลำดับถัดไป

### 3.6.2.3 การทดสอบความเหมาะสมของสมการความถดถอยโลจิสติก

การวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติ Hosmer and Lemeshow Goodness-of-Fit Test ในการทดสอบความเหมาะสมของสมการความถดถอยโลจิสติก โดยพิจารณาจากระดับนัยสำคัญจากการทดสอบ (Sig.)

การทดสอบโดยใช้สถิติ Hosmer and Lemeshow Goodness-of-Fit Test กำหนดระดับนัยสำคัญที่ 0.05 นั่นคือ หากระดับนัยสำคัญจากการทดสอบมากกว่า 0.05 (Sig. > 0.05) แสดงว่า สมการความถดถอยโลจิสติกที่ได้มีความเหมาะสม ในทางกลับกันหาก ระดับนัยสำคัญน้อยกว่า 0.05 (Sig. < 0.05) แสดงว่า สมการความถดถอยโลจิสติกที่ได้ไม่มีความเหมาะสม



สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## บทที่ 4

### ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา

บทนี้เป็นการนำเสนอผลการวิจัย เกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา หรือค่าสถิติพื้นฐาน ดังที่ได้กล่าวไว้ในเบื้องต้นแล้วว่างานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี และการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องของ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยตัวแปรที่สนใจศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย (1) ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ (2) ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (3) การเปลี่ยนผู้สอบบัญชี ตัวแปรควบคุม ได้แก่ (1) รายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อน (2) การผัดขิดชำระหนี้ (3) อัตราส่วนของกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิ (4) อัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน (5) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม และในส่วนของตัวแปรตาม คือ รายงานของผู้สอบบัญชี

ก่อนที่จะนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยขอสรุปถึงข้อตกลงเกี่ยวกับสัญลักษณ์และความหมายของตัวแปรต่าง ๆ เป็นลำดับแรก เนื่องจากสัญลักษณ์และความหมายของตัวแปรต้องใช้ในการวิเคราะห์และตีความหมายในเกือบทุกส่วนของการนำเสนอผลการวิจัย และเพื่อให้เกิดความเข้าใจในสัญลักษณ์และความหมายของตัวแปรต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงขอแนะนำเสนอไว้ดังตาราง 4.1

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 4.1 สรุปลักษณะและความหมายตัวแปร

สัญลักษณ์	ความหมาย
	<b>ตัวแปรที่สนใจศึกษา</b>
TENURE	ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ วัดค่าเป็นจำนวนปี
AUDSIZE	ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี วัดค่าด้วยตัวแปรเทียม โดยกำหนดให้ 1 = สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 อันดับแรก 0 = สำนักงานสอบบัญชีอื่นๆ
AUDCH	การเปลี่ยนผู้สอบบัญชี วัดค่าด้วยตัวแปรเทียม โดยกำหนดให้ 1 = ไม่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี 0 = มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี
	<b>ตัวแปรควบคุม</b>
PRIOP	รายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อน วัดค่าด้วยตัวแปรเทียม โดยกำหนดให้ 1 = รายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อนเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง 0 = รายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อนที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข
DEFAULT	การผิดนัดชำระหนี้ วัดค่าด้วยตัวแปรเทียม โดยกำหนดให้ 1 = กิจการผิดนัดชำระหนี้ 0 = กรณีอื่นๆ
P	อัตราส่วนของกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิ
LIQ	อัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน
LEV	อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม
	<b>ตัวแปรตาม</b>
Prob (M0)	รายงานของผู้สอบบัญชี วัดค่าด้วยตัวแปรเทียม โดยกำหนดให้ 1 = รายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง 0 = รายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข

#### 4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรที่ศึกษาในภาพรวม

ส่วนที่ 4.1 เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรในตัวแบบที่ได้จากการศึกษาในภาพรวม ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้ทำการตัดข้อมูลที่ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ออกจากกลุ่มตัวอย่างแล้ว การนำเสนอข้อมูลเบื้องต้นแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ๆ คือ (1) ตัวแปรที่สนใจศึกษา (2) ตัวแปรควบคุม และ (3) ตัวแปรตาม สำหรับค่าสถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย

- (1) ความถี่และร้อยละ (Frequency and Proportion)
- (2) ค่าต่ำสุด (Minimum : Min)
- (3) ค่าสูงสุด (Maximum : Max)
- (4) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean)
- (5) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ข้อมูลของตัวแปรที่ศึกษาสามารถนำเสนอได้ตามลำดับ ดังนี้

##### 4.1.1 ตัวแปรที่สนใจศึกษา

ตามที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น ตัวแปรที่สนใจศึกษาสำหรับการศึกษาค้างครั้งนี้ ประกอบด้วย (1) ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ (2) ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (3) การเปลี่ยนผู้สอบบัญชี จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติพื้นฐานสามารถนำเสนอได้ ดังนี้

##### 4.1.1.1 ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ (TENURE)

ตาราง 4.2 ค่าสถิติพื้นฐานของระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ

รายงานของผู้สอบบัญชี	จำนวน	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
การดำเนินงานต่อเนื่อง	108	1	10	2.91	2.36
อย่างไม่มีเงื่อนไข	108	1	15	3.12	2.49
รวม	216	1	15	3.01	2.42



- กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 216 ตัวอย่าง แบ่งออกเป็นกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจำนวน 108 ตัวอย่าง และกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขจำนวน 108 ตัวอย่างเท่ากัน

จากตาราง 4.2 บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจะมีระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการโดยเฉลี่ย 2.91 ปี ค่าต่ำสุดอยู่ที่ 1 ปี และค่าสูงสุดอยู่ที่ 10 ปี โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.36 และกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขมีระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการโดยเฉลี่ย 3.12 ปี ค่าต่ำสุดอยู่ที่ 1 ปี และค่าสูงสุดอยู่ที่ 15 ปี โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.49 จะเห็นได้ว่า โดยภาพรวมแล้วบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จะมีระยะเวลาในการจ้างผู้สอบบัญชีให้เป็นผู้สอบบัญชีของกิจการไม่ยาวนาน เมื่อเทียบกับประกาศของคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ที่ให้บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยซึ่งกำหนดให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีที่ปฏิบัติหน้าที่มาแล้ว 5 รอบปีบัญชีติดต่อกัน เนื่องจากต้องการป้องกันความใกล้ชิดระหว่างผู้สอบบัญชีและลูกค้า ซึ่งอาจทำให้ผู้สอบบัญชีมีความเป็นอิสระลดลง ดังนั้น ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการกรณีบริษัทจะทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอาจไม่ส่งผลต่อรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

#### 4.1.1.2 ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (AUDSIZE)

ตาราง 4.3 ค่าสถิติพื้นฐานของขนาดของสำนักงานสอบบัญชี

รายงานของผู้สอบบัญชี	ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี		
	1 = สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 อันดับแรก	0 = สำนักงานสอบบัญชีอื่นๆ	รวม
การดำเนินงานต่อเนื่อง (จำนวน)	72	36	108
(ร้อยละ)	66.67	33.33	100
อย่างไม่มีเงื่อนไข (จำนวน)	72	36	108
(ร้อยละ)	66.67	33.33	100

- กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 216 ตัวอย่าง แบ่งออกเป็นกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจำนวน 108 ตัวอย่าง และกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขจำนวน 108 ตัวอย่างเท่ากัน

จากตารางที่ 4.3 บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ถูกตรวจสอบบัญชีโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 อันดับแรก ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจำนวน 72 บริษัท หรือ ร้อยละ 66.67 ในขณะที่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ถูกตรวจสอบบัญชีโดยสำนักงานสอบบัญชีอื่นๆ ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจำนวน 36 บริษัท หรือ ร้อยละ 33.33

#### 4.1.1.3 การเปลี่ยนผู้สอบบัญชี (AUDCH)

ตาราง 4.4 ค่าสถิติพื้นฐานของการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี

รายงานของผู้สอบบัญชี	การเปลี่ยนผู้สอบบัญชี		
	1 = ไม่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี	0 = มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี	รวม
การดำเนินงานต่อเนื่อง (จำนวน)	71	37	108
(ร้อยละ)	65.74	34.26	100
อย่างไม่มีเงื่อนไข (จำนวน)	83	25	108
(ร้อยละ)	76.85	23.15	100

- กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 216 ตัวอย่าง แบ่งออกเป็นกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจำนวน 108 ตัวอย่าง และกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขจำนวน 108 ตัวอย่างเท่ากัน

จากตารางที่ 4.4 บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ไม่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจำนวน 71 บริษัท หรือ ร้อยละ 65.74 ในขณะที่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจำนวน 37 บริษัท หรือ ร้อยละ 34.26

## 4.1.2 ตัวแปรควบคุม

### 4.1.2.1 รายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อน (PRIOP)

ตาราง 4.5 ค่าสถิติพื้นฐานของรายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อน

รายงานของผู้สอบบัญชี	รายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อน		
	1 = การดำเนินงาน ต่อเนื่อง	0 = อย่างไม่มีเงื่อนไข	รวม
การดำเนินงานต่อเนื่อง (จำนวน)	77	31	108
(ร้อยละ)	71.30	28.70	100
อย่างไม่มีเงื่อนไข (จำนวน)	10	98	108
(ร้อยละ)	9.26	90.74	100

- กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 216 ตัวอย่าง แบ่งออกเป็นกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจำนวน 108 ตัวอย่าง และกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขจำนวน 108 ตัวอย่างเท่ากัน

จากตารางที่ 4.5 บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อนเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง และในปีต่อมาได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องมีจำนวน 77 บริษัท หรือร้อยละ 71.30 ในขณะที่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อนที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขและรายงานของผู้สอบบัญชีในปีต่อมายังแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขมีจำนวน 98 บริษัท หรือ ร้อยละ 90.74

#### 4.1.2.2 การผิคนัดชำระหนี้ (DEFAULT)

ตาราง 4.6 ค่าสถิติพื้นฐานของการผิคนัดชำระหนี้

รายงานของผู้สอบบัญชี	การผิคนัดชำระหนี้		
	1 = กิจการผิคนัดชำระหนี้	0 = กรณีอื่นๆ	รวม
การดำเนินงานต่อเนื่อง (จำนวน)	68	40	108
(ร้อยละ)	62.96	37.04	100
อย่างไม่มีเงื่อนไข (จำนวน)	21	87	108
(ร้อยละ)	19.44	80.56	100

- กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 216 ตัวอย่าง แบ่งออกเป็นกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจำนวน 108 ตัวอย่าง และกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขจำนวน 108 ตัวอย่างเท่ากัน

จากตารางที่ 4.6 บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ผิคนัดชำระหนี้ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจำนวน 68 บริษัท หรือร้อยละ 62.96 ขณะที่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ไม่มีการผิคนัดชำระหนี้ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจำนวน 40 บริษัทหรือร้อยละ 37.04

#### 4.1.2.3 อัตราส่วนของกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ (P)

ตาราง 4.7 ค่าสถิติพื้นฐานของอัตราส่วนของกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้  
ต่อยอดขายสุทธิ

รายงานของผู้สอบบัญชี	จำนวน	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
การดำเนินงานต่อเนื่อง	108	-17.63	24.58	-0.17	3.02
อย่างไม่มีเงื่อนไข	108	-2.86	1.49	0.003	0.44
รวม	216	-17.63	24.58	-0.08	2.15

- กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 216 ตัวอย่าง แบ่งออกเป็นกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจำนวน 108 ตัวอย่าง และกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขจำนวน 108 ตัวอย่างเท่ากัน

จากตาราง 4.7 อัตราส่วนของกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิเป็นอัตราส่วนที่แสดงความสามารถในการทำกำไรของกิจการ จากข้อมูลอัตราส่วนนี้ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องโดยเฉลี่ยอยู่ที่ -0.17 (Mean) ค่าต่ำสุดอยู่ที่ -17.63 (Minimum) และค่าสูงสุดอยู่ที่ 24.58 (Maximum) โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.02 และกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขจะมีอัตราส่วนนี้โดยเฉลี่ยอยู่ที่ 0.003 ค่าต่ำสุดอยู่ที่ -2.86 ค่าสูงสุดอยู่ที่ 1.49 โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.44 จะเห็นได้ว่า โดยเฉลี่ยแล้วอัตราส่วนนี้มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนระหว่างรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องกับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข ดังนั้น อัตราส่วนของกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิน่าจะมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

#### 4.1.2.4 อัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน (LIQ)

ตาราง 4.8 ค่าสถิติพื้นฐานของอัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน

รายงานของผู้สอบบัญชี	จำนวน	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
การดำเนินงานต่อเนื่อง	108	0.00	9.62	0.52	1.01
อย่างไม่มีเงื่อนไข	108	0.02	7.08	0.62	0.74
รวม	216	0.00	9.62	0.57	0.89

- กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 216 ตัวอย่าง แบ่งออกเป็นกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจำนวน 108 ตัวอย่าง และกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขจำนวน 108 ตัวอย่างเท่ากัน

จากตาราง 4.8 อัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนปีนี้อัตราส่วนที่แสดงถึงสภาพคล่องของกิจการ จากข้อมูลอัตราส่วนนี้ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 0.52 (Mean) ค่าต่ำสุดมีค่าเข้าใกล้ศูนย์ (Minimum) และค่าสูงสุดอยู่ที่ 9.62 (Maximum) โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.01 และกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขอัตราส่วนนี้โดยเฉลี่ยอยู่ที่ 0.62 ค่าต่ำสุดอยู่ที่ 0.02 และค่าสูงสุดอยู่ที่ 7.08 โดยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.74 จะเห็นได้ว่า จากค่าเฉลี่ยของอัตราส่วนนี้ไม่มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนระหว่างรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องกับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข ดังนั้น อัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนจึงอาจไม่มีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

#### 4.1.2.5 อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (LEV)

ตาราง 4.9 ค่าสถิติพื้นฐานของอัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม

รายงานของผู้สอบบัญชี	จำนวน	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
การดำเนินงานต่อเนื่อง	108	0.17	40.59	1.62	3.96
อย่างไม่มีเงื่อนไข	108	0.03	2.14	0.68	0.38
รวม	216	0.03	40.59	1.15	2.85

- กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 216 ตัวอย่าง แบ่งออกเป็นกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจำนวน 108 ตัวอย่าง และกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขจำนวน 108 ตัวอย่างเท่ากัน

จากตารางที่ 4.9 อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมเป็นอัตราส่วนที่แสดงถึงโครงสร้างทางการเงินและภาวะผูกพันที่กิจการจะต้องชำระหนี้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว จากข้อมูลจะเห็นได้ว่า บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่องมีอัตราส่วนนี้ โดยเฉลี่ยอยู่ที่ 1.62 (Mean) มีค่าต่ำสุดอยู่ที่ 0.17



(Minimum) และค่าสูงสุดอยู่ที่ 40.59 (Maximum) โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.96 และกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขอัตราส่วนนี้โดยเฉลี่ยอยู่ที่ 0.68 มีค่าต่ำสุดอยู่ที่ 0.03 และค่าสูงสุดอยู่ที่ 2.14 โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.38 จะเห็นได้ว่าจากค่าเฉลี่ยของอัตราส่วนนี้มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนระหว่างรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องกับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข ดังนั้น อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมจึงน่าจะมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

#### 4.1.3 ตัวแปรตาม

ตัวแปรตามสำหรับการศึกษานี้ คือ รายงานของผู้สอบบัญชี ผู้วิจัยได้รวบรวมกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีทั้งกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องและรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 – พ.ศ. 2548 ที่มีข้อมูลครบถ้วน สำหรับงานวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 216 ตัวอย่าง ตัวอย่างที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องมีจำนวน 108 ตัวอย่าง และจับคู่กับตัวอย่างที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขจำนวน 108 ตัวอย่าง โดยใช้กิจการที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมเดียวกันและขนาดของสินทรัพย์รวมใกล้เคียงกันในการจับคู่ ซึ่งมีรายละเอียดของข้อมูล ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรตาม (รายงานของผู้สอบบัญชี)

ปี	การดำเนินงานต่อเนื่อง	อย่างไม่มีเงื่อนไข	ความถี่	ร้อยละ
ปี 2544	30	30	60	27.77
ปี 2545	25	25	50	23.15
ปี 2546	22	22	44	20.37
ปี 2547	18	18	36	16.67
ปี 2548	13	13	26	12.04
รวม	108	108	216	100

จากตารางที่ 4.10 บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในระหว่างปี พ.ศ. 2544 – พ.ศ. 2548 มีตัวอย่างที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจำนวน 108 ตัวอย่าง โดยในปี พ.ศ. 2544 มีกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจำนวน 30 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 27.77 ปี พ.ศ. 2545 กิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องมีจำนวน 25 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 23.15 ปี พ.ศ. 2546 กิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องมีจำนวน 22 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 20.37 ปี พ.ศ. 2547 กิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องมีจำนวน 18 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 16.67 ปี พ.ศ. 2548 กิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องมีจำนวน 13 กิจการ คิดเป็นร้อยละ 12.04 จากตัวเลขดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ารายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องมีแนวโน้มที่จะลดจำนวนลงเรื่อยๆ

## บทที่ 5

### ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมาน

บทนี้เป็นการนำเสนอผลการวิจัยจากการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมาน เทคนิคที่ใช้คือการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) ผู้วิจัยได้ทดสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกแล้ว พบว่าสอดคล้องกับเงื่อนไขที่กำหนดไว้ทุกประการดังนี้

- (1) ค่าเฉลี่ยของค่าคลาดเคลื่อน = 0 (เงื่อนไขข้อนี้เป็นจริงเสมอ)
- (2) การตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงอิสระ (ค่าคลาดเคลื่อนต้องเป็นอิสระกัน) และ
- (3) ตัวแปรอิสระทุกตัวต้องเป็นอิสระกันหรือไม่เกิดปัญหา Multicollinearity

ทั้งนี้เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของการศึกษานี้ ตัวแปรที่สนใจศึกษาประกอบด้วย (1) ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ (2) ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (3) การเปลี่ยนผู้สอบบัญชี เนื้อหาของการนำเสนอในบทนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วนหลัก ๆ ดังนี้

5.1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

5.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของสำนักงานสอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

5.3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

5.4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

ก่อนที่จะนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยขอสรุปถึงข้อตกลงเกี่ยวกับสัญลักษณ์และความหมายของตัวแปรต่าง ๆ เพิ่มเติมจากบทที่ 4 เนื่องจากสัญลักษณ์และความหมายของตัวแปรต้องใช้ในการวิเคราะห์และตีความหมายในเกือบทุกส่วนของการนำเสนอผลการวิจัย และเพื่อให้เกิดความเข้าใจในสัญลักษณ์และความหมายของตัวแปรต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอเพิ่มเติมดังนี้



สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 5.1 สรุปสัญลักษณ์และความหมายตัวแปร (เพิ่มเติม)

สัญลักษณ์	ความหมาย
	<b>ตัวแปรที่สนใจศึกษา</b>
TENURE	ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ วัดค่าเป็นจำนวนปี
AUDSIZE	ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี วัดค่าด้วยตัวแปรเทียม โดยกำหนดให้ 1 = สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 อันดับแรก 0 = สำนักงานสอบบัญชีอื่น ๆ
AUDCH	การเปลี่ยนผู้สอบบัญชี วัดค่าด้วยตัวแปรเทียม โดยกำหนดให้ 1 = ไม่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี 0 = มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี
	<b>ตัวแปรควบคุม</b>
PRIOP	รายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อน วัดค่าด้วยตัวแปรเทียม โดยกำหนดให้ 1 = รายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อนเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง 0 = รายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อนแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข
DEFAULT	การผิดนัดชำระหนี้ วัดค่าด้วยตัวแปรเทียม โดยกำหนดให้ 1 = กิจการผิดนัดชำระหนี้ 0 = กรณีอื่นๆ
P	อัตราส่วนของกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิ
LIQ	อัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน
LEV	อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม
	<b>ตัวแปรตาม</b>
Prob (M0)	รายงานของผู้สอบบัญชี วัดค่าด้วยตัวแปรเทียม โดยกำหนดให้ 1 = รายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง 0 = รายงานของผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข
	<b>อื่น ๆ</b>
$\varepsilon$	ค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแบบ

## 5.1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

ส่วนที่ 5.1 เป็นการนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง โดยใช้ตัวแบบที่ 1 ในการทดสอบ ดังนี้

$$\text{Prob (Mo)} = 1 / 1 + e^{-z}$$

$$\text{โดยที่ } z = \beta_0 + \beta_1 \text{ TENURE} + \beta_2 \text{ PRIOP} + \beta_3 \text{ DEFAULT} + \beta_4 \text{ P} + \beta_5 \text{ LIQ} \\ + \beta_6 \text{ LEV} + \varepsilon$$

ตาราง 5.2 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

ตัวแปร	ทิศทางความสัมพันธ์ที่คาดหวัง (Predicted relation)	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยประมาณ ( $\beta$ )	p-value
INTERCEPT	None	1.242	0.051
ตัวแปรที่สนใจศึกษา			
TENURE	-	0.072	0.387
ตัวแปรควบคุม			
PRIOP	None	-2.908	0.000***
DEFAULT	None	-1.308	0.001***
P	-	-1.085	0.015***
LIQ	-	-0.327	0.336
LEV	+	1.417	0.003***



\*\*\* บ่งบอกถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05, p-value ของตัวแบบ = 0.541

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง = 216 ตัวอย่าง, Nagelkerke R Square หรือ Pseudo  $R^2$  = 0.620

### ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 1

จากตาราง 5.2 สามารถใช้ทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 1 ที่ว่า

H1 : ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

จากผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก พบว่าตัวแปรที่มีทิศทางความสัมพันธ์ตามที่คาดหวัง คือ อัตราส่วนของกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิ อัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนและอัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม ส่วนระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการมีทิศทางไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ และผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการไม่มีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญ ( $p > 0.05$ ) ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ 1

ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม ตัวแปรเกือบทั้งหมดเป็นไปตามความคาดหมาย กล่าวคือ (1) รายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อน (2) การผิณฑ์ชำระหนี้ (3) อัตราส่วนของกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิและ (4) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญ ( $p < 0.05$ ) แต่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญ ( $p > 0.05$ )

ผลการทดสอบนี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และขัดแย้งกับงานของ Choi และ Doogar (2005) และ Geiger and Raghunandan (2002) กล่าวคือ ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการไม่มีความสัมพันธ์รายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องซึ่งเมื่อพิจารณาบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยแล้ว อาจเป็นไปได้ว่าระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยทั้งที่ได้รับความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขมีระยะเวลาไม่ยาวนานมาก ซึ่งโดยเฉลี่ย คือ 2.91 ปี และ 3.12 ปี

ตามลำดับ ดังที่กล่าวในบทที่ 4 จึงทำให้ผลการทดสอบตัวแปรนี้ไม่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องได้

### ความเหมาะสมของตัวแบบที่ 1

เมื่อพิจารณา Hosmer and Lemeshow ซึ่งใช้ทดสอบความเหมาะสมของตัวแบบมีค่า p-value เท่ากับ 0.541 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนด (0.05) ค่าสถิติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าตัวแบบที่ 1 มีความเหมาะสม กล่าวคือ รายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่องมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร ในจำนวนตัวแปรอิสระ 6 ตัว และเมื่อพิจารณา ค่า Nagelkerke R Square หรือ Pseudo R<sup>2</sup> = 62% สามารถอธิบายได้ว่า 62 % ของโอกาสที่รายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่องต่อบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ในระหว่างปี พ.ศ. 2544 – พ.ศ. 2548 จะสามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัว ในตัวแบบ

ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการในการทดสอบนี้เป็นระยะเวลาตั้งแต่ผู้สอบบัญชีเริ่มตรวจสอบจนกระทั่งมีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี ซึ่งอาจเป็นผู้สอบบัญชีจากสำนักงานเดียวกัน นอกจากนี้ยังได้ทดสอบระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการซึ่งเป็นระยะเวลาตั้งแต่สำนักงานสอบบัญชีเริ่มตรวจสอบจนกระทั่งมีการเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชี ดังแสดงไว้ในภาคผนวก ค

### 5.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของสำนักงานสอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

ส่วนที่ 5.2 เป็นการนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของสำนักงานสอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง โดยใช้ตัวแบบที่ 2 ในการทดสอบ ดังนี้

$$\text{Prob (Mo)} = 1 / 1 + e^{-z}$$

$$\text{โดยที่ } z = \beta_0 + \beta_1 \text{ AUDSIZE} + \beta_2 \text{ PRIOP} + \beta_3 \text{ DEFAULT} + \beta_4 \text{ P} + \beta_5 \text{ LIQ} \\ + \beta_6 \text{ LEV} + \epsilon$$

ตาราง 5.3 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของสำนักงานสอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

ตัวแปร	ทิศทาง ความสัมพันธ์ ที่คาดหวัง (Predicted relation)	ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ โดยประมาณ ( $\beta$ )	p-value
INTERCEPT	None	1.807	0.007***
<b>ตัวแปรที่สนใจศึกษา</b>			
AUDSIZE	None	-1.129	0.015***
<b>ตัวแปรควบคุม</b>			
PRIOP	None	-3.005	0.000***
DEFAULT	None	-1.412	0.001***
P	-	-1.326	0.006***
LIQ	-	-0.356	0.285
LEV	+	1.623	0.001***

\*\*\* บ่งบอกถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05, p-value ของตัวแบบ = 0.254

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง = 216 ตัวอย่าง, Nagelkerke R Square หรือ Pesudo  $R^2 = 0.638$

### ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 2

จากตาราง 5.3 สามารถใช้ทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 2 ที่ว่า

H2 : ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

จากผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก พบว่าตัวแปรที่มีทิศทางความสัมพันธ์ตามที่คาดหวัง คือ อัตราส่วนของกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิ อัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนและอัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม ในส่วนขนาดของสำนักงานสอบบัญชีพบว่าผลการทดสอบสมมติฐานเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

กล่าวคือ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญ ( $p < 0.05$ ) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ 2

ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม ตัวแปรเกือบทั้งหมดเป็นไปตามความคาดหมาย กล่าวคือ (1) รายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อน (2) การผิคนัดชำระหนี้ (3) อัตราส่วนของกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิและ (4) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญ ( $p < 0.05$ ) แต่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญ ( $p > 0.05$ )

ผลการทดสอบนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับการศึกษาของ Behn, Kaplan และ Krumwiede (2001) และในกรณีนี้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นในทำนองเดียวกันกับ Krishnan และ Schauer (2000) กล่าวคือ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง อาจเนื่องมาจากความแตกต่างกันในการรักษาคุณภาพของงานสอบบัญชีระหว่างสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 อันดับแรก และสำนักงานสอบบัญชีอื่นๆ

## ความเหมาะสมของตัวแบบที่ 2

เมื่อพิจารณา Hosmer and Lemeshow ซึ่งใช้ทดสอบความเหมาะสมของตัวแบบ มีค่า p-value เท่ากับ 0.254 ซึ่งมากกว่า ระดับนัยสำคัญที่กำหนด (0.05) ค่าสถิติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าตัวแบบที่ 2 มีความเหมาะสม กล่าวคือ รายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร ในจำนวนตัวแปรอิสระ 6 ตัว และเมื่อพิจารณาค่า Nagelkerke R Square หรือ Pseudo  $R^2 = 63.8\%$  สามารถอธิบายได้ว่า 63.8 % ของโอกาสที่รายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องต่อบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในระหว่างปี พ.ศ. 2544 – พ.ศ. 2548 จะสามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัว ในตัวแบบ

### 5.3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

ส่วนที่ 5.3 เป็นการนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องโดยใช้ตัวแบบที่ 3 ในการทดสอบ ดังนี้

$$\text{Prob (Mo)} = 1 / 1 + e^{-z}$$

$$\text{โดยที่ } z = \beta_0 + \beta_1 \text{ AUDCH} + \beta_2 \text{ PRIOP} + \beta_3 \text{ DEFAULT} + \beta_4 \text{ P} + \beta_5 \text{ LIQ}$$

$$+ \beta_6 \text{ LEV} + \epsilon$$

ตาราง 5.4 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

ตัวแปร	ทิศทางความสัมพันธ์ที่คาดหวัง (Predicted relation)	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยประมาณ ( $\beta$ )	p-value
INTERCEPT	None	1.645	0.014***
ตัวแปรที่สนใจศึกษา			
AUDCH	None	-0.631	0.193
ตัวแปรควบคุม			
PRIOP	None	-2.966	0.000***
DEFAULT	None	-1.396	0.001***
P	-	-1.099	0.016***
LIQ	-	-0.331	0.373
LEV	+	1.517	0.001***

\*\*\* บ่งบอกถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05, p-value ของตัวแบบ = 0.346

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง = 216 ตัวอย่าง, Nagelkerke R Square หรือ Pseudo  $R^2 = 0.623$

### ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 3

จากตาราง 5.4 สามารถใช้ทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 3 ที่ว่า

H3 : การเปลี่ยนผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

จากผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก พบว่าตัวแปรที่มีทิศทางความสัมพันธ์ตามทิศทางที่คาดหวัง คือ อัตราส่วนของกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ อัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนและอัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม ส่วนการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ กล่าวคือ การเปลี่ยนผู้สอบบัญชีไม่มีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญ ( $p > 0.05$ ) ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ 3

ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม ตัวแปรเกือบทั้งหมดเป็นไปตามความคาดหมาย กล่าวคือ (1) รายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อน (2) การผัดนัดชำระหนี้ (3) อัตราส่วนของกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิและ (4) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญ ( $p < 0.05$ ) แต่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญ ( $p > 0.05$ )

ผลการทดสอบนี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ การเปลี่ยนผู้สอบบัญชีไม่มีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่ามีสองสาเหตุที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง สาเหตุแรก คือ ผู้บริหารไม่ต้องการได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเป็นแบบอื่นนอกจากอย่างไม่มีเงื่อนไข สาเหตุที่สอง คือ ผู้บริหารมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเปลี่ยนผู้สอบบัญชี ซึ่งเมื่อพิจารณาบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยแล้ว อาจเป็นไปได้ว่า กฎระเบียบของคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์มีความเข้มงวดมากขึ้นในการจำกัดอิทธิพลของผู้บริหารที่จะเข้ามามีอิทธิพลต่อการ



เปลี่ยนและแต่งตั้งผู้สอบบัญชี จึงทำให้ผลการทดสอบตัวแปรนี้ไม่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องได้

### ความเหมาะสมของตัวแบบที่ 3

เมื่อพิจารณา Hosmer and Lemeshow ซึ่งใช้ทดสอบความเหมาะสมของตัวแบบมีค่า p-value เท่ากับ 0.346 ซึ่งมากกว่า ระดับนัยสำคัญที่กำหนด (0.05) ค่าสถิติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าตัวแบบที่ 3 มีความเหมาะสม กล่าวคือ รายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร ในจำนวนตัวแปรอิสระ 6 ตัว และเมื่อพิจารณาค่า Nagelkerke R Square หรือ Pseudo  $R^2 = 62.3\%$  สามารถอธิบายได้ว่า 62.3 % ของโอกาสที่รายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องต่อบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในระหว่างปี พ.ศ. 2544 – พ.ศ. 2548 จะสามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัว ในตัวแบบ

นอกจากทดสอบการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี การศึกษาครั้งนี้ยังได้ทำการทดสอบเพิ่มเติมสำหรับการเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชี ดังแสดงไว้ในภาคผนวก ค

#### 5.4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

ส่วนที่ 5.4 เป็นการนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ในส่วนนี้ต่างจากส่วนที่ 5.1 ถึงส่วนที่ 5.3 ซึ่งในส่วนที่ 5.1 ถึงส่วนที่ 5.3 เป็นการทดสอบโดยแยกตัวแปรที่สนใจศึกษาออกจากกัน แต่ในส่วนนี้เป็นการรวมตัวแปรที่สนใจศึกษาไว้ด้วยกันเพื่อยืนยันผลการวิจัยที่ได้รับจากตัวแบบที่แยกตัวแปรออกจากกันว่าให้ผลไม่แตกต่างกันกับตัวแบบที่รวมตัวแปรไว้ด้วยกัน โดยใช้ตัวแบบที่ 4 ในการทดสอบ ดังนี้

$$\text{Prob (Mo)} = 1 / 1 + e^{-z}$$

$$\text{โดยที่ } z = \beta_0 + \beta_1 \text{ TENURE} + \beta_2 \text{ AUDSIZE} + \beta_3 \text{ AUDCH} + \beta_4 \text{ PRIOP}$$

$$+ \beta_5 \text{ DEFAULT} + \beta_6 \text{ P} + \beta_7 \text{ LIQ} + \beta_8 \text{ LEV} + \varepsilon$$

ตาราง 5.5 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชี เกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

ตัวแปร	ทิศทาง ความสัมพันธ์ ที่คาดหวัง (Predicted relation)	ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ โดยประมาณ ( $\beta$ )	p-value
INTERCEPT	None	1.922	0.015***
<b>ตัวแปรที่สนใจศึกษา</b>			
TENURE	-	0.023	0.822
AUDSIZE	None	-1.068	0.023***
AUDCH	None	-0.400	0.500
<b>ตัวแปรควบคุม</b>			
PRIOP	None	-3.099	0.000***
DEFAULT	None	-1.456	0.001***
P	-	-1.333	0.006***
LIQ	-	-0.364	0.289
LEV	+	1.610	0.001***

\*\*\* บ่งบอกถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05, p-value ของตัวแบบ = 0.361

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง = 216 บริษัท, Nagelkerke R Square หรือ Pseudo R<sup>2</sup> = 0.641

## ผลการทดสอบในภาพรวม

จากผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกในตัวแบบที่ 4 ให้ผลของการทดสอบตัวแปรในภาพรวมสอดคล้องกับการทดสอบตัวแปรที่แยกตัวแปร ในตัวแบบที่ 1 ถึงตัวแบบที่ 3 คือ พบว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญ ( $p < 0.05$ ) ส่วนตัวแปรระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการและการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีไม่มีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญ ( $p > 0.05$ ) สำหรับตัวแปรควบคุมสอดคล้องกับผลการทดสอบที่ได้จากตัวแบบที่ 1 ถึงตัวแบบที่ 3 คือ รายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อน การผิदनชำระหนี้ อัตราส่วนของกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิ และอัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญ ( $p < 0.05$ ) ส่วนตัวแปรอัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนไม่มีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญ ( $p > 0.05$ )

## ความเหมาะสมของตัวแบบที่ 4

เมื่อพิจารณา Hosmer and Lemeshow ซึ่งใช้ทดสอบความเหมาะสมของตัวแบบมีค่า p-value เท่ากับ 0.361 ซึ่งมากกว่า ระดับนัยสำคัญที่กำหนด (0.05) ค่าสถิติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าตัวแบบที่ 4 มีความเหมาะสม กล่าวคือ รายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร ในจำนวนตัวแปรอิสระ 8 ตัว และเมื่อพิจารณาค่า Nagelkerke R Square หรือ Pseudo  $R^2 = 64.1\%$  สามารถอธิบายได้ว่า 64.1 % ของโอกาสที่รายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องต่อบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในระหว่างปี พ.ศ. 2544 – พ.ศ. 2548 จะสามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรอิสระทั้ง 8 ตัว ในตัวแบบ

จากผลการทดสอบสถิติเชิงอนุมานข้างต้นสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังตาราง 5.6

ตาราง 5.6 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่	สมมติฐานการวิจัย	ผลการทดสอบ
H1	ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง	ปฏิเสธ H1 ( $p > 0.05$ )
H2	ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง	ยอมรับ H2 ( $p < 0.05$ )
H3	การเปลี่ยนผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง	ปฏิเสธ H3 ( $p > 0.05$ )
ภาพรวม	ไม่ได้ตั้งสมมติฐานการวิจัย	สอดคล้องกับผลการทดสอบจากตัวแบบที่ 1 ถึง 3

## บทที่ 6

### บทสรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง โดยตัวแปรที่สนใจศึกษาประกอบด้วย (1) ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ (2) ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (3) การเปลี่ยนผู้สอบบัญชี

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องและบริษัทที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข ในระหว่างปี พ.ศ. 2544 – พ.ศ. 2548 ยกเว้น กลุ่มธนาคาร กลุ่มเงินทุนหลักทรัพย์ กลุ่มประกันชีวิตและประกันภัย เนื่องจากข้อมูลในงบการเงินของกลุ่มอุตสาหกรรมดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากอุตสาหกรรมอื่นๆ และจะต้องเป็นบริษัทที่มีข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครบถ้วน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 216 ตัวอย่าง เป็นตัวอย่างที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจำนวน 108 ตัวอย่าง และตัวอย่างที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขจำนวน 108 ตัวอย่าง

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มของตัวแปรที่สนใจศึกษาหรือตัวแปรอธิบาย และกลุ่มของตัวแปรที่ใช้ในการควบคุมผลการวิจัย ตัวแปรแต่ละกลุ่มสามารถสรุปได้ดังนี้

- ตัวแปรที่สนใจศึกษาหรือตัวแปรอธิบายประกอบด้วย
  - (1) ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ
  - (2) ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี
  - (3) การเปลี่ยนผู้สอบบัญชี

- ตัวแปรที่ใช้ในการควบคุมผลการวิจัยประกอบด้วย
  - (1) รายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อน
  - (2) การผิดนัดชำระหนี้
  - (3) อัตราส่วนของกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิ
  - (4) อัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน
  - (5) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม

การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้โปรแกรม Statistical Package for Social Science (SPSS for Windows) เนื่องจากเป็นโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติที่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนเทคนิคทางสถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ซึ่งแสดงอยู่ในรูปของ ความถี่และร้อยละ (Frequency and Proportion) ค่าต่ำสุด (Minimum : Min) ค่าสูงสุด (Maximum : Max) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ทั้งนี้เพื่อใช้อธิบายผลการวิจัยในเบื้องต้นเกี่ยวกับข้อมูลของกลุ่มตัวแปรที่เก็บรวบรวมได้ ส่วนสถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ใช้เทคนิคของการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก ( Logistic Regression Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

## 6.1 บทสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

บทสรุปและอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยจะแบ่งประเด็นของการนำเสนอเกี่ยวกับบทสรุปและอภิปรายผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วนหลัก ๆ คือ (1) ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่สนใจศึกษา ตัวแปรควบคุม และตัวแปรตาม (2) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง โดยจัดเรียงตามสมมติฐานการวิจัย บทสรุปและอภิปรายผลการวิจัยในแต่ละส่วนมีสาระโดยสังเขปดังนี้



## 6.1.1 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน

### ตัวแปรที่สนใจศึกษา

#### 1. ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ

บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องมีระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการโดยเฉลี่ย 2.91 ปี (Mean) ระยะเวลาต่ำสุด คือ 1 ปี (Minimum) และระยะเวลาสูงสุด คือ 10 ปี (Maximum) โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.36 และกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขมีระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการโดยเฉลี่ย 3.12 ปี ระยะเวลาต่ำสุด คือ 1 ปี และระยะสูงสุด คือ 15 ปี โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.49 สะท้อนให้เห็นว่าภาพรวมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีระยะเวลาในการจ้างผู้สอบบัญชีให้เป็นผู้สอบบัญชีของกิจการไม่ยาวนานนัก ดังนั้น ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการจึงอาจไม่ส่งผลกระทบต่อรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องในกรณีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

#### 2. ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี

บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ถูกตรวจสอบบัญชีโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 อันดับแรก ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจำนวน 72 ตัวอย่าง หรือร้อยละ 66.67 ในขณะที่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ถูกตรวจสอบบัญชีโดยสำนักงานสอบบัญชีอื่นๆ ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจำนวน 36 ตัวอย่าง หรือร้อยละ 33.33 จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ถูกตรวจสอบบัญชีโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 อันดับแรกได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องสูงกว่าสำนักงานสอบบัญชีอื่นๆ ดังนั้น ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีนี้่าจะมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

### 3. การเปลี่ยนผู้สอบบัญชี

บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ไม่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจำนวน 71 ตัวอย่าง หรือร้อยละ 65.74 ในขณะที่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจำนวน 37 ตัวอย่าง ร้อยละ 34.26 จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่า บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องต่ำกว่าบริษัทที่ไม่มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี

### ตัวแปรควบคุม

#### 1. รายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อน

บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อนเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง และปีต่อมาได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องมีจำนวน 77 ตัวอย่าง หรือร้อยละ 71.30 ขณะที่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อนที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขและปีต่อมาได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขมีจำนวน 98 ตัวอย่าง หรือร้อยละ 90.74 จากข้อมูลแสดงว่ารายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อนน่าจะส่งผลต่อการตัดสินใจในรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องในปีต่อมา

#### 2. การผิณฑชำระหนี้

บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ผิณฑชำระหนี้ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจำนวน 68 ตัวอย่าง หรือร้อยละ 62.96 ขณะที่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ไม่มีการผิณฑชำระหนี้ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจำนวน 40 ตัวอย่าง หรือร้อยละ 37.04 และเมื่อพิจารณาบริษัทที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขแต่มีการผิณฑชำระหนี้มีเพียง 21 ตัวอย่าง จากทั้งหมด 108 ตัวอย่าง ดังนั้น จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าการผิณฑชำระหนี้ น่าจะมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

### 3. อัตราส่วนของกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิ

บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องมีอัตราส่วนนี้โดยเฉลี่ย -0.17 (Mean) ค่าต่ำสุด คือ -17.63 (Minimum) และค่าสูงสุด คือ 24.58 (Maximum) โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.02 และกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขมีอัตราส่วนนี้โดยเฉลี่ย 0.003 ค่าต่ำสุด คือ -2.86 ค่าสูงสุด คือ 1.49 โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.44 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของอัตราส่วนนี้จากทั้งรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องและรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข อัตราส่วนนี้มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ดังนั้น อัตราส่วนของกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิจึงน่าจะมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าบริษัทที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจะมีอัตราส่วนนี้โดยเฉลี่ยต่ำกว่าบริษัทที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข

### 4. อัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน

บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องมีอัตราส่วนนี้โดยเฉลี่ย 0.52 ค่าต่ำสุดมีค่าเข้าใกล้ศูนย์ (Minimum) และค่าสูงสุด คือ 9.62 (Maximum) โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.01 และกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขมีอัตราส่วนนี้โดยเฉลี่ย 0.62 ค่าต่ำสุด คือ 0.02 และค่าสูงสุด คือ 7.08 โดยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.74 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของอัตราส่วนนี้จากทั้งรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องและรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขจะเห็นว่าไม่มีความแตกต่างกันมากนัก ดังนั้น อัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนจึงอาจไม่มีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

### 5. อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม

บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการมีอัตราส่วนนี้โดยเฉลี่ย 1.62 (Mean) มีค่าต่ำสุด

คือ 0.17 และค่าสูงสุด คือ 40.59 โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.96 และกิจการที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขมีอัตราส่วนนี้โดยเฉลี่ยอยู่ที่ 0.68 มีค่าต่ำสุด คือ 0.03 และค่าสูงสุด คือ 2.14 โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.38 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของอัตราส่วนนี้จากทั้งรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องและรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข อัตราส่วนนี้มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ดังนั้น อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมจึงน่าจะมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าบริษัทที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจะมีอัตราส่วนนี้โดยเฉลี่ยสูงกว่าบริษัทที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข

### ตัวแปรตาม

จากกลุ่มตัวอย่างสรุปได้ว่าบริษัทที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีทั้งบริษัทที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องและรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 – พ.ศ. 2548 ที่มีข้อมูลครบถ้วน สำหรับงานวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 216 ตัวอย่าง บริษัทที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจำนวน 108 ตัวอย่าง และจับคู่ด้วยบริษัทที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขจำนวน 108 ตัวอย่าง โดยเป็นบริษัทที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกันและขนาดของสินทรัพย์รวมใกล้เคียงกัน กลุ่มตัวอย่างในปี พ.ศ. 2544 มีบริษัทที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องจำนวน 30 บริษัท หรือร้อยละ 27.77 ปี พ.ศ. 2545 บริษัทที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องมีจำนวน 25 บริษัท หรือร้อยละ 23.15 ปี พ.ศ. 2546 บริษัทที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องมีจำนวน 22 บริษัท หรือร้อยละ 20.37 ปี พ.ศ. 2547 บริษัทที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องมีจำนวน 18 บริษัท หรือร้อยละ 16.67 ปี พ.ศ. 2548 บริษัทที่ได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องมีจำนวน 13 บริษัท หรือร้อยละ 12.04 จากตัวเลขดังกล่าวจะเห็นได้ว่ารายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องมีแนวโน้มลดจำนวนลงเรื่อยๆ

6.1.2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

### สมมติฐานการวิจัยที่ 1

ผู้วิจัยต้องการตรวจสอบว่าระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องหรือไม่ และเพื่อเป็นการตอบปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า “ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง”

จากผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกในตัวแบบที่ 1 เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 1 พบว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการไม่มีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญ ( $p > 0.05$ ) ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยดังกล่าว

### สมมติฐานการวิจัยที่ 2

ผู้วิจัยต้องการตรวจสอบว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องหรือไม่ และเพื่อเป็นการตอบปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า “ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง”

จากผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกในตัวแบบที่ 2 เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 2 พบว่าเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญ ( $p < 0.05$ ) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยดังกล่าว



### สมมติฐานการวิจัยที่ 3

ผู้วิจัยต้องการตรวจสอบว่าการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องหรือไม่ และเพื่อเป็นการตอบปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า “การเปลี่ยนผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง”

จากผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติกในตัวแบบที่ 3 เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 3 พบว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ กล่าวคือ การเปลี่ยนผู้สอบบัญชีไม่มีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญ ( $p > 0.05$ ) ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยดังกล่าว

### ผลการทดสอบในภาพรวม

เพื่อเป็นการยืนยันว่าผลการวิจัยที่ได้รับจากตัวแบบที่แยกตัวแปรให้ผลไม่แตกต่างกันกับตัวแบบที่รวมตัวแปรไว้ด้วยกัน ผู้วิจัยจึงนำตัวแบบที่ 4 มาทดสอบเพิ่มเติม ผลการทดสอบที่ได้พบว่าสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ได้จากตัวแบบที่ 1 ถึงตัวแบบที่ 3 กล่าวคือ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญ ( $p < 0.05$ ) ส่วนระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการและการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีไม่มีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญ ( $p > 0.05$ )

จากผลการทดสอบสรุปได้ว่า หลังจากมีการควบคุมตัวแปรแล้วพบว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง กล่าวคือ สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มีแนวโน้มที่จะออกรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดอื่นๆ ในการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชี ผู้สอบบัญชีจะพิจารณาจากหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้มา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดอื่นๆ มีโอกาสต่ำกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ในการที่จะสามารถตรวจพบหลักฐานเพื่อแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มีโอกาสที่จะตรวจพบหลักฐานที่จะทำให้



สามารถแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการสูงกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดอื่นๆ

อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้อาจจะมองข้ามตัวแปรที่อาจมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงพยายามที่จะลดความเสี่ยงให้เหลือน้อยที่สุด ด้วยการควบคุมตัวแปรที่คิดว่าจะมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

ผู้วิจัยไม่ได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยสำหรับการทดสอบตัวแปรควบคุมเนื่องจากมิได้เป็นตัวแปรที่สนใจศึกษา เพียงแต่ต้องการนำมาวิเคราะห์และยืนยันว่า ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง สำหรับตัวแปรที่ใช้ในการควบคุมผลการวิจัยประกอบด้วย

- (1) รายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อน
- (2) การผิดนัดชำระหนี้
- (3) อัตราส่วนของกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิ
- (4) อัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน
- (5) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรควบคุมสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตเกือบทุกตัวแปร กล่าวคือ (1) รายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อน (2) การผิดนัดชำระหนี้ (3) อัตราส่วนของกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิ (4) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม มีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง แต่อัตราส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนไม่มีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

เนื่องจากว่าการศึกษาเป็นไปในลักษณะของการทดสอบในเชิงของความสัมพันธ์ (Association) ซึ่งไม่ใช่เป็นการทดสอบในเชิงของเหตุและผล (Causation) ดังนั้น ในการวิเคราะห์หรือตีความผลการวิจัยจึงพิจารณาเชิงของความสัมพันธ์เท่านั้น

## 6.2 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของปัจจัยอื่นๆที่สามารถกระทบต่อรายงานของผู้สอบบัญชีที่ต้องบการเงิน จากการทดสอบ 3 ตัวแปรที่คาดว่าน่าจะมีผลต่อรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าตัวแปรอีก 2 ตัวแปร คือ ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการและการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีจะแสดงผลออกมาว่าไม่มีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องแต่จากผลเหล่านี้เป็นสิ่งบ่งชี้ได้ว่ายังมีปัจจัยอื่นที่สามารถกระทบต่อรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องและควรให้ความสำคัญที่จะค้นหาปัจจัยเหล่านี้เพื่อหาทางป้องกันไม่ให้ปัจจัยเหล่านี้มามีผลกระทบต่อรายงานของผู้สอบบัญชี

จากผลของการวิจัยพบว่า ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ แบ่งสำนักงานสอบบัญชีออกเป็น 2 กลุ่ม คือ สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 อันดับแรก และสำนักงานสอบบัญชีอื่นๆ เมื่อควบคุมปัจจัยต่างๆของกิจการแล้วพบว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มีโอกาสที่จะออกรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องสูงกว่าสำนักงานสอบบัญชีอื่นๆ กล่าวคือ หากกิจการถูกตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มีแนวโน้มที่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่จะส่งสัญญาณเตือนให้กับผู้ใช้งบการเงินได้รับรู้ถึงปัญหาของกิจการมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดอื่นๆแสดงให้เห็นว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ยังคงสามารถรักษาคุณภาพของงานสอบบัญชีไว้ได้ ดังนั้น สภาวิชาชีพและคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ควรดูแลสำนักงานสอบบัญชีอื่นๆให้มีการรักษาคุณภาพของงานสอบบัญชีอยู่เสมอ

## 6.3 ข้อเสนอแนะของการศึกษาต่อในอนาคต

การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษาเพียงว่าระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการที่ยาวนานอาจมีผลกระทบต่อรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง แต่ไม่ได้ศึกษาว่าระยะเวลาเท่าใด จึงจะมีผลกระทบ ดังนั้น การศึกษาต่อในอนาคตอาจแบ่งช่วงของ

ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ เพื่อศึกษาว่าระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ในช่วงใดที่จะมีผลกระทบต่อรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง



สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## รายการอ้างอิง

### ภาษาไทย

- กชกร ตรังวรกุล. ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชี: การศึกษาเชิงประจักษ์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร, 2548.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร, 2548.
- ณัฐเสกข์ ฉิมโฉมและคนอื่นๆ. การเขียนรายงานการสอบบัญชีในทางปฏิบัติ (Audit Reporting in Practice). (ม.ป.ท.).
- นลินรัตน์ เด่นคอนทราย. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่ทำให้คุณภาพงานสอบบัญชีลดลง: มุมมองของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีและผู้จัดการงานสอบบัญชี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- นิพันธ์ เห็นโชคชัยชนะ. รายงานของผู้สอบบัญชี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2541.
- พยอม สิงห์เสนห์. การสอบบัญชี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2546.
- วันฤดี สุขสงวน. การศึกษาตัวชี้ภาวะความล้มเหลวของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกฟ้องล้มละลาย. จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์ 26 (เม.ย.-มิ.ย.2547): 49-67.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. การวิเคราะห์พหุระดับ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย. มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 200: วัตถุประสงค์และหลักการพื้นฐานของการสอบบัญชี. กรุงเทพมหานคร: พี.เอ.ลิฟวิง, 2542.
- สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย. มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 700: รายงานของผู้สอบบัญชีต่องบการเงิน. กรุงเทพมหานคร: พี.เอ.ลิฟวิง, 2542.

สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย. มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 570: การดำเนินงานต่อเนื่อง. กรุงเทพมหานคร: พี.เอ.ลิฟวิง, 2544.

สมบูรณ์ สารพัด. ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจสอบกับรายงานของผู้สอบบัญชี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

อมลยา โกไศยกานนท์. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพของงานสอบบัญชี: กรณีบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

### ภาษาอังกฤษ

Aiyabei, J. Financial Distress: Theory, Measurement & Consequence[Online]. Available from: <http://www.fiuc.org/iaup/esap/publications/cuea/eajourn1distress.php> [2006, Jan 5]

Altman, E. I., and McGough, T. P. Evaluation of a Company as a Going Concern. Journal of Accountancy (December 1974): 50-57

Arel, B., and others. Audit Firm Rotation and Audit Quality. The CPA Journal 75 (2005): 36-39.

Bagar. Factors Influencing Auditor Independence: Malaysian Loan Officers' Perceptions. Managerial Auditing Journal 20 (2005): 804-822.

Becker, C.L., and others. The Effect of Audit Quality on Earnings Management. Contemporary Accounting Research 15 (Spring 1998): 1-24.

Behn, B.K., and others. Further Evidence on the Auditor's Going-Concern Report: The Influence of Management Plans. Auditing: A Journal of Practice & Theory 20 (2001): 13-28.

Carcello, J.V. and Neal, T.L. Audit committee composition and auditor reporting. The Accounting Review 75 (2000): 453-467.

Chen, K. C. W., and Church, b. K. Default on Debt Obligations and the Issuance of Going-Concern Opinions. Auditing: A Journal of Practice & Theory 11 (Fall 1992): 30-49.

- Choi, J. H. and Doogar, R. Auditor Tenure And Audit Quality: Evidence From Going-Concern Qualifications Issued During 1996-2001[Online].2005. Available from: <http://www.bm.ust.hk/~acct/acsymp2005/Papers/CD%20May-17-2005-2.doc> [2006, Jan 5]
- DeAngelo, L.E. Auditor size and audit quality. Journal of Accounting and Economics 3 (December 1981): 183-199.
- Dopuch, N., and others. An Experimental Investigation of Retention and Rotation Requirements. Journal of Accounting Research 39 (June 2001): 93-117.
- Francis, J.R. and Krishnan, J. Accounting Accruals and Auditor Reporting Conservatism. Contemporary Accounting Research 16 (Spring 1999): 135-165.
- Frankel, R.M., and others The Relation between Auditor's Fee for Nonaudit Services and Earnings Management. The Accounting Review 77 (Supplement 2002): 71-105.
- Geiger, M.A. and Rama, D.V. Audit fee, Nonaudit fee, and Auditor reporting on Stressed Companies. Auditing: A Journal of Practice & Theory 22 (2003): 53-69.
- Geiger, M.A. and Raghunandan, K. Auditor tenure and audit reporting failures. Auditing: A Journal of Practice & Theory 21 (2002): 67-78.
- George, N. Auditor Rotation and Quality of Audits. The CPA Journal 74 (2004): 22-26.
- Gul, F.A., and others. Discretionary Accounting Accruals Managers' Incentives, and Audit Fees. Contemporary Accounting Research 20 (Fall 2003): 441-464.
- Johnson, V.E., and others. Audit-Firm Tenure and the Quality of Financial Reports. Contemporary Accounting Research 19 (Winter 2002): 636-660.
- Krishnan, J. and Schauer, P. C. The Differentiation of Quality among Auditor: Evidence from The Not-for-Profit Sector. Auditing: A Journal of Practice & Theory 19 (2000): 9-25.
- Krishnan, J. and Stephens, R. G. Evidence on Opinion Shopping from Audit Opinion Conservatism. Journal of Accounting and Public Policy 14 (1995): 179-201.
- Lennox, C. Audit quality and executive officers' affiliations with CPA firms. Journal of Accounting and Economics 39 (2005): 201-231.



- Lennox, C. Audit Quality and Auditor Switching: Some Lessons for Policy Makers  
[Online].1998. Available from:  
[http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=121048](http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=121048) [2006, Jan 5]
- Mutchler, J. F. A Multivariate Analysis of the Auditor's Going-Concern Opinion Decision.  
Journal of Accounting Research (Autumn 1985): 668-682.
- Mutchler, J. F., and others. The Influence of Contrary Information and Mitigating Factors  
on Audit Opinion Decisions on Bankrupt Companies. Journal of Accounting  
Research 35 (1997): 295-310.
- Myers, J.N., and other. Exploring the Term of the Auditor-Client Relationship and the  
Quality of Earning: A Case for Mandatory Auditor Rotation. The Accounting  
Review 78 (2003): 779-799.
- Reynold, J.K. and Francis, J.R. Does size matter? The influence of large clients on  
office-level auditor reporting decisions. Journal of Accounting and Economics  
30 (2001): 375-400.
- Shockley, R.A. Perceptions of Auditors' Independence: An Empirical Analysis. The  
Accounting Review (1981): 785-800.
- Wooten, T.C. Research about audit quality. The CPA Journal 73 (Jan 2003): 48-51.
- Zmijewski, E. Methodological issues related to the estimation of financial distress  
prediction models. Journal of Accounting Research 22 (1984): 59-82.



ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## ภาคผนวก ก

### การตรวจสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก

เงื่อนไขของการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก มีดังนี้

1. ค่าคาดหวังของค่าคลาดเคลื่อน = 0 (เงื่อนไขข้อนี้เป็นจริงเสมอ)
2. การตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงอัตตะ (ค่าคลาดเคลื่อนต้องเป็นอิสระกัน)
3. ตัวแปรอิสระทุกตัวต้องเป็นอิสระกันหรือไม่เกิดปัญหา Multicollinearity

#### ข้อ 1 ค่าคาดหวังของค่าคลาดเคลื่อน = 0 หรือ $E(e) = 0$

เงื่อนไขข้อนี้เป็นจริงเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์ความถดถอยแบบปกติหรือการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก

#### ข้อ 2 การตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงอัตตะ (Autocorrelation of Serialcorrelation)

ค่าคลาดเคลื่อนต้องเป็นอิสระกัน หรือ  $e_i$  และ  $e_j$  เป็นอิสระกัน สำหรับการตรวจสอบว่าค่าความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระกันหรือไม่มีความสัมพันธ์กัน โดยปกติข้อมูลที่เก็บตามช่วงเวลาจะมีโอกาสเกิดปัญหานี้มากกว่าข้อมูลตัดขวาง (Cross-sectional) การศึกษานี้เป็นการเก็บข้อมูลรายบริษัทหรือเป็นข้อมูลตัดขวาง โอกาสของการเกิดปัญหานี้จึงมีน้อย อย่างไรก็ตามเพื่อให้ผลการทดสอบความสัมพันธ์มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น จึงทดสอบความคลาดเคลื่อน โดยพิจารณาจากค่าสถิติของ Durbin-Watson และมีสมมติฐานในการทดสอบดังนี้

$H_0$  : ค่าความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กัน

$H_1$  : ค่าความคลาดเคลื่อนไม่มีความสัมพันธ์กัน

### ตารางภาคผนวกที่ 1 Durbin-Watson

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	0.698	0.487	0.467	0.366	0.873

จากผลการทดสอบสามารถสรุปได้ว่า ปฏิเสธสมมติฐาน  $H_0$  เนื่องจาก ค่าสถิติ Durbin-Watson เท่ากับ 0.873 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนด (0.05) จึงสรุปว่าค่าความคลาดเคลื่อนไม่มีความสัมพันธ์กัน

### ข้อ 3 ตัวแปรอิสระทุกตัวต้องเป็นอิสระกันหรือไม่เกิดปัญหา Multicollinearity

เนื่องจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ ขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเป็นการวิเคราะห์หลายตัวแปร (Multivariate Analysis) ด้วยการใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งใช้เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยแบบโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) เพื่อตรวจสอบตัวแปรอิสระทุกตัวที่นำมาศึกษา มีความสัมพันธ์กันสูงหรือไม่ เพื่อป้องกันการเกิดปัญหา Multicollinearity

การตรวจสอบความเป็นอิสระกันของตัวแปรอิสระในการวิจัยนี้จะพิจารณาจากค่า Pearson Correlation โดยหากตัวแปรอิสระคู่ใดมีค่าของ Pearson Correlation มากกว่า 0.70 จึงจะถือว่าตัวแปรอิสระคู่ดังกล่าวไม่เป็นอิสระกัน อาจต้องพิจารณาตัดตัวแปรตัวใดตัวหนึ่งออกจากสมการถดถอยเชิงพหุ เพื่อความน่าเชื่อถือของผลการทดสอบแสดงค่าสถิติทดสอบความเป็นอิสระกันของตัวแปรอิสระดังตารางภาคผนวกที่ 2 Correlations

### ตารางภาคผนวกที่ 2 Correlation

	PRIOP	DEFAULT	P	LIQ	LEV	TENURE	AUDSIZE	AUDCH
PRIOP	1.000	0.037	0.245	0.158	0.010	-0.034	0.225	0.181
DEFAULT	0.037	1.00	0.030	-0.043	-0.057	0.110	0.112	0.190
P	0.245	0.030	1.00	0.118	-0.032	-0.007	0.025	0.248
LIQ	0.158	-0.043	0.118	1.00	-0.038	0.035	0.052	0.056
LEV	0.010	-0.057	-0.032	-0.038	1.00	-0.233	-0.171	-0.027
TENURE	-0.034	0.110	-0.007	0.035	-0.233	1.00	0.556	-0.027
AUDSIZE	0.225	0.112	0.025	0.052	-0.171	0.556	1.00	-0.119
AUDCH	0.181	0.190	0.248	0.056	-0.138	-0.027	-0.119	1.00

จากตารางสรุปได้ว่าตัวแปรอิสระทั้งหมดเป็นอิสระจากกัน กล่าวคือ ไม่จำเป็นต้องตัดตัวแปรอิสระตัวใดตัวหนึ่งออกจากการทดสอบสมการถดถอยเชิงพหุ เพราะตัวแปรอิสระมิได้มีความสัมพันธ์กันเองแต่อย่างใด ตรงกันข้ามตัวแปรอิสระทุกตัวน่าจะนำมาทดสอบความสัมพันธ์กับตัวแปรตามเพื่อหาคำตอบของการวิจัยต่อไป

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## ภาคผนวก ข

ประกาศ ก.บช. ฉบับที่ 41 (พ.ศ. 2541)

เรื่อง การลงลายมือชื่อรับรองการสอบบัญชี

โดยการแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

ด้วยมรรยาทของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 และมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไปได้เปลี่ยนแปลงและแก้ไขไปจากเดิม ดังได้ปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน และเป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไป ทั้งนี้ เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องได้ทราบถึงความรับผิดชอบของผู้บริหารต่อความถูกต้องและครบถ้วนของงบการเงิน และขอบเขตความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในการปฏิบัติงานตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงิน รวมทั้ง เพื่อให้การควบคุมมรรยาทของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2534) ออกตามความในพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505

คณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี จึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ให้ยกเลิกประกาศ ก.บช. ฉบับที่ 18 (พ.ศ. 2518) เรื่อง การลงลายมือชื่อรับรองการสอบบัญชี ลงวันที่ 27 มิถุนายน 2518

ข้อ 2 กำหนดแนวทางปฏิบัติในเรื่องการลงลายมือชื่อรับรองโดยการแสดงความเห็นในรายงานการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตไว้ ดังต่อไปนี้

2.1 การลงลายมือชื่อรับรอง โดยการแสดงความเห็นในรายงานการสอบบัญชี ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้อง

(1) ระบุถึงงบการเงินของกิจการที่ตรวจสอบสำหรับงวดบัญชีและวันสิ้นสุดงวดบัญชีและให้แจ้งในรายงานการสอบบัญชีด้วยว่า ข้อมูลในงบการเงินดังกล่าวเป็นความรับผิดชอบของผู้บริหารของกิจการและผู้สอบบัญชีเป็นผู้รับผิดชอบในการแสดงความเห็นจากผลของการตรวจสอบ

(2) รายงานว่าได้ตรวจสอบงบการเงินตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไปหรือไม่เพียงใด โดยระบุถึงวิธีการตรวจสอบที่ใช้เพื่อให้ได้ข้อสรุปในการแสดงความเห็น



(3) แสดงความเห็นไว้ในรายงานการสอบบัญชี ว่างบการเงินที่ตรวจสอบแสดงฐานะการเงิน ผลการดำเนินการและกระแสเงินสด (ถ้ามี) ของกิจการ โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป หรือไม่เพียงใด

2.2 การลงลายมือชื่อรับรอง โดยการแสดงความเห็นในรายงานการสอบบัญชีอย่างไม่มีเงื่อนไข ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้องทำรายงานการสอบบัญชีตามแบบรายงานการสอบบัญชีท้ายประกาศนี้

ในกรณีที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ต้องการเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ ซึ่งไม่กระทบต่อความเห็นของตนหรือกิจการที่ปิดบัญชีเป็นครั้งแรกนับแต่เริ่มดำเนินกิจการ หรือกิจการที่มีการเปลี่ยนรอบปีบัญชี หรือกิจการที่จัดทำงบการเงินเปรียบเทียบตั้งแต่สองปีขึ้นไปให้ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแก้ไขเพิ่มเติมแบบรายงานการสอบบัญชีให้สอดคล้องกับความรับผิดชอบและขอบเขตการปฏิบัติงาน

ในกรณีที่มีการจัดทำงบการเงินและรายงานการสอบบัญชีเป็นภาษาต่างประเทศ ข้อความและรายการของงบการเงินและรายงานการสอบบัญชื่อนั้นต้องถูกต้องครบถ้วนตรงกับข้อความ และรายการของงบการเงินและรายงานการสอบบัญชีที่ทำเป็นภาษาไทย

2.3 ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้องลงลายมือชื่อรับรองโดยการแสดงความเห็นในรายงานการสอบบัญชีอย่างมีเงื่อนไขเมื่อเห็นว่า กรณีใดกรณีหนึ่งหรือหลายกรณีต่อไปนี้มีสาระสำคัญ

- (1) ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้ตามอำนาจและหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดและหรือ ตามมาตรฐานการสอบบัญชี
- (2) งบการเงินที่ตรวจสอบมิได้แสดงรายการและข้อมูลทางการเงินของกิจการ โดยถูกต้องตามที่ควร ในสาระสำคัญตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป
- (3) งบการเงินที่ตรวจสอบมิได้เปิดเผยข้อความและรายการอย่างเพียงพอ อันอาจทำให้เกิดการหลงผิด หรือเสียหายแก่กิจการที่สอบบัญชื่อนั้นหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง
- (4) บัญชีและงบการเงินที่ตรวจสอบมิได้จัดทำตามที่กฎหมายกำหนดซึ่งมีผลกระทบต่อความถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญของงบการเงิน

2.4 ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้องลงลายมือชื่อรับรองโดยการแสดงความเห็นในรายงานการสอบบัญชีว่างบการเงินไม่ถูกต้อง เมื่อเห็นว่ากรณีใดกรณีหนึ่งหรือหลายกรณีตามข้อ 2.3 (2) (3) หรือ (4) มีสาระสำคัญมาก

2.5 ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต้องลงลายมือชื่อโดยไม่แสดงความเห็นเกี่ยวกับฐานะการเงิน ผลการดำเนินงานและกระแสเงินสด (ถ้ามี) ของกิจการที่สอบบัญชีนั้น เมื่อเห็นว่ากรณีใดกรณีหนึ่ง หรือหลายกรณิดังต่อไปนี้มีความสำคัญมาก

(1) ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้ตามอำนาจและหน้าที่ ที่กฎหมายกำหนดและหรือตามมาตรฐานการสอบบัญชี

(2) มีปัญหาต่อการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการหรือมีความไม่แน่นอนอื่น ในอนาคตอันอาจกระทบถึงฐานะการเงินของกิจการที่สอบบัญชีนั้น

2.6 ในกรณีที่ลงลายมือชื่อรับรองโดยการแสดงความเห็นในรายงานการสอบบัญชีอย่างมี เงื่อนไข หรือการแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง หรือไม่แสดงความเห็น ให้ใช้แบบรายงาน การสอบบัญชีตามข้อ 2.2 โดยแก้ไขเพิ่มเติมและระบุถึงสาเหตุหรือเหตุผลและผลกระทบถ้า คำนวณได้ไว้ในรายงานการสอบบัญชีด้วย

2.7 ในกรณีที่ลงลายมือชื่อรับรองโดยการแสดงความเห็นต่อบการเงินของกิจการที่เล็ก หรือชำระบัญชีหรือของกิจการที่มีได้ดำเนินการเพื่อนำผลกำไรมาแบ่งปันกัน หรือการลงลายมือชื่อ รับรองในกรณีอื่น ให้ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแก้ไขเพิ่มเติมแบบรายงานการสอบบัญชีตามข้อ 2.2 ให้เป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ข้อ 3 ประกาศนี้ให้ใช้บังคับกับการลงลายมือชื่อรับรองการสอบบัญชีโดยการแสดงความเห็น ในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต่อบการเงินที่มีรอบปีบัญชีสิ้นสุดในหรือหลัง วันที่ 31 ธันวาคม 2541 เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 8 ธันวาคม 2541

(ลงชื่อ) สมพล เกียรติไพบูลย์

(นายสมพล เกียรติไพบูลย์)

ปลัดกระทรวงพาณิชย์

ประธานกรรมการ

## แบบรายงานการสอบบัญชีท้ายประกาศ ก.บข

รายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

เสนอ .....

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบดุล ณ วันที่ ..... งบกำไรขาดทุน งบแสดงการเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้ถือหุ้นงบกำไรสะสม และงบกระแสเงินสด สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกันของ..... (ชื่อกิจการ)..... ซึ่งผู้บริหารของกิจการเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูลในงบการเงินเหล่านี้ ส่วนข้าพเจ้าเป็นผู้รับผิดชอบในการแสดงความเห็นต่องบการเงินดังกล่าวจากผลการตรวจสอบของข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไปซึ่งกำหนดให้ข้าพเจ้าต้องวางแผนและปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ความเชื่อมั่นอย่างมีเหตุผลว่างบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่ การตรวจสอบรวมถึงการใช้วิธีการทดสอบหลักฐานประกอบรายการทั้งที่เป็นจำนวนเงินและการเปิดเผยข้อมูลในงบการเงิน การประเมินความเหมาะสมของหลักการบัญชีที่กิจการใช้และประมาณการเกี่ยวกับรายการทางการเงินที่เป็นสาระสำคัญ ซึ่งผู้บริหารเป็นผู้จัดทำขึ้น ตลอดจนการประเมินถึงความเหมาะสมของการแสดงรายการที่นำเสนอในงบการเงินโดยรวม ข้าพเจ้าเชื่อว่าการตรวจสอบดังกล่าวให้ข้อสรุปที่เป็นเกณฑ์อย่างเหมาะสมในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าเห็นว่างบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงิน ณ วันที่..... ผลการดำเนินงานและกระแสเงินสด สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกันของ.....(ชื่อกิจการ)..... โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป

ลายมือชื่อ .....

(.....)

ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตเลขทะเบียน.....

ชื่อและที่ตั้งสำนักงาน.....

วันที่.....

## หมายเหตุ

- (1) ถ้ามิได้จัดทำงบกำไรขาดทุน งบแสดงการเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้ถือหุ้น งบกำไร  
สะสมและงบกระแสเงินสดของกิจการที่ได้สอบบัญชีนั้น ก็ให้ตัดข้อความที่เกี่ยวข้องออก
- (2) ในกรณีที่กิจการจัดทำงบการเงินอื่นก็ให้แก้ไขเพิ่มเติมแบบรายงานการสอบบัญชีให้  
สอดคล้อง กับความรับผิดชอบและขอบเขตการปฏิบัติงาน
- (3) ผู้บริหาร หมายถึง หัวหน้าผู้จัดการ กรรมการ หรือบุคคลซึ่งมีอำนาจกระทำการแทน  
นิติบุคคล
- (4) ไม่ต้องระบุชื่อและที่ตั้งสำนักงานซ้ำอีกในกรณีใช้แบบพิมพ์ของสำนักงานที่มีชื่อและ  
ที่ตั้งสำนักงานที่สามารถติดต่อได้
- (5) วันที่ หมายถึง วันที่สิ้นสุดการตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชี



สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## ภาคผนวก ค

### ผลการทดสอบเพิ่มเติม

ตารางภาคผนวกที่ 3 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชี  
ของกิจการ (ระยะเวลาของสำนักงานสอบบัญชี) กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับ  
ปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

ตัวแปร	ทิศทาง ความสัมพันธ์ ที่คาดหวัง (Predicted relation)	ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ โดยประมาณ ( $\beta$ )	p-value
INTERCEPT	None	1.258	0.049***
ตัวแปรที่สนใจศึกษา			
TENURE	-	0.042	0.488
ตัวแปรควบคุม			
PRIOP	None	-2.897	0.000***
DEFAULT	None	-1.329	0.001***
P	-	-1.102	0.014***
LIQ	-	-0.324	0.352
LEV	+	1.457	0.002***

\*\*\* บ่งบอกถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05, p-value ของตัวแบบ = 0.829

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง = 216 ตัวอย่าง, Nagelkerke R Square หรือ Pseudo R<sup>2</sup> = 0.619

ผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก พบว่าตัวแปรที่มีทิศทางความสัมพันธ์ตามที่  
คาดหวัง คือ อัตราส่วนของกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิ อัตราส่วนของ  
สินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนและอัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม  
ส่วนระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ (ระยะเวลาของสำนักงานสอบบัญชี) มีทิศทางไม่  
เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ และผลการทดสอบพบว่า ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ

(ระยะเวลาของสำนักงานสอบบัญชี) ไม่มีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญ ( $p > 0.05$ )

ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม ตัวแปรเกือบทั้งหมดเป็นไปตามความคาดหมาย กล่าวคือ (1) รายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อน (2) การผิดนัดชำระหนี้ (3) อัตราส่วนของกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิและ (4) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมมีความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญ ( $p < 0.05$ ) แต่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนกับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญ ( $p > 0.05$ )

#### ความเหมาะสมของตัวแบบ

เมื่อพิจารณา Hosmer and Lemeshow ซึ่งใช้ทดสอบความเหมาะสมของตัวแบบมีค่า p-value เท่ากับ 0.829 ซึ่งมากกว่า ระดับนัยสำคัญที่กำหนด (0.05) ค่าสถิติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าตัวแบบมีความเหมาะสม กล่าวคือ รายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร ในจำนวนตัวแปรอิสระ 6 ตัว และเมื่อพิจารณาค่า Nagelkerke R Square หรือ Pseudo  $R^2 = 61.9\%$  สามารถอธิบายได้ว่า 61.9 % ของโอกาสที่รายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องต่อบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในระหว่างปี พ.ศ. 2544 – พ.ศ. 2548 จะสามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัว ในตัวแบบ

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ตารางภาคผนวกที่ 4 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชี  
กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่อง

ตัวแปร	ทิศทาง ความสัมพันธ์ ที่คาดหวัง (Predicted relation)	ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ โดยประมาณ ( $\beta$ )	p-value
INTERCEPT	None	1.319	0.035***
<b>ตัวแปรที่สนใจศึกษา</b>			
AUDCH	None	0.295	0.577
<b>ตัวแปรควบคุม</b>			
PRIOP	None	-2.834	0.000***
DEFAULT	None	-1.296	0.001***
P	-	-1.048	0.019***
LIQ	-	-0.320	0.353
LEV	+	1.474	0.002***

\*\*\* บ่งบอกถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05, p-value ของตัวแบบ = 0.144

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง = 216 ตัวอย่าง, Nagelkerke R Square หรือ Pseudo R<sup>2</sup> = 0.618

จากผลการวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก พบว่าตัวแปรที่มีทิศทางความสัมพันธ์ตามที  
คาดหวัง คือ อัตราส่วนของกำไรก่อนดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้ อัตราส่วนของสินทรัพย์  
หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนและอัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม ส่วนการเปลี่ยนสำนัก  
งานสอบบัญชีผลการทดสอบพบว่า การเปลี่ยนสำนักงานสอบบัญชีไม่มีความสัมพันธ์กับรายงาน  
ของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญ ( $p > 0.05$ )

ผลการทดสอบตัวแปรควบคุม ตัวแปรเกือบทั้งหมดเป็นไปตามความคาดหมาย กล่าวคือ  
(1) รายงานของผู้สอบบัญชีในปีก่อน (2) การผัดนัดชำระหนี้ (3) อัตราส่วนของกำไรก่อนดอกเบี้ย  
จ่ายและภาษีเงินได้ต่อยอดขายสุทธิและ (4) อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมมี  
ความสัมพันธ์กับรายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญ

( $p < 0.05$ ) แต่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียนกับ รายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องอย่างมีนัยสำคัญ ( $p > 0.05$ )

### ความเหมาะสมของตัวแบบ

เมื่อพิจารณา Hosmer and Lemeshow ซึ่งใช้ทดสอบความเหมาะสมของตัวแบบมีค่า p-value เท่ากับ 0.144 ซึ่งมากกว่า ระดับนัยสำคัญที่กำหนด (0.05) ค่าสถิติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าตัวแบบที่ 3 มีความเหมาะสม กล่าวคือ รายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร ในจำนวนตัวแปรอิสระ 6 ตัว และเมื่อพิจารณาค่า Nagelkerke R Square หรือ Pseudo  $R^2 = 61.8\%$  สามารถอธิบายได้ว่า 61.8 % ของโอกาสที่รายงานของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานต่อเนื่องต่อบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในระหว่างปี พ.ศ. 2544 – พ.ศ. 2548 จะสามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรอิสระ ทั้ง 6 ตัว ในตัวแบบ

## ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายมีสิทธิ์ แม่ดี เกิดวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2524 ที่จังหวัดเพชรบูรณ์ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี บัณฑิตบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในปีการศึกษา 2546 และเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท บัณฑิตมหาบัณฑิต สาขาการบัญชีการเงิน คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2547



สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย